MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS

EKONOMIKOS IR VERSLO INSTITUTAS

PAULIUS IVANAUSKAS

LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBOS SU EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIMIS VERTINIMAS

Magistro baigiamasis darbas

Vadovė

Lekt. Dr. D. Adomavičiūtė

VILNIUS, 2013

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS

EKONOMIKOS IR VERSLO INSTITUTAS

LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBOS SU EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIMIS VERTINIMAS

Tarptautinės prekybos magistro baigiamasis darbas

Studijų programa 621N10005

Recenzentas:

2013 04

Vadovė:

Lekt. Dr. D. Adomavičiūtė

2013 04

Atliko:

TPRmns1-01 gr. stud.

P.Ivanauskas

2013 04

VILNIUS, 2013

TURINYS

ĮVADAS 7
1. TARPTAUTINĖS PREKYBOS TEORINIAI ASPEKTAI 9
1.1.Tarptautinės prekybos koncepcija 9
1.2.Tarptautinės prekybos teikiama nauda 10
1.3 Tarptautinės prekybos teorijos 12
1.4. Europos Sąjungos tarptautinės prekybos politika 16
1.5. Šalies konkurencingumas tarptautinės prekybos požiūriu bei jo vertinimo rodikliai 19
2. LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBOS SU EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIMIS ANALIZĖ 26
2.1. Lietuvos užsienio prekybos bendrosios tendencijos 26
2.2 Lietuvos prekybos struktūra pagal Europos Sąjungos šalis 31
2.3. Užsienio prekybos analizė pagal prekių grupes 48
2.3.1 Lietuvos eksporto analizė pagal prekių grupes 48
2.3.2. Lietuvos importo analizė pagal prekių grupes 52
3. LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBOS SU EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIMIS VERTINIMAS 57
3.1 Tyrimo metodika 57
3.2. Lietuvos užsienio prekybos konkurencingiausių prekių grupių identifikavimas 65
3.3. Lietuvos užsienio prekybos konkurencingiausių rinkų identifikavimas 70
3.4. Lietuvos prekių grupių, konkurencingiausių Europos Sąjungos šalių rinkose tarptautinės prekybos rezultatyvumas 75
IŠVADOS 85
LITERATŪRA 88
ANOTACIJA 94
ANOTATION 95
SANTRAUKA 96
SUMMARY 97
PRIEDAI 98

PRIEDAI

1 priedas. Šalies pramonės konkurencingumo vertinimo rodikliai pagal mokslinius darbus 99
2 priedas. Lietuvos prekyba su Europos Sąjungos šalimis 2004-2007 m.. 100
3 priedas. Lietuvos prekyba su Europos Sąjungos šalimis 2008-2011 m 101
4 priedas. Lietuvos prekių grupių eksportas į Europos Sąjungos šalis 2004-2011 m. 102
5 priedas. Lietuvos prekių grupių importas į Europos Sąjungos šalis 2004-2011 m 104
6 priedas. Lietuvos daugiausiai eksportuojamų prekių grupių, klasifikuojamų KN skyriais, į Europos Sąjungos šalis struktūra 106
7 priedas. Lietuvos daugiausiai eksportuojamų prekių grupių, klasifikuojamų KN skyriais, į Europos Sąjungos šalis struktūra 107
8 priedas. Lietuvos daugiausiai importuojamų prekių grupių, klasifikuojamų KN skyriais, į Europos Sąjungos šalis struktūra 108
9 priedas. Lietuvos daugiausiai importuojamų prekių grupių, klasifikuojamų KN skyriais, į Europos Sąjungos šalis struktūra 109
10 priedas. Lietuvos eksportuojamų prekių grupių atskleistojo pranašumo RCA rodiklio reikšmės 2004–2011 m. 110
11 priedas. Lietuvos eksportuojamų prekių grupių atskleistojo pranašumo RCA rodiklio statistinės reikšmės 2004–2011 m. 111

LENTELĖS

1 lentelė. Tarptautinio rezultatyvumo indeksas 22
2 lentelė. Didžiausi pasaulio eksportuotojai ir importuojai, bei Lietuvos padėtis eksportuotojų ir importuotojų sąraše, 2011 m. 27
3 lentelė. Lietuvos užsienio prekybos rodikliai..... 28
4 lentelė. Lietuvos pagrindinių užsienio prekybos rodiklių kitimas, 2004 - 2011 m. 28
5 lentelė. Didžiausi Europos Sąjungos eksportuotojai ir importuojai, bei Lietuvos padėtis eksportuotojų ir importuotojų sąraše, 2011 m. 32
6 lentelė. Lietuvos pagrindiniai Europos Sąjungos šalių eksporto partneriai 2010 - 2011 m..... 33
7 lentelė. Lietuvos pagrindiniai Europos Sąjungos šalių importo partneriai 2010 - 2011 m. 34
8 lentelė. Lietuvos prekių grupių eksportas į Vokietiją 2011m. 36
9 lentelė. Lietuvos prekių grupių importas iš Vokietijos 2011 m. 37
10 lentelė. Lietuvos prekių grupių eksportas į Lenkiją 2011 m. 39
11 lentelė. Lietuvos prekių grupių importas iš Lenkijos 2011 m. 39
12 lentelė. Lietuvos prekių grupių eksportas į Latviją 2011 m. 42
13 lentelė. Lietuvos prekių grupių importas iš Latvijos 2011 m. 43
14 lentelė.Lietuvos prekių grupių importas iš Nyderlandų 2011 m. 45
15 lentelė. Lietuvos prekių grupių importas iš Estijos 2011 m. 47
16 lentelė. Lietuvos eksportuojamos pagrindinės prekių grupės į Europos Sąjungą 2010 – 2011m. 49
17 lentelė.Lietuvos importuojamos pagrindinės prekių grupės iš Europos Sąjungos2010 - 2011 m. ... 53
18 lentelė. Lietuvos prekių grupių, klasifikuojamų pagal KN skyrius, RCA indeksų pasiskirstymas pagal klases 2004 – 2011 m. 67
19 lentelė. V KN skyriaus Mineralinių produktų konkurencingumas, apskaičiuotas remiantis LIIC-A rodikliu, 2011 m. 71
20 lentelė. Lietuvos mineralinių produktų tarptautinio konkurencingumo pasirinktoje rinkoje indeksas LIIC - A 2004 – 2011 m..... 71
21 lentelė. Medienos, kamštienos ir jų produktų; medžio anglys ir kt. konkurencingumas, apskaičiuotas remiantis LIIC - A rodikliu, 2011 m. 73
22 lentelė. Lietuvo medienos, kamštienos ir jų produktų; medžio anglys ir kt. tarptautinio konkurencingumo pasirinktoje rinkoje indeksas LIIC - A 2004 – 2011 m. 74
23 lentelė. Lietuvos tarptautinio prekybos rezultatyvumo indekso bendrieji rodikliai..... 76
24 lentelė. Lietuvos tarptautinės prekybos rezultatyvumo indekso padėties Lietuvos rodikliai..... 78
25 lentelė. Lietuvos tarptautinės prekybos rezultatyvumo indekso pokyčių rodikliai..... 81

PAVEIKSLAI

1 pav. Šalies konkurencingumo analizė 20
2pav. RCA indekso reikšmių klasifikacija 24
3 pav. Lietuvos užsienio prekyba 2004 - 2011 m 29
4 pav. Lietuvos prekyba su šaliųgrupėms 2004 - 2011 m. 30
5 pav. Lietuvos prekyba su Europos Sąjungos šalimis 2004 - 2011 m. 31
6 pav. Lietuvos prekyba su Vokietija 2004 - 2011 m. 35
7 pav. Lietuvos prekyba su Lenkija 2004 - 2011 m. 38
8 pav. Lietuvos prekyba su Latvija 2004 - 2011 m. 40
9 pav. Lietuvos prekyba su Nyderlandais 2004 - 2011 m. 44
10 pav.Lietuvos prekyba su Estija 2004 - 2011 m. 46
11 pav. Pagrindiniai rodikliai Lietuvos sektorių konkurencingumui nustatyti 57
12 pav. Variacijos vertinimo metodika 58
13 pav. Lietuvos prekių grupių, klasifikuojamų pagal KN skyrius, RCA indeksai Europos Sąjungos šalių atžvilgiu 2004 - 2011 m. 66
14 pav. Lietuvos IX KN skyriaus 44, 45 ir 46 skirsnio prekių grupių RCA indeksai 2004 - 2011 m. 68
15 pav. Lietuvos IX skyriaus 25, 26 ir 27 skirsnio prekių grupių RCA indeksai 2004 - 2011 m. 69
16 pav. Lietuvos mineralinių produktų konkurencingumas ES šalių importo rinkose 2011 m. 70
17 pav. Lietuvos V KN skyriaus Mineraliniai produktai stabiliausios ir nestabiliausios ES šalių importo rinkos pagal LIIC - A rodiklį 2004 – 2011 m. 72
18pav. Lietuvos medienos, kamštienos ir jų produktų; medžio anglys ir kt. konkurencingumas ES šalių importo rinkose 2011 m. 73
19 pav. Lietuvos medienos ir kamštienos ir jų produktų; medžio anglių ir kt.stabiliausios ir nestabiliausios ES šalių importo rinkos pagal LIIC – A rodiklį 2004 – 2011 m. 75
20 pav. Lietuvos tarptautinio prekybos rezultatyvumo indekso bendrųjų rodiklių reitingai 2004 m., 2008 m. ir 2011 m. 77
21 pav. Lietuvos tarptautinio prekybos rezultatyvumo indekso padėties rodiklių reitingai 2004 m., 2008 m. ir 2011 m. 79
22 pav. Lietuvos tarptautinio prekybos rezultatyvumo indekso pokyčių rodiklių reitingai 2004 m., 2008 m. ir 2011 m. 82

ĮVADAS

Tyrimo aktualumas. Globalizacijos ir integracijos procesai stipriai pakeitė šalių užsienio prekybos reikšmę valstybės ekonomikai. Šalies užsienio prekybai atsirado didesnės galimybės bei naujos rinkos, tačiau kiekviena valstybė prekiaudama tarptautinėse rinkose susiduria ir su naujais iššūkiais, todėl užsienio prekyba pastaruoju metu yra vienas dinamiškiausių ekonomikos veiksnių pasaulio ekonomikos raidoje. Globalios ekonominės bei finansų krizės bei kainų augimo sąlygomis, siekiant išlaikyti pakankamą ekonomikos augimą ir užtikrinant valstybės pozicijas pasaulinėse rinkose, užsienio prekyba daro didelę įtaką kiekvienos šalies ekonomikai.

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, valstybės pramonė stipriai pagyvėjo, išaugo užsienio prekybos mastai, atsirado naujų realizacijos rinkų bei naujų iššūkių, su kuriais susiduriama tarptautinėsė rinkose. Besiplečianti užsienio prekyba, spartėjanti eksporto plėtra įtakoja Lietuvos Respublikos ūkio augimą bei gyventojų užimtumą ir gerovę, kadangi neretai galimybė eksportuoti produkciją daugeliui įmonių padeda ne tik išlikti rinkoje, tačiau ir didinti gamybos, o kartu ir prekybos apimtis bei išlaikyti ir kurti naujas darbo vietas šalies gyventojams. Tačiau užsienio prekybos plėtra tarptautinėse rinkose yra pažymėta ir tam tikrų iššūkių, su kuriais neišvengiamai susiduria kiekviena valstybė, dalyvaujanti tarptautinės prekybos procese.

Vienas iš pagrindinių ir didžiausių iššūkių - stipri konkurencija tarp visų bendrijos narių. Pasak Ginevičiaus ir kt. (2005), šalies ekonominis tikslas yra užtikrinti nuolatinius bei sparčius ekonominės plėtros tempus, aukštą ir kylantį savo piliečių gyvenimo lygį, o šalies išsivystimo lygis priklauso nuo pramonės konkurencingumo. Kiekviena šalis stengiasi padidinti savo konkurencines galimybes bei pozicijas tarptautinėse rinkose. Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, svarbu didinti užsienio prekybos mastus, pramonės šakų konkurencingumą, siekiant skatinti ekonomikos augimą, gyvenimo gerovės kilimą bei mažinti atsilikimą nuo kitų Europos Sąjungos šalių.

Tyrimo problema. Didėjant Lietuvos eksporto mastams į Europos Sąjungos šalis, svarbu išlaikyti ir didinti prekių konkurencingumą eksporto rinkose. Siekiant atskleisti konkurencingiausias eksporto prekes į Europos Sąjungos valstybes, mokslinėje literatūroje nagrinėjama atskiri indeksai tam tikrų šalių grupių atžvilgiu, tačiau neanalizuojama koks šių prekių konkurencingumas ne tik bendroje ES rinkoje, bet ir konkrečiose ES šalies rinkose. Dėl šios priežasties yra svarbu identifikuoti Lietuvos konkurencingiausias prekes, taip pat kuriose Europos Sąjungos šalių rinkose jos turi konkurencinius pranašumus prieš kitų valstybių eksportuojamas prekes. Todėl darbe analizuojama Lietuvos prekių konkurencingumas ES šalių rinkose, pasitelkiant atskleistojo santykinio pranašumo, tarptautinio prakybos rezultatyvumo bei tarptautinio konkurencingumo pasirinktoje rinkoje indeksus.

Tyrimo objektas. Lietuvos užsienio prekyba su Europos Sąjungos šalimis.

Tyrimo tikslas. įvertinti Lietuvos užsienio prekybą su Europos Sąjungos šalimis.

Tyrimo uždaviniai:

- Atskleisti tarptautinės prekybos bei jos konkurencingumo reikšmę šalies ekonomikai;
- Išanalizuoti mokslinėje literatūroje atliktus šalies pramonės konkurencingumo tyrimus, remiantis tarptautine prekyba;
- Atlikti Lietuvos užsienio prekybos su Europos Sąjungos šalimis analizę, identifikuojant pagrindines Lietuvos eksportuojamas ir importuojamas prekių grupes bei prekybos partneres;
- Identifikuoti konkurencingiausias Lietuvos prekių grupes Europos Sąjungoje ir įvertinti jų konkurencinę padėtį tarp visų Europos Sąjungos šalių.

Tyrimo metodai. Tarptautinės prekybos teoriniam įvertinimui taikoma mokslinės literatūros analizės, lyginimo ir apibendrinimo metodai.Lietuvos užsienio prekybos su Europos Sąjungos šalimis analizei taikoma statistinė duomenų analizė (horizontalioji ir vertikalioji analizė,duomenų rinkimas ir grupavimas), aprašomosios statistikos metodai. Lietuvos užsienio prekybos vertinimui naudojama atskleistojo santykinio pranašumo RCA rodiklis, LIIC-A tarptautinio konkurencingumo pasirinktoje rinkoje rodiklis, tarptautinio prekybos rezultatyvumo indeksas.

Darbo mokslinė vertė ir praktinė reikšmė. Darbo mokslinė reikšmė – susisteminta mokslinė literatūra tarptautinės prekybos bei šalies konkurencingumo tema, išanalizuoti atlikti šalies pramonės konkurencingumo vertinimo tyrimai bei pateikti dažniausiai jose naudojami rodikliai. Darbo praktinę reikšmę nusako apskaičiuoti rodikliai: santykinio atskleistojo pranašumo RCA rodiklis, kurio pagalba nustatyta Lietuvos konkurecingiausios prekių grupės Europos Sąjungoje; LIIC-A tarptautinio konkurencingumo pasirinktoje rinkoje rodiklis, kurio pagalbaidentifikuojama konkurencingiausios rinkos, bei tarptautinio rezultatyvumo rodiklis, kuriuo įvertinima Lietuvos konkurencingiausios prekių grupės konkurencinė padėtis tarp Europos Sąjungos šalių.

Darbo struktūra.Šį darbą sudaro įvadas, pagrindiniai 3 skyriai: pirmame aptariamatarptautinės prekybos samprata ir jos nauda, aprašomos pagrindinės tarptautinės prekybos teorijos bei politikos, analizuojama Europos Sąjungos prekybos politika. Analizuojama šalies konkurencingumo samprata, atlikti šalies konkurencingumo tyrimai bei pateikiami pagrindiniai rodikliai šalies konkurencingumui tarptautinėse rinkose nustatyti; antrajame - apžvelgiama Lietuvos užsienio prekybos su Europos Sąjungos šalimis situacija, identifikuojamos pagrindinės eksportuojamos ir importuojamos Lietuvos prekės prekyboje su Europos Sąjungos valstybėmis bei identifikuojamos pagrindinės Lietuvos prekybos partnerės; trečiame skyriuje atliekama Lietuvos eksportuojamų prekių konkurencingumo vertinimas, identifikuojamos konkurencingiausios prekės bei rinkos. Atliekamas konkurencingiausių Lietuvos eksportuojamų prekių į Europos Sąjungos rinką vertinimas. Pateikiamos išvados, naudotos literatūros sąrašas (65 liteartūros šaltiniai), santrauka lietuvių bei anglų kalbomis, anotacija, 11 priedų. Tyrimo duomenis iliustruoja 22 paveikslai ir 25 lentelės.

1. TARPTAUTINĖS PREKYBOS TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Tarptautinės prekybos koncepcija

Tarptautiniai ekonominiai santykiai – viena iš svarbiausių valstybių bendradarbiavimo formų. Be šių santykių beveik neįmanomas sėkmingas šalies gyvavimas. Tarptautinius ekonominius santykius Pilinkienė (2009) apibūdina kaip ūkinių santykių tarp valstybių sistemą. Ši sistema susideda iš tarptautinio darbo pasidalijimo, tarptautinių sutarčių sistemos, reglamentuojančios ekonominius santykius, tarptautinių organizacijų, gamybos specializavimosi ir kooperavimosi bei tarptautinės prekybos.

Tarptautinė prekyba šiandien – ne tik svarbus užsienio (Guisan, Cancelo (2002), Salvatore (2004), Carbaugh (2004), Liao, Santareu (2011), Costinot et. al. (2011), Ekmekcioglu (2012)), tiek ir Lietuvos (Ginevičius ir kt. (2005), Snieška ir kt. (2005), Bernatonytė (2007), Čiburienė (2007), Jakutis ir kt. (2007), Miškinis (2008), Pilinkienė (2009), Burinskienė (2009), Vijeikis, Mačys (2010), Normantienė, Snieška (2011)) mokslininkų tyrimų objektas. Tarptautinės prekybos sampratą daugumaLietuvos mokslininkų (Ginevičius ir kt. (2005), Bernatonytė (2007), Snieška ir kt. (2005)) apibūdina vienodai: **tarptautinė prekyba** –tai pardavimų ir pirkimo procesas, vykdomas tarp šalių pardavėjų, pirkėjų ir tarpininkų. Užsienio šalių mokslininkas Ekmekcioglu (2012) apibūdina tarptautinę prekybą kaip prekių, produktų, paslaugų ir kapitalo apsikeitimą tarp šalių ir regionų. Kiti mokslininkai Jakutis ir kt. (2007) pateikia sudėtingesnį tarptautinės prekybos sampratą: tarptautinė prekyba – sudėtingas įvairių veiksnių tarpusavio sąveikos ir veiksmų kompleksas, apimantis rinkotyrą ir rinkodarą, produktų kūrimą, jų gamybą, pakavimą, paskirstymą ir pardavimą. Apibendrinant tarptautinės prekybos sampratą, išskiriami du pagrindiniai tarptautinės prekybos bruožai:

1. Vyksta tarp dviejų ar daugiau valstybių. Kai prekiaujama užsienio rinkose, prekyba tampa valstybės socialinės ir ekonominės politikos objektu.

2. Naudojama įvairi valiuta. Jai būdingi kurso svyravimai (Snieška ir kt., 2005: 562 p.), (Bernatonytė, 2007: 10 p.)

Išanalizavus pagrindinius tarptautinės prekybos bruožus,svarbu pateikti pagrindines sritis, kurios apima šalių tarptautinius prekybinius santykius. Mokslininkai Ginevičius, Rakauskienė ir kt. (2005: 13 p.) išskiria šias sritis :

- Prekių prekybą – tai materialinių gėrybių eksportas ir importas, prekių tranzitas ir tranzitinė prekyba;
- Paslaugų judėjimą – žmonių ir prekių transportavimas, draudimas, konsultacijos, patentai,licencijos ir kt.
- Kapitalo judėjimą – tiesioginės užsienio investicijos,nekilnojamojo turto sandoriai ir kt.

- Mokėjimus -operacijų atlikimas per bankus, gaunant mokėjimus iš užsienio arba vykdant mokėjimus užsieniui.

Tuo tarpu Čiburienė (2007) išskiria tris sritis: prekių prekybą, paslaugų judėjimą ir tiesiogines užsienio investicijas. Jos nuomone prekių prekyba yra pati svarbiausia tarptautinės prekybos sritis.

Norint, kad tarptautinė prekyba sėkmingai vyktų turi būt tam sąlygos, kurias Lietuvos mokslininkaiSnieška ir kt. (2005: 562 – 563 p.) ir Bernatonytė (2007: 10-11 p.) išskiria kaip užsienio prekybos ekonomines prielaidas:

1. Skirtingos gamybos sąlygos. Skiriasi gamtos ir klimato sąlygos, bei apsirūpinimas ištekliais. Dėl šios priežasties gaminamos labai skirtingos prekės arba teikiamos paslaugos.

2. Skirtingi gamybos našumo lygiai. Vykstant mainams tarp šalių, šalys parduoda užsienio rinkose tokias prekes, kurių gamyba šalyje yra palyginti pigi. Valstybės perka tokias prekes, kurios pagaminti šalyje yra kur kas brangiau negu jas nusipirkti užsienio rinkose.

3. Skonių, polinkių ir prioritetų įvairovė. Dėl šių dalykų , kad ir visose valstybėse gamyba butų visiškai vienoda, vistiek vyktų tarptautinė prekyba.

Tarptautinė prekyba yra neatsikiriama valstybės gyvenimo dalis. Apie tai kalba mokslininkai Bernatonytė (2007, 2010) ir Snieška ir kt. (2005). Valstybės prekiaudamos gali įsigyti prekių iš kitų šalių už mažesnes kainas nei gamindamos tokias pat prekes šalyje.Šiuo būdu kiekviena valstybė stengiasi iš prekybos gauti naudą. Dėl šios priežasties didėja konkurencija tarp valstybių.

1.2.Tarptautinės prekybos teikiama nauda

Tiek užsienio šalių mokslininkaibroliai Wonnacott(1998), tiek ir lietuvių mokslininkai Bernatonytė (2010) bei Snieška ir kt.(2005) teigia, kad ekonominė šalies nauda priklauso nuo specializacijos, bei esant jai, didėja prekių gamybos apimtis. Nuo prekybos ir specializacijos priklauso geresni veiklos rezultatai, efektyvumas bei gaunama tarptautinės prekybos nauda. Broliai Wonnacott (1998: 371-376 p.) ir Snieška ir kt. (2005: 563 – 564 p.) išskiria4 pagrindinius tarptautinės prekybos naudos šaltinius valstybei:

1. **Konkurencijos padidėjimas**. Tie patys mokslininkai nagrinėja konkurencijos padidėjimo pavyzdį, remiantis monopoline įmone. Kai nevyksta tarptautinė prekyba, įmonei priklauso visa šalies rinka. Įmonė nustatytų savo produkcijos monopolinę kainą, jei nebūtų vyriausybės įsikišimo. Vykdant tarptautinę prekybą, įmonė gali tiekti savo produkciją ne tik vidaus rinkai , bet ir užsienio rinkoms. Vidinėje rinkoje atsiranda konkurentai iš užsienio, dėl šios priežasties monopolinė įmonė praranda garantuotą vidaus rinką. Tarptautinė prekyba pertvarko natūralią monopoliją į natūralią oligopoliją, veikiančią tarptautinėse rinkose. Monopolinė įmonė praranda galimybes valdyt vidaus rinką. Atsiradus rinkoje konkurentų, verčia įmonę sumažinti išlaidas, kas padidina efektyvumą. Taip pat ir su oligopoline įmone. Tarptautinė prekyba padaro ją konkurencingesnę. Tarkim, oligopolinė įmonė

užima ketvirtadalį vidaus rinkos. Įmonė, pradėjusi prekiauti su užsienio šalimis, praras kažkurią dalį vidaus rinkos, nes jos rinka padidėja nuo šalies iki pasaulinės. Atsiradus konkurentų, įmonė mažins gamybos kaštus ir kainą - nauda vidaus rinkos vartotojams. Taip pat konkurenciją gali skatint prekės kokybės gerinimą.

2. **Pagamintų produktų įvairovė ir gausa**. Valstybė vykdydama tarptautinę prekybą sudaro šaliems gyventojams įsigyti kitos šalies pagamintų produktų., kurių gamyba šalies viduje brangiai kainuotų. Prekybos nauda - didesnė prekių įvairovė tiek vartotojams , tiek ir gamintojams , perkantiems žaliavas ir kitus gamybos išteklius pasaulinėse rinkose;

3. **Masto ekonomija** – tai vidutinių gamybos kaštų sumažejimas, dėl gamybos apimties padidėjimo. Esant masto ekonomijos efektui, tarptautinė prekyba skatina efektyvesnę gamybą. Panaikinus muitus tarp Europos Sąjungos šalių, Lietuvos gamintojas gali laisvai pardavinėti savo produktus bet kurioje ES šalyje. Visa tai leidžia Lietuvos firmoms padidinti gamybos apimtis. Tiek Snieška ir kt. (2005: 564 p.), tiek ir broliai Wonacott (1998: 374 p.) teigia, kad ūkio šakose, kuriose pasireiškia masto ekonomijos efektas, išlaidos mažėja dėl didesnės gamybos apimties, kas leidžia pardavinėti prekes mažesnėmis kainomis. Efektyvumo padidėjimas yra naudingas pirkėjams: ir gaminančios šalies ir kitų šalių, tik tos prekės turi būti realizuojamos be muitų.

4. **Lyginamasis pranašumas.** Valstybėturi lyginamąjį pranašumą tada, kai ji pagamina prekę mažesniais alternatyviniais kaštais nei jos prekybos partneriai. Jei nebutų anksčiau išvardytų naudos prielaidų (masto ekonomijos, pagamintų produktų įvairovės ir gausos, konkurencijos padidėjimo), vis tiek dėl lyginamojo pranašumo gaunamos naudos, tarptautinę prekyba reiktų plėtoti. Valstybės stengiasi gaminti tai, kas veiksmingiau ir specializuojasi teikti tą produktą, kurio gamybos absoliutujį pranašumą ji turi. Bet ne visada taip atsitinka. Specializaciją lemia ir lyginamasis pranašumas (Snieška ir kt., 2005: 564 p.) (Wonnacott,1998: 375 p.).

Kiti šalies mokslininkai (Ginevičius ir kt.,2005: 21 p.) išskiria tarptautinės prekybos reikšmę nusakančius aspektus.

- Iš šalies išvežamos perteklinės vidaus rinkos prekės ir įvežamos prekės, kurių šalis negali pasigaminti;
- Šalyje gaminamos ir išvežamos absoliutų ir lyginamąjį pranašumą turinčios prekės ir taip pasisavinimas prekybinis pelnas;
- Plinta pažangios technologijos, padedančios kelti nacionalinio ūkio veiklos efektyvumą;
- Šalies prekių ir paslaugų vartotojai įgyja daugiau galimybių rinktis ir geriau tenkinti savo poreikius;
- Plėtojamos eksporto prekes gaminančios ūkio šakos, mažinamos darbo ir kapitalo sąnaudos išvežamos prekėms gaminti.

Apibendrinant tarptautinės prekybos teikiamą naudą, reikia išsskirti mokslininkoErcan Ekmekcioglu (2012) pateikiamus, išskiriamus bei analizuojamus pagrindinius tarptautinės prekybos privalumus:

- Konkurencijos didėjimas ;
- Pardavimo ir pelnodidėjimas;
- Produktų pardavimo potencialo didėjimas;
- Kainų konkurencija vidaus rinkoje;
- Verslo plėtimosi galimybės;
- Sumažinama priklausomybė nuo vidinių rinkų;
- Stabilizuoja rinkų svyravimus.

Išanalizavus mokslinius literatūros šaltinius, kuriuose nagrinėjama tarptautinės prekybos nauda, galima teigti, kad šalies veiklos rezultatai bei efektyvumas priklauso nuo specializacijos bei tarptautinės prekybos. Dauguma analizuojamų šaltinių, lietuvių mokslininkų Bernatonytė (2010), Snieška ir kt.,(2005), užsienio šalių mokslininkų broliai Wonnacott (1998),Ekmekcioglu (2012), vieną iš tarptautinės prekybos naudos šaltinių nurodo konkurencijos didėjimą.

Norint dar geriau suprasti pačią tarptautinę prekybą bei teikiamą jos naudą, svarbu apžvelgti tarptautinės prekybos teorijas ir jų skirtumus, bei tarptautinės prekybos politikos formas.

1.3 Tarptautinės prekybos teorijos

Moksliniuose šaltiniuose išskiriama labai daug tarptautinės prekybos teorijų, tačiau dažniausiai minimos keturios:

- Merkantalizmas;
- Absoliutus pranašumo teorija;
- Lyginamojo pranašumo teorija;
- Hekšerio-Olino modelis.

Merkantalizmas buvo pirmoji teorija, kuri bandė paaiškinti tarpatutinę prekybą bei jos teikiamą naudą.Merkantalizmo idėjas analizuoja lietuvių (Bernatonytė(2007), Miškinis (2008),Pilinkienė (2009)) ir užsienių šalių mokslininkai (Salvatore (2004), Carbaugh (2004), Pugel (2009)). Visi šie mokslininkai teigia, kad merkantalizmo pagrindinė idėja – valstybės siekis didinti turtus. Tai pasiekti, valstybės turi daugiau eksportuoti nei importuoti. Valstybės turi kištis į užsienio prekybą ir griežtai ją reguliuoti. Mokslininkas kalba apie dvi pagrindines priežastis, kodėl valstybės turi kištis į tarptautinę prekybą:

1. Teigiamas prekybos balansas, nes neigiamas vedė prie aukso išplaukimo iš šalies.

2. Buvo siekiama plėtoti pramonę, dėl to, buvo skatinamas žaliavų importas ir gatavų gaminių eksportas (Miškinis, 2008:15 p.)

Valstybės uždėdavo muitus užsienio prekių įvežimui, skatindavo vietinės produkcijos eksportą ir subsidijuodavo ją. Taip buvo siekiama užtikrinti aktyvų prekybos balansą. Aktyvus prekybos balanso sąvokos įvedimas laikomas vienu svarbiausių merkantalistų pasiekimu. Merkantalistai manė, kad šalys bus konkurencingesnės tos, kurių eksporto kiekiais bus didesni už importo (Pilinkienė, 2009: 10 p.).

Reikia pastebėti, kad būtent merkantalistai pirmieji įrodė tarpatutinės prekybos svarbą valstybės ekonomikai, bei sukūrė protekcionizmo pagrindus, kurie naudojami valstybių ir šiandien.

Absoliutaus pranašumo teorijos pradininkas buvo A.Smith. Absoliutaus pranašumo teoriją nagrinėja daug mokslininkų: Carbaugh (2004), Salvatore (2004), Snieška ir kt.(2005), Bernatonytė (2007),Miškinis (2008), Pilinkienė (2009), Morrison (2009), Pugel (2009). Šios teorijos pagrindinis teiginys yra tas,kad ta šalis, kuri sugeba pagaminti prekes mažesnėmis darbo sąnaudomis produkcijos vienetui negu kitose šalyse, turi absoliutų pranašumą. Vadinasi, valstybė eksportuoja tas prekes, kurių produkcijos vienetą pagamina mažesnėmis darbo sąnaudomis ir importuoja tas prekes, kurias kita valstybė sugeba pagaminti su mažesnėm darbo sąnaudomis vienam produkcijos vienetui. Kiekviena valstybė stengiasi gaminti tai, kas efektyvu ir specializuojasi tiekti tą produktą, kurį gamindama turi absoliutųjį pranašumą. Galima teigti, kad tarptautinė prekyba yra svarbi abiem valstybėms, nes leidžia padidinti gamybos efektyvumą. Išskiriamos šios teorijos pagrindines sąlygas:

1. Prekyba vyksta tarp dviejų valstybių;
2. Valstybėse gaminamos dvi prekės;
3. Prekyba vyksta be apribojimų;
4. Gamybos veiksniai tarp šalių nėra mobilūs;
5. Prekyba yra subalansuota;
6. Visiškas užimtumas;
7. Darbo ir išleidžiamos produkcijos apimties santykis pastovus;
8. Darbo našumui ir prekės kainai turi įtakos tik darbas, nes darbas, tai vienintelis gamybos veiksnys;
9. Šakų gamybos veiksniai mobilūs;
10. Abiejuose šakose ir abiejose šalyse vyrauja tobula konkurencija (Bernatonytė, 2010: 28 p.)

Analizuojant šias pateiktas sąlygas, pastebima, kad absoliutaus pranašumo teorijos veikimas pagrįstas hipotetinėmis ekonominėmis sąlygomis: prekyba vyksta tik tarp dviejų valstybių, dvi prekės gaminamos, laisva prekyba, naudojamas tik vienintelis darbas – kaip gamybos veiksnys, visiškas užimtumas. Kaip teigia Pilinkienė (2009), tai labai supaprastina teorijos taikymą ir rezultatų interpretaciją, tačiau ši teorija paaiškina, kad valstybei gali būt naudinga ne tik parduoti, bet ir pirkti

prekes užsienio rinkose. Valstybės turi nuspręsti kokią produkciją gaminti turi specializuotis. Pasak lietuvių mokslininkės Pilinkienės (2009) šalys turi atsižvelgti į šias sritis:

- Natūralų pranašumą. Valstybės gauna šį pranašumą dėl klimato sąlygų ir gamtinių išteklių. Kuo valstybių didesni gamtiniai jų išteklių skirtumai, tuo didesnį pranašumą prekiaudama viena su kita turės.
- Įgytą pranašumą. Tai technologijų vystimąsis ir aukšta darbuotojų kvalifikacija.

Šalies specializaciją lemia ir **lyginamasis pranašumas.** Lyginamojo pranašumo teorijos pradininkas D.Rikardas. Šis moklsininkas pateikė lyginamojo pranašumo dėsnį, kurį savo darbuose analizuoja daugelis mokslininkų: Wonnacott (1998), Carbaugh (2004), Salvatore (2004), Snieška ir kt. (2005), Bernatonytė (2007), Miškinis (2008), Pilinkienė (2009), Morrison (2009), Pugel (2009) Costinot et al. (2011)). Mokslininkai pateikia lyginamojo pranašumo dėsnio apibūdinimą: valstybės specializuojasi gaminti tokias prekes, kurių jos gali pagaminti santykinai mažesniais kaštais negu kitos valstybės – prekyba bus naudinga abiems pusėms, neatsižvelgiant į tai, kad viena gamina absoliučiai efektyviau negu kita. Pagal šią teoriją skaičiuojamas atskleistasis santykinis pranašumas, kurio indeksas padeda įvertinti šalies ūkio šakų konkurencingumą pasaulinėse rinkose. Labai daug šalies mokslininkų (Vitunskienė, Serva (2006), Čiburienė (2007), Bernatonytė, Normantienė (2009), Sabonienė (2011), Rimkus, Karlaitė (2011)) ir užsienio šalių mokslininkų (Yilmaz (2005), Clark et. al (2005), Mathur (2011), Mirzaei et. Al (2012)) savo darbuose naudoja būtent šį indeksą.

Pilinkienė (2009) savo knygoje "Tarptautiniai ekonominiai santykai" nagrinėdama lyginamąjį pranašumo dėsnį (savo darbe autorė vadina palyginamuoju pranašumo dėsniu), pateikia du pagrindinius šio dėsnio paaiškinimus:

1. Fizinio našumo ir darbo sąnaudų poreikio skirtumai įtakoja tarptautinių skirtumų atsiradimą gamybos technologijose.

2. Santykiniai gamybos veiksnių kaštai skiriasi skirtingose šalyse, atsiranda skirtingos santykinės kainos šalies viduje, kas įtakoja lyginamojo pranašumo atsiradimą, nors ir jei šalys turi galimybę naudoti panašią ar tą pačią technologiją ir nesisikiria fiziniu našumo (Pilinkienė 2009: 19p.)

Lyginamojo pranšaumo dėsnis yra laikomas tarptautinės prekybos teorinis pagrindas, tačiau jis gali būt pritaikomas tik ekonomino klestėjimo laikotarpiu, kai mainų santykis, kainos ir darbo užmokesčiai yra susiję, ekonomika stabili ir nėra jokių kliūčių prekybai tarp šalių. Pilinkienė (2009) toliau analizuodama lyginamojo pranašumo teoriją, pateikia nemažai jos trūkumų: nepaaiškina kai kurių ekonominių procesų, esant nestabiliai ekonomikai; ignoruoja tarptautinės prekybos poveikį pajamų pasiskirstymui šalies viduje, neatsižvelgia į infliacijos, darbo užmokesčio svyravimus, tarptautinio kapitalo judėjimą;taip pat ignoruojami transporto kaštai(šioje teorijoje prilyginami nuliui)ir muitai. Šie dalykai gali turėti neigiamos įtakos prekių prekybos efektyvumui (Pilinkienė 2009: 19p.)

Kodėl viena šalis turi santykinį pranašumą gaminant kokią prekę lyginant su kita šalimi, į tokį klausimą atsako **Heckscherio – Ohlino gamybos veiksnių santykio teorija**.Šią teoriją nagrinėja aibė mokslininkų (Salvatore (2004), Carbaugh (2004), Snieška ir kt. (2005), Vitunskienė, Serva (2005),Bernatonytė (2007), Miškinis (2008), Pilinkienė (2009), Morrison (2009)). Pagal šią teoriją, šalis turės prekės lyginamąjį pranašumą tada, jei gamins prekes, kurių gamybai vartojami santykinai gausūs ištekliai. Valstybė, kuri turi gausius darbo išteklius, turi lyginamąjį pranašumą darbui imlioje prekių gamyboje, o kita valstybė, kuri turi gausius kapitalo išteklius – kapitalui imlių prekių gamyboje. Lietuvių mokslininkė Pilinkienė (2009) išskiria tokias šio modelio prielaidas:

1. Ta pati technologija visiems gamintojams (ignoruojami gamybos kaštų pranašumai, kurie kyla iš technologijų skirtumų);

2. Vartotojų polinkiai yra vienodi (polinkiai priklauso nuo ekonomikos raidos lygio, todėl šalys,kurių ekonominis išsivytymas ir gyvenimo standartai yra panašūs, turės vienodus polinkius);

3. Konkurencinės rinkos (atskiri pirkėjai ir pardavėjai negali paveikti kainų, nes kiekvienas atskirai užiima tik labai nedidelę rinkos dalį. Tai netinka monopolija ir oligopolijai.);

4. Du gamybos veiksniai: darbas ir kapitalas, dvi prekės ir dvi šalys;

5. Eksportuojamos prekės vieneto alternatyviniai kaštai didėja dėl šalyje vis augančios specializacijos (egzistuoja specializacijos laipsnio riba) (Pilinkienė 2009: 20 – 21 p.)

Tuo tarpu užsienio mokslininkas Salvatore (2004) ir lietuvių mokslininkė Bernatonytė (2010) be šių penkių prielaidų, išskiria dar ir tokias prielaidas:

1. Gamybos veiksniai mobilūs šalies viduje, bet negali judėti tarp šalių (darbas ir kapitalas gali laisvai ir greitai judėti iš mažai pajamų duodančios srities ar pramonės į didesnes pajamas duodančias sritis iki tol, kol pajamos iš tų pačių darbo ir kapitalo yra tos pacios viose srityse);

2. Transporto kaštai, muitai kitos tarptautinės prekybos sąnaudos neįvertinami;

3. Prekyba tarp abiejų valstybių subalansuota (vienos šalies eksportas lygus kitos šalies importui);

4. Viena iš dviejų gaminamų prekių yra imli darbui, kita kapitalui(vienai prekei pagaminti reikia daugiau darbo nei kapitalo, o kitai atvirkščiai);

5. Visi ištekliai yra naudojami;

6. Nepilna specializacija produkcijoje abiejose šalyse (egzistuojant laisvajai prekybai, abi šalys toliau gamina tas pačias prekes);

7. Abi prekės homogeninės (nėra prekių diferenciacijos);

8. Abi prekės yra gaminamos esant pastoviam gamybos masto efektui;

9. Kiekviena iš šalių turi tą pačią konkrečios prekės gamybos funkciją. (Bernatonytė, 2010: 51-52 p.).

Ne visos šios prielaidos atspindi tarptautinės prekybos realybę, bet Bernatonytė (2010) teigia, kad svarbu, kiek prognozės ir išvados yra teisingos. Nagrinėdami skirtumus tarp teorijų mokslininkai Bernatonytė (2010) ir Pilinkienė (2009) teigia, kad šiame modelyje yra dar vienas gamybos veiksnys, kurio nebuvo absoliutaus ir lyginamojo pranašumo teorijose. Taip pat įvestos naujos kapitalui imlios prekės ir darbui imlios prekės sąvokos. Analizuodama Heckscherio – Ohlino gamybos veiksnių santykio teoriją mokslininkė Bernatonytė (2010) pateikia šio modelio priežasties ir pasekmės ryšius:dvivalstybės turi skirtingus darbo ir kapitalo išteklius. Nustatoma skirtinga šių veiksnių vertė. Tai yra labai gera prielaida pradėti tarpusavio prakyba, kuri bus naudinga abiems pusėms. Kiekviena pusė eksportuos tas prekes, kurioms pagaminti turi santykinį gamybos veiksnių perteklių, o importuos tas prekes,kurioms gaminti turi santykinį gamybos veiksnių trūkumą.

Apibendrinant Heckscherio – Ohlino gamybos veiksnių modelį, galima teigti, kad jis praplėtė lyginamojo pranašumo modelį. Šis modelis parodo lyginamojo pranašumo priežastį, tai šalių turimų gamybos veiksnių skirtumais.

Apibendrinant tarptautinės prekybos teorijas, galima teigti, kad moksliniuose šaltiniuose dažniausiai yra išskiriamos keturios pagrindinės teorijos: merkantalizmas, absoliutaus pranašumas, lyginamasis pranašumas ir Hekšerio – Ohlino modelis.Lyginamojo pranašumo teorija yra tarptautinio konkurencingumo šalies lygmeniu sampratos atsiradimo pradžia. Ši teorija apibūdina, kaip šalys turėtų konkuruoti tarpusavyje.

Apžvelgus tarptautinės prekybos teorijas, svarbu išanalizuoti tarptautinės prekybos politikas. Nuo šalies vykdomos politikos labai daug priklauso šalies padėtis tarptautinėse rinkose.Kiekvienai teorijai būdingos tarptautinės prekybos formos: merkantalizmas sukūrė protekcionizmo pagrindus, absoliutaus ir lyginamojo pranašumo, bei Heckscherio – Ohlino gamybos veiksnių santykio teorijose vyrauja laisvoji prekyba.

1.4. Europos Sąjungos tarptautinės prekybos politika

Šalys specializuojasi atskirose veiklose priklausomainuo gyventojų skaičiaus, darbuotojų kvalifikacijos lygio, gamtinių sąlygų, žaliavų, kapitalo ir pan. Sudaryta tinkama valstybės politika gali reikiamai nukreipti turimus šalyje gamybos ir aplinkos veiksnius, atskiras ūkio šakas ir bendrą šalies ūkio konkurencingumąaugti.Visos šalys siekia padidinti savo konkurencines galimybes tarptautinėje rinkoje (Čiburienė, Zaharieva2006)

Kiekvienos šalies padėtis pasaulinėse rinkose ir pasaulinėjė ekonomikoje skiriasi. Atskira valstybė stengiasi ginti savo interesus, vykdydami vienokią ar kitokią politiką. Šalis turi atsižvelgti į savo ūkio ekonominę būklė ir nuspręsti, kokią tarptautinės prekybos politiką vykdyti. Tarptautinės prekybos politiką vykdo vyriausybė. Ši politika būna įvairių formų:

- Laisvoji prekyba (politika, kai visos šalys naudojasi tarptautinio teritorinio gamybos specializavimo privalumais be jokių muitų ir suvaržymų);
- Protekcionizmas (politika, kuria valstybė stengiasi apriboti prekybą tarp šalių, taikant muitus, subsidijas nacionaliniam ūkiui plėtoti ir kitus prekės judėjimų apribojimus);
- Dempingas (prekių pardavimas užsienio rinkose žemesnėmis negu vidaus ar pasaulinėmis rinkos kainomis, kartais mažesnėmis už gamybos kaštus);
- Embargas (draudimas išvežti iš kurios nors šalies arba įvežti į kurią nors šalį bet kurios rūšies prekes).

Šiame darbe kalbama apie Lietuvos prekyba su Europos Sąjungos šalimis, todėl svarbiausia iš šių politikų yra laisvoji prekyba, kuri buvo pagrindas Europos Sąjungos susikūrimui.Apie užsienio prekybos politkos formą, laisvąją prekybą, savo moksliniuose darbuose kalba Snieška ir kt. (2005), Čiburienė, Zahareva (2006), Bernatonytė (2007), Miškinis (2008), Pilinkienė (2009). Mokslininkai analizuoja laisvąją prekybą ir pateikia politikos naudą:

1. Skatina konkurenciją bei apriboja monopolijas. Auganti konkurecija dėl kitų šalių įmonių veiklos, skatina šalies įmonėms taikyti technikos naujoves, gerinti produkciją, naudoti naujus gamybos metodus, pereiti prie žemesnių gamybos kaštų. Tai skatina ekonomikos augimą. Apie ekonomikos augimą ir didėjančius tarptautinės prekybos srautus dėl laisvosios prekybos kalba mokslininkai Čiburienė ir Zahareva (2006).
2. Didesnės pasirinkimo galimybės vartotojams. Atsiranda produktų gausa bei įvairovė. Laisvoji prekyba suteikia šalimis įsigyti produktų, kurių gamyba šalyje daug kainuotų. Vartotojai bus patenkinti, nes galės įsigyti daugiau prekių ir tą galės padaryti mažesnėmis kainomis.
3. Našesnė gamyba dėl masto ekonomijos efekto. Plečiasi laisvosios prekybos rinka, nes panaikinus prekybos apribojimus, galima gaminti prekes didesnėmis apimtimis. Dėl masto ekonomijos didėja gamybos apimtis, mažėja sąnaudos, tad produkcija pardavinėja mažesnėmis kainomis.
4. Ši politika remiasi lyginamojo pranašumo principu. Valstybei leidžia veiksmingiau paskirstyti išteklius. Technologinių žinių ir išteklių sandara kiekvienoje valstybėje skiriasi, todėl kiekviena šalis gamina prekes skirtingomis gamybos sąnaudomis. Jeigu kiekviena šalis gamintų tik tuos produktus, kuriuos gali pagaminti mažesniais alternatyviais kaštais negu tos šalies prekybos partneriai ir mainytų tuos produktus į prekes, kurių gamybos kaštai šalyje santykinai didesni negu kitose valstybėse, tai kiekviena laisvai prekiaujanti šalis ir pasaulio ekonomika gautų didžiulių realiųjų pajamų (Snieška ir kt. 2005: 575 p.).

Apžvelgus pagrindines laisvosios prekybos teikiamas naudas, svarbu išanalizuoti pagrindinius Europos Sąjungos bendrosios tarptautinės prekybos tikslus. Kaip teigia Radžiukynas ir kt. (2011), užsienio prekyba – esminis kiekvienos valstybės ekonomikos augimo, užimtumo didinimo ir jos gerovės veiksnys – tas svarbu Europos Sąjungai, bei ją sudarančioms šalims narėms.

Romos sutartimi, kuri pasirašyta 1957 m. buvo siekiama sujungti šalių narių nacionalines rinkas į vieną bendrą rinką visose ekonominės veiklos srityse, įgyvendinant pagrindines laisves: laisvą prekių, paslaugų, kapitalo ir asmenų judėjimą.Apie tai kalba mokslininkai Vilipišauskas (2003), Jundzilaitė ir Vijeikis (2011). Sutartyje išdėstyti pagrindiniai bendrijos rinkos pagrindiniai principai, bei sufomuluoti Europos Sąjungos bendrosios prekybos politikos tikslai, kurie nurodyti 131 straipsnyje: "tarpusavyje įkurdamos muitų sąjungą, valstybės narės siekia bendram labui prisidėti prie darnaus pasaulio prekybos plėtojimo, nuoseklaus tarptautinės prekybos apribojimų naikinimo ir muitų kliučių mažinimo." (Miškinis, 2008: 179-180 p.). 133 straipsnis Romos sutarties teigia: *bendroji Bendrijos prekybos politika grindžiama vienodais principais, ypač keičiant muitų tarifų normas, sudarant muitų tarifų ir prekybos susitarimus, siekiant suvienodinti liberalizavimo priemones, eksporto politiką ir prekybos apsaugos priemones, taikytinas dempingo ar subsidijų atvejais* (Miškinis, 2008: 180 p.).Analizuojant mokslinius darbus, kurie kalba apie EuroposSąjungos užsienio prekybos politiką, reikia išskirti Lietuvos mokslininkų Miškinio (2008), Radžiukyno ir kt. (2011) ir Jundzilaitės,Vijeikio (2011) teiginius, kad Europos Bendrijai (dabar Europos Sąjunga) buvo suteikta išimtinė kompetencija prekybos pramonės atžvilgiu ir panaikinta valstybių narių teisė priimti vienašališkus sprendimus. Tai reiškia, kad Europos Sąjunga yra atsakinga už visų savų šalių narių bendrą tarptautinės prekybos politiką. Vienas iš ES tikslų yra sukurti vidaus rinką, pinigų bei ekonominę sąjungą. Mokslininkai Morrison (2009), Pugel (2009), Salvatore (2011), Radžiukynas ir kt. (2011) analizuodami Europos Sąjungos tikslus išskiria ekonominės integracijos pakopas – blokus:

1. Laisvoji prekybos erdvė - ši erdvė kuriama, kad valstybės galėtų kartu plėtoti tarpusavio prekybą ir ekonomiką. Laisvos prekybos zonos pagrindinės sąlygos: panaikinami muitų tarifai bei apribojimai importuojamoms prekėms iš susitarančių šalių;kiekviena šalis vykdo savarankišką tarptautinės prekybos politiką su trečiosiomis šalimis ir taiko prekyboje nustatytus muitų tarifus; prekes pervežant per susitarančių valstybių muitų sienas atliekami muitinės formalumai, taikomos muitinės procedūros ir atliekama muitinė priežiūra.

2.Muitų Sąjunga – prekyba vyksta be jokiu muitų ir apribojimų tarp šalių narių, bei šalys vykdo bendrą tarptautinės prekybos politiką prekyboje su trečiomis šalimis;

3.Bendroji rinka – valstybių ekonominė integracija, kuriai būdingas laisvas prekių, paslaugų, kapitalo ir žmonių judėjimas;

4.Ekonominė ir pinigų sąjunga – tai valstybių ekonomikų integracija, kuri apima ekonominės ir fiskalinės politikos koordinavimą, bendrą valiutą - eurą;

5. Ekonominė ir politinė sąjunga – valstybių bendra ekonominė ir socialinė politika, bendri mokesčiai ir socialinė apsauga.

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, ji turėjo nutraukti visas anksčiau sudarytas laisvosios prekybos sutartis su kitomis šalimis, taip pat turėjo priimti bendrąją Europos Sąjungos užsienio

prekybos politiką: laikytis politikos reikalavimų, bei taikyti tas pačias priemones, kaip ir kitos Sąjungos narės. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungos bendrąją rinką, ji prekiauja su šalėmis narėmis be jokių muitų ar kitų prekybos ribojimų. Prekyboje su trečiomis šalimis, Europos Sąjunga yra nustačiusi bendrąjį muitų politiką, dėl šios priežasties Lietuva taiko tuos pačius importo apribojimus ir rinkos apsaugos priemones kaip ir kitos Europos Sąjungos narės ir dar trys šalys: Norvegija, Islandija, Lichenšteinas. Dar viena šalis iš ELPA[1] narių – Šveicarija yra pasirašiusi su Europos Sąjunga atskiras prekybos sutartis. Visos Europos Sąjungos šalys ir trys anksčiau paminėtos šalys sudaro muitų sąjungą[2].Muitų sąjungos sukūrimui, prekių ir paslaugų judėjimo tarp šalių kliučių panaikinimui, bendros rinkos sukūrimui, reikėjo panaudoti nemažai bendros prekybos politikos priemonių. Bendrąja politika šalys stengiasi išvengti neigiamų išorinių padarinių, vadinamųjų kaimynystės efektu. Šis efektas atsiranda dėl kiekvienos šalies narės skirtingos prekybos politikos. Šalys suderina savo prekybos politiką į vieną dėl to, kad stengiasi padidinti jos svorį tarptautinėse derybose, bei stengiasi padidinti savo konkurencines galimybes tarptautinėje rinkoje. Lietuvai tapusEuropos Sąjungos nare, pasauliniu mastu padidėjo jos pripažinimas, tarptautinėprekyba ir konkurencingumas (Zaharieva, Čiburienė, 2006).

Analizuodamas konkurencingumo sampratą, mokslininkas Vilipišauskas (2004) teigia, kad Lietuvoje diskutuoti apie konkurencingumąimta tik praėjusio dešimtmečio pradžioje, pradėjus vykdyti ekonomikos reformas. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą (ES) ir keičiantis verslo aplinkai, konkurencingumo ir užsienio prekybos klausimai tampa dar aktualesni, nes narystė ES didinaekonominių ir institucinių ryšių su kitomis šalimis svarbą.

1.5.Šalies konkurencingumas tarptautinės prekybos požiūriu bei jo vertinimo rodikliai

Didėjant galimybėms įeiti į naujas prekių, išteklių,technologijų rinkas, verslas visose veiklos srityse susiduria su vis didėjančia konkurencija, peržengiančia nacionalines ribas ir tampančiatarptautine. Globaliniu lygiu gamintojų sugebėjimas konkuruotipriklauso ne tik nuo atskiros įmonės veiklos kokybinių rezultatų, betir nuo valstybės vykdomos ekonominės politikos. Šalys, panašiai kaip firmos, pradeda konkuruoti tarptautinėjerinkoje (Čiburienė, Zaharieva, 2006).

Analizuojant šalies konkurencingumo apibrėžimus, pastebėtina, kad skirtingi mokslininkai savo darbuose išskiria skirtingus šalies konkurencingumo apibrėžimus. Rukšenaitė (2011), Dikčius (2004),

[1] ELPA – Europos laisvos prekybos asociacija. Ją sudaro keturios šalys narys : Islandija, Lichenšteinas, Norvegija ir Šveicarija. Šios šalys narės pasirašiusios konvenciją, kuri liberalizuoja prekybą tarp šių šalių.

[2]Muitų sąjunga – tai tarpusavyje prekiaujančiu šalių (ES šalys + Norvegija, Islandija, Lichenšteinas) susitarimas panaikinti tarpusavio prekybinius apribojimus, tokius kaip tarifai, kvotos, bei plėtoti bendrąją užsienio prekybos politiką.

Masalskis ir kt. (2000) šalies konkurencingumą apibrėžia kaip šalies sugebėjimą gaminti prekes ir teikti paslaugas, kurios tenkintų tarptautinių rinkų poreikius, ir kartu užtikrintų ir didintų savo piliečių realias pajamas. Siauresne prasme konkurencingumui aprašyti kartaisnaudojami tik atskiri užsienio prekybos arba makroekonominiai rodikliai. Staskevičiūtė, Tamošiūnienė (2010), išanalizavusios šalies konkurencingumą apibūdinančius aspektus, išskiria tokį apibrėžimą: šalies gebėjimas išlaikyti aukštąproduktyvumą, sėkmingai vykdyti prekybą, sukurti patraukliąaplinką užsienio investuotojams, iškelti ir tinkamomispolitikos, institucijų ir kitų priemonėmis įgyvendinti socialiniusbei politinius tikslus, prisitaikyti prie nuolatiniųaplinkos pokyčių ir palaikyti nuolatinę plėtrą.Kalbant apie tarptautinės prekybos teorijas, kurios aprašytos 1.3 poskyryje, šalies konkurencingumas buvo suprantamas kaip valstybės sugebėjimas sėkmingai prekiauti pasaulio rinkose – gaminti ir eksportuoti tas prekes, kurios sudomintų kitų šalių vartotojus - taip valstybė užsitikrina pajamas ir aukštą pragyvenimo lygį.

Reikia pastebėti tai, kad Lietuvių mokslininkai Vilipišauskas (2004), Staskevičiūtė, Tamošiūnienė (2010) ir užsienio šalių mokslininkai Carbaugh (2004), J. Morrison (2009) sutinka, kad nėra bendro šalies konkurencingumo apibrėžimo, o mokslininkas Vilipišauskas (2004) teigia, kad šalies konkurencingumo sąvoką reikia keisti į kitus terminus, nes ši yra gana plati ir daugiaprasmė.

Kalbant apie veiksnius lemiančius šalies konkurencingumą, svarbu, pasak mokslininkų Čiburienės (2007), Travkinos, Tvaronavičienės (2010), Valodkienės, Snieškos (2012), atlikti sisteminę šalies modelio analizę, kuri ir parodo būtent tuos veiksnius. Šalies konkurencingumas gali būt nagrinėjamas pasirenkant analizės lygi, laiko tarpą bei analizuojamas sritis (žr. 1 pav).

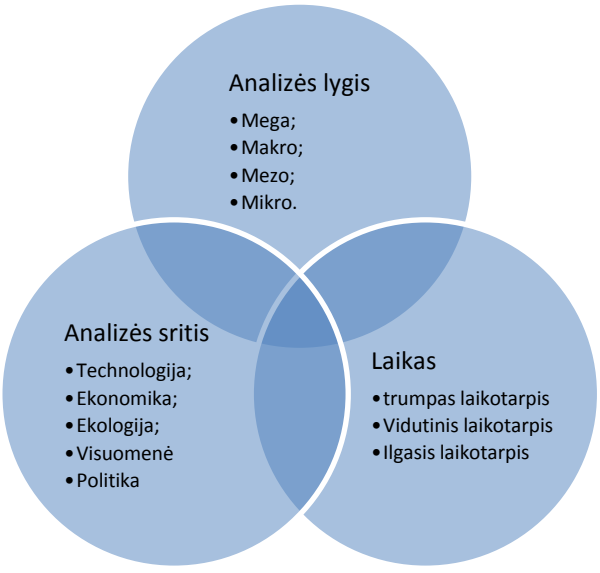

1pav. **Šalies konkurencingumo analizė**

Šaltinis: sudaryta pagal Čiburienę, 2007.

Išanalizavus pirmame paveiksle pateiktą šalies konkurencingumo analizės modelį, galiam teigti, kad šalies konkurencingumą gali lemti daug veiksnių, o vienas iš šių jų yra tarptautinė prekyba.Kaip teigia mokslininkai Čiburienė, Zaharieva (2006) ir Čiburienė (2007) kiekviena valstybė siekia pagerinta savo konkurencingumą užsienio rinkose, taip pat kiekviena valstybė yra suinteresuota sukurti palankias sąlygas siekiant pritraukti užsienio investicijas, o užsienio prekyba yra vienas iš veiksnių, didinančių šalies konkurencingumą.

Nepaisant to, kad šalies konkurencingumo samprata, pagal atliktą mokslinių darbų analizę,yra skirtingai apibrėžiama, žymiai platesnė ir apima ne tik vien tiktai tarptautinę prekybą, tačiau valstybių eksporto ir importo struktūros analizės padeda atskleisti ūkio specializacijas, atskirų ekonomikos sektorių gyvybingumą ir tendencijas. Tai parodo, kas lemia ar galėtų sąlygoti visos šalies ekonomikos augimą, o kartu ir konkurencingumą.

Mokslininkai Rutkauskas (2008), Sabonienė (2009), Snieška, Valodkienė (2012) analizuodami konkurencingumo vertinimo būdus bei metodus, teigia, kad šalies pramonės sektoriaus konkurencinį pranašumą tarpatutinėse rinkose atspindi tarptautinės prekybos rezultatai, eksporto ir importo mastai, vertinant pagal atskiras prekių grupes.Taip pat, mokslininkai Snieška, Valodkienė (2012), atlikę tyrimus teigia, kad būtent pramonės sektorius didžia dalimi ir nulemia visos šalies konkurenicngumą, Remiantis užsienio prekyba, pramonės sektorių konkurencinį pranašumą bei specializaciją analizuoja daugybė lietuvių (Vitunskienė, Serva (2006), Čiburienė (2007), Rimkus, Karlaitė (2011), Bernatonytė, Normantienė (2009), Bernatonytė (2009), Sabonienė (2011), ir užsienio šalių (Yilmaz (2005), Batra, Khan (2005), Zaharieva (2006), Fedotovs (2010), Marthur (2011),) mokslininkų.

Šalies pramonės šakų konkurencingumui nustatyti mokslinėje literatūroje naudojami įvairūs metodai (detali mokslinės literatūros analizė pateikiama 1 priede). Pateikiami dažniausiai naudojami rodikliai:

1. Tarptautinės prekybos rezultatyvumo indeksas;
2. Tarptautinio konkurencingumo pasirinktoje rinkoje indeksas LIIC – A;
3. Atskleistojo santykinio pranašumo indekas RCA;
4. Svarbiausi tarptautinės prekybos rodikliai, tokie kaip eksporto ir importo apimtys ir pokyčiai,prekybos balansas, prekinė ir geografinė struktūra, dalis tarptautinėse rinkose ir kt.
5. Lafay indeksas;
6. Santykinis prekybos balansas RTA.

Tarptautinio rezultatyvumo indeksą savo darbuose nagrinėja keletas mokslininkų (Fontagne, Mimnoumi (2000), Vitunskienė, Serva (2006), Jucevičius (2009), Jucevičius ir kt. (2009)). Indeksą pasiūlė UNCTAD/WTO Tarptautinis prekybos centras, norėdamas įvertinti įvairiapuses šalies šakos ar sektoriaus konkurencingumo dimensijas, bei stebėti jų pokyčius. Kaip teigia Jucevičius ir kt. (2009),šio indekso pagalba galima argumentuotai vertinti konkrečios šalies konkrečios pramonės šakų

konkurencingumą, jas palyginti su kitų šalių atitinkamų pramonės šakų tarptautinės prekybos rezultatyvumu.1 lentelėje pateikiama tarptautinio indekso struktūra.

1 lentelė. Tarptautinio rezultatyvumo indeksas

RODIKLIAI	
Šalį apibūdinantys rodikliai	Eksportuojančių šalių skaičius; Eksporto vertė, tūkst. JAV dolerių; Vidutinis eksporto augimas, %; Šalies eksporto dalis, %; Šalies importo dalis,%; Santykinis prekybos balansas, %; Santykinė vieneto vertė.
Šalies padeties rodikliai	Grynasis prekybos balansas, tūkst. JAV dolerių; Eksportas vienam gyventojui. Tūkst. JAV dolerių; Pasaulio rinkos dalis, %; Produkto diversifikacija; Produkto koncentracija; Rinkų diversifikavimas; Rinkų koncentracija.
Pokyčių rodikliai	Santykinis pasaulinės rinkos dalies pokytis, %; Konkurencingumo efektas, %; Pradinė geografinė specializacija, %; Pradinė produkto specializacija, %; Adaptavimosi efekta,. %; Atitikimas psaulinės rinkos paklausos pokyčiams.

Šaltinis: sudaryta pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktą metodiką.

Tarptautinio rezultatyvumo indeksą sudaro bendrieji šalį apibūdinantys rodikliai (eksportuojančių šalių skaičius, eksporto vertė, vidutinis eksporto augimas per analizuojamąjį laikotarpį, dalis šalies eksporte, dalis šalies importe, santykinis prekybos balansas, santykinė vieneto vertė), šalies padėties indeksai (prekybos balansas, eksporto vertė tenkanti vienam gyventojui, pasaulio rinkos dalis, produktų diversifikacija, produktų koncentracija, rinkų diversifikacija, rinkų koncentracija), prekybos pokyčių indeksai (santykinis pasaulines rinkos dalies pokytis per metus, konkurencingumo efektas, pradinė geografinė specializacija, pradinė produkto specializacija, adaptavimosi efektas, atitikimas pasaulinės rinkos paklausos pokyčiams) (žr. 1 lentelę).

Pažymėtina, kad tarptautinio rezultatyvumo indeksu įvertinami rinkos pokyčiai. Indeksas apibūdina analizuojamos šalies analizuojamos pamonės šakos konkurencinę padėtį, išmatuotą pagal vėliausius tarptautinės prekybos duomenis. Indeksą skaičiuoja ir skelbia Jungtinių Tautų ir Pasaulinės Prekybos Organizacijos Tarptautinis prekybos centras. Indeksas įvertina 184 šalių prekybos duomenis. Reikia pastebėti, kad moksliniuose darbuose, Lietuvos tarptautinis rezultatyvumo indeksas analizuojamas tarp visų pasaulio šalių, nėra analizuojama Lietuvos konkurencinė pramonės šakų padėtis tarp Europos Sąjungos šalių. Pastebėtina, kad mokslininkai neskaičiuoja šio indekso, o tik analizuoja tarptautinio prekybos centro pateiktus skaičiavimus ir rezultatus.

Apžvelgus tarptautinės prekybos rezultatyvumo rodiklius, toliau bus nagrinėjami kiti šalies pramonės konkurencingumą nustatantys metodai.

Tarptautinio konkurencingumo pasirinktoje rinkoje indeksą LIIC – A savo darbuose nagrinėja Imagawa (2004), Vitunskienė, Serva (2006), Jucevičius ir kt. (2009), Jucevičius (2009). Vitunskienė , Serva (2006) savo darbuose kalba apie teorinę šio indekso pusę, mokslininkai Jucevičius ir kt. (2009), savo darbe pateikia ne tik tarptautinio konkurencingumo pasirinktoje rinkoje indekso teorinę pusę, bet ir atlieka skaičiavimus, analizę naudojant šį rodiklį, apskaičiuodami Lietuvos maisto produktų gamybos pramonės konkurencingumą. Visi šie mokslininkai, pateikia šio indekso formulę:

$$\text{LIIC - A} = (X_{ij}^{k} / \sum_{k} X_{ij}^{k}) / (\sum_{i} X_{ij}^{k} / \sum_{k} \sum_{i} X_{ij}^{k}); \qquad (1)$$

Čia: X – eksportas;

k - prekė arba sektorius;

i - eksportuojanti šalis;

j – importuojanti šalis, šalių grupė.

Rodiklis palyginatiriamosios šalies prekės, eksportuojamos į pasirinktą rinką, procentinę dalį visame šalies prekiųjtą pačią rinką eksporte su šios prekės importo pasirinktoje rinkoje procentine dalimi, visų prekių importe. Jei gautas rezultatas didesnis už 1, prekė arba sektorius yra konkurencinga analizuojamoje rinkoje, kaiindekso reikšmė mažesnė už 1 - nekonkurencinga.

Atskleistojo santykinio pranašumo indeksas RCA – tai vienas svarbiausių ir dažniausiai naudojamų rodiklių siekiant nustatyti šalies, sektoriaus ar produkto konkurencingumą tarptautinėse rinkose. RCA indeksą kaip tarptautinio konkurencingumo indikatorių analizuoja daugybė lietuvių mokslininkų. Jucevičius it kt. (2009) šiuo indeksu tiria Lietuvos maisto pramonės konkurencingumą, Jucevičius (2009) analizuoja Lietuvos chemijos produktų gamybos pramonę. Sabonienė (2011), naudodamasi RCA indeksu, tiria Lietuvos eksporto konkurencingumo pasikeitimus per ekonominę krizę. Rimkus ir Karlaitė (2011) savo straispnyje apie Lietuvos pieno produktų eksportą ir tendencijas, RCA indeksu nustato atskleistąjį santykinį lietuviškų pieno produktų pranašumą bei konkurencingumą pasaulinėje pieno rinkoje. Čiburienė, Zaharieva (2006) tiria RCA rodiklio pagalba tarptautinę prekybą kaip šalies konkurencingumo veiksnį, bei lygina Lietuvos bei Bulgarijos sektoriaus konkurencingumus su Europos Sąjunga, CEFTA, CIS, SEE. Taip pat užsienio šalių moklsininkai Yilmaz (2005), Mathur (2008), Clark et al. (2005) savo darbuose naudoja atskleistojo santykinio pranašumo indeksą, norėdami nustatyti savo šalių sektorių konkurencingumą. Apie teorinę atskleistojo santykinio pranašumo pusę savo darbe kalba Vitunskienė, Serva (2006). Jie teigia, kad RCA indekso formulę pirmasis pritaikė mokslininkas Balassa ir ji gali būt pateikiama taip:

$$B_{ij} = \frac{\left(X_{ij} / X_{rj}\right)}{\left(X_{is} / X_{rs}\right)}; \qquad (2)$$

Čia: X – eksportas;

i – prekė;

j – šalis;s – šalių grupė;

r – prekių grupė.

Šią formulę savo darbuose naudoja aibė mokslininkų: Yilmaz (2005), Clark et al. (2005), Vitunskienė, Serva (2006), Bernatonytė, Normantienė (2009), Jucevičius ir kt. (2009).

RCA indeksas apskaičiuojamas naudojant struktūrinius užsienio prekybos rodiklius ir parodo santykį tarptam tikros eksportuojamos prekės dalies tiriamosios šalies visame eksporte ir, atitinkamai, jos daliessuminiame tiriamosios šalių grupės (šiu atžvilgiu Europos Sąjungos), visų prekių eksporte (Jucevičius ir kt., 2009).

Mokslininkai Serva ir Vitunskienė (2006) analizuodamii teorinius RCA indekso puses teigia, kad šalies produktas/ šaka / sektorius nekonkurencingi, jeigu RCAindekso reikšmė mažesnė už vienetą. Atvirkščiai, didesnė už vienetą RCA indekso reikšmė bylojaapie šalies produkto/ šakos/ sektoriaus konkurencinį pranašumą eksporto rinkose. Kuo reikšmė didesnė, tuo stipresnis ir konkurencingumas. Serva ir Vitunskienė (2006), kalbėdami apie RCA indekso taikymą empiriniuose tyrimuose, pastebi kylančią problemą: indekso reikšmė kinta nuo vieno iki begalybės, tų produktų, kuriuos gamindami šalis turi atskleistąjį santykinį pranašumą, o produktų , kuriems šalis neturi atskleistojo santykinio pranašumo – reikšmė kinta tik nuo nulio iki vieneto. Šiai problemai spręsti tie patys mokslininkai pasiūlė gautas RCA indekso reikšmes suskirstyti į klases, kurių klasifikacija bei interpretacija pateikiama 2 pav.

2pav. **RCA indekso reikšmių klasifikacija**

Šaltinis: sudaryta pagal Serva,Vitunskienę(2006)

Dar vienas rodiklis, kuris analizuoja sektoriaus, šalies ar produkto konkurencingumą –**Lafay indeksas**. Lietuvos mokslininkai savo darbuose mažai taiko būten šį indeksą. Tik mokslininkė

Sabonienė (2011) kalba apie teorines šio rodiklio puses. Tarptautinis prekybos centras, atlikdamas šalių konkurencingumo analizes, tarp daugelio rodiklių naudojasi ir šiuo rodikliu, bei pateikia šalių konkurencingumo žemėlapį. Užsienio šalių mokslininkai Yilmaz (2005), Affortunato ir kt. (2010) taip pat naudoja būtent šį indeksą. Pirmasis mokslininkas tiria šalių (Turkijos, Bulgarijos, Vengrijos, Rumunijos, Lenkijos ir Čekijos) konkurencingumą, o Affortunato ir kt. (2010) analizuoja šalių specializacijas. Reikia pastebėti, kad skirtingi autoriai, pateikia skirtingas Lafay indekso formules.

Santykinis prekybos balansas RTA – tai rodiklis, kuris apskaičiuojamas iš santykinio eksporto pranašumo atėmus santykinį importo pranašumą:

$$RTA = RXA - RMA; \quad (3)$$

Čia: RXA=RCA;

$$RMA = \frac{\left(M_{ij} / M_{rj}\right)}{\left(M_{is} / M_{rs}\right)};$$

Čia: M – importas.

Teigiama RTA reikšmė parodo santykinį prekybos pranašumą, neigiama reikšmė – santykinį prekybos ne pranašumą. Pasak Bernatonytės (2010), jei RTA didesnis už 0, tai analizuojamas šalies sektorius yra santykinai konkurencingesnis. RTA parodo šalies tam tikros prekės ar sektoriaus eksporto ir importo santykį su visu eksportu ir importu.RTA indeksą savo darbuose analizuoja Vollrath (1991), Bernatonytė (2010), Bernatonytė, Normantienė (2009).

Apibendrinant, galima teigti, kad šalies konkurencingumą gali lemti daug veiksnių, o vienas iš šių veiksnių yra tarptautinė prekyba.Šalies sektorių konkurencingumas užsienio rinkose priklauso būtent nuo tarptautinės prekybos, o tą nustatyti padeda aibė eksporto ir importo rodiklių. Analizuojant literatūros šaltinius, kuriuose nagrinėjama pramonės konkurencingumo vertinimo koncepcijos, dažniausiai sutinkami konkurencingumo vertinimo rodikliai šie: RCA –atskleistasis santykinis pranašumas, Tarptautinės prekybos rezultatyvumo indeksas; Tarptautinio konkurencingumo pasirinktoje rinkoje indeksas LIIC – A. Šie rodikliai padeda nustatyti šalies sektorių ar prekių konkurencingumą kitų šalių atžvilgiu.

2. LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBOS SU EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIMIS ANALIZĖ

Kaip teigia mokslininkai Masiulis ir kt. (2000), prekių grupių konkurencinį pranašumą tarptautinėse rinkose atspindi užsienio prekybos rezultatai. Todėl įvertinant Lietuvos prekių konkurencingumą Europos Sąjungos rinkose, pirmiausia reikia išnagrinėti Lietuvos eksporto, importo, prekybos balanso rodiklius.

Bendra Lietuvos užsienio prekybos su Europos Sąjungos šalimis situacijos analizė nagrinėjama 2004 – 2011 m. laikotarpiu,norint išsiaškinti užsienio prekybos struktūrą, tendencijas, pagrindines Europos Sąjungos šalis partneres. Šiai analizei naudoti Lietuvos statistikos departamento ir Tarptautinės prekybos centro duomenys, skelbti duomenų bazėse.

2.1. Lietuvos užsienio prekybos bendrosios tendencijos

Šiame skyriuje pirmiausiai atliekama bendroji Lietuvos užsienio prekybos su visomis pasaulio šalimis analizė. Šia analize siekiama sužinoti Lietuvos tarptautinės prekybos padėtį visame pasaulio kontekste, įvertinti bendruosius pagrindinius užsienio prekybos rodiklius (eksporto, importo, prekybos balanso),bei išsiaiškinti kokią Lietuvos užsienio prekybosdalį užima prekyba su Europos Sąjungos šalimis.

Lietuva yra maža valstybė (pagal 2010 m. pateiktus worldatlas.com duomenis, Lietuva, pagal turimą gyventojų skaičių, pasaulyje užima 130 vietą),kuri negali visko pasigaminti pati, todėl jai tenka prekiauti su kitomis valstybėmis. Kaip teigia Lietuvos mokslininkai Rimkus ir kt. (2006) ir Jatuliavičienė, Kučinskienė (2007),valstybė dalyvauja tarptautiniame darbo pasidalijimo procese, kuris padeda efektyviau panaudoti turimus šalies resursus, gaminti aukštos kokybės, konkurencingą produkciją ir dalyvauti tarptautiniuose prekių mainuose, tarptautinėje prekyboje.

Lietuva yra aktyvi vykdant tarptautinę prekybą. Lietuvos padėtis tarp visų pasaulio šalių pagal eksporto ir importo apimtis 2011 m. pateikiama 2 lentelėje. 2011 m. Lietuva pagal eksporto apimtis užėmė 63 vietą pasaulyje. Eksportuota prekių už 28153797 tūkst. JAV dolerių, tai sudarė 0,2 proc. viso pasaulio eksporto. Pagal importo kiekį, Lietuva užėmė 60 vietą pasaulyje – importuota už 31469239 tūkst. JAV dolerių, tai sudarė 0,2 procentus viso importo pasaulyje (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Didžiausi pasaulio eksportuotojai ir importuojai, bei Lietuvos padėtis eksportuotojų ir importuotojų sąraše, 2011 m.

Reitingas	Šalis	Importuotas kiekis, tūkst.JAV dolerių, 2011 m.	Dalis pasaulio importe, %	Reitingas	Šalis	Eksportuotas kiekis tūkst.JAV dolerių, 2011 m.	Dalis pasaulio eksporte, %
	Viso	17818202532			Viso	17579205293	
1	JAV	2262585634	12,7	1	Kinija	1898388435	10,8
2	Kinija	1743394866	9,8	2	JAV	1479730169	8,4
3	Vokietija	1254695029	7,0	3	Vokietija	1473144441	8,4
4	Japonija	854626361	4,8	4	Japonija	823292454	4,7
5	Prancūzija	700851646	3,9	5	Olandija	661542389	3,8
6	Didžioji Britanija	634412462	3,6	6	Prancūzija	581541871	3,3
7	Olandija	599483104	3,4	7	Pietų Korėja	555208898	3,2
8	Italija	557510701	3,1	8	Italija	523179069	3,0
9	Pietų Korėja	524405224	2,9	9	Rusija	478009197	2,7
10	Hong Kongas	510854738	2,9	10	Belgija	477925236	2,7
60	**Lietuva**	**31469239**	**0,2**	**63**	**Lietuva**	**28153797**	**0,2**

Šaltinis: sudaryta pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis

3 lentelėje pateikiami Lietuvos užsienio prekybos rodikliai bei jų kitimas 2004 – 2011 m. laikotarpiu. Lietuvos užsienio prekybos rodikliai rodo,kad Lietuvos ekonomika turi didelį atvirumo lygį. 2011 m. Lietuvos užsienio prekybos apyvarta siekė 139,5 proc. BVP: eksportas sudarė apie 65,4 proc. BVP , o importas – apie 74,1 proc. BVP (žr. 4 lentelę). Apyvartos, eksporto, importo santykis su BVP per paskutinius keletą metų išaugo. Nuo 2009 m. iki 2011 m. apyvartos santykis su BVP padidėjo nuo 93,5 % iki 139,5 proc. Eksporto santykis su BVP per tą patį laikotarpį išaugo nuo 44,3 proc. BVP iki 65, 4 proc. Tai rodo, Lietuvos priklausomybės nuo užsienio prekybos bei Lietuvos ūkio konkurencingumo didėjimą, tačiau esant tokiam šalies atvirumolaipsniui visoks užsienio prekybos nestabilumasgali turėti reikšmingą įtaką šaliesekonomikos augimo tempams, gamybos / versloplėtrai, užimtumui (Jatuliavičienė, Kučinskienė , 2007).

Lietuvos prekybos deficito santykis su BVP nuo šalies įstojimo į Europos Sąjungą nuolat augo iki 2007 m. Tais metais buvo pasiektos aukštumos – 18, 5 proc. BVP. 2009 m. per pasaulinę krizę, jis pasiekė mažiausią skaičių nuo 2004 m. – 5 proc. BVP. Tai lėmė, kad Lietuva sumažino išlaidas, vartotojai pradėjo mažiau vartoti importinių prekių, importas sumažėjo daugiau nei eksportas. Nuo

2009 m. iki 2011 m. prekybos deficito santykis su BVP padidėjo iki 8,7 proc. (žr.4 lentelę) Tai rodo neigiamą tendenciją, kai tik Lietuvos ekonomika atsigauna, šalis importuoja daugiau nei eksportuoja.

3 lentelė. Lietuvos užsienio prekybos rodikliai

Metai / Rodiklis	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Apyvarta, Mln..Lt	60203	75919	92163	104696	128517	86043	114992	148389
Eksportas, Mln..Lt	25819	32767	38888	43192	55511	40732	54038	69576
Importas, Mln. Lt	34384	43152	53275	61504	73006	45311	60953	78813
Užsienio prekybos deficitas, Mln..lt	8564	10384	14386	18311	17495	4579	6914	9235
BVP, Mln..Lt	62997	72401	83277	99229	111920	92032	95323	106370
Apyvartos santykis su BVP, %	95,6	104,9	110,7	105,5	114,8	93,5	120,6	139,5
Eksporto santykis su BVP, %	41,0	45,3	46,7	43,5	49,6	44,3	56,7	65,4
Importo santykis su BVP, %	54,6	59,6	64,0	62,0	65,2	49,2	63,9	74,1
Deficito santykis su BVP, %	13,6	14,3	17,3	18,5	15,6	5,0	7,3	8,7

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

4 lentelėje pateikti svarbiausi užsienio prekybą apibūdinantys rodikliai: užsienio prekybos apyvarta, eksportas, importas ir užsienio prekybos balansas bei jų kitimo duomenys nuo 2004 m. iki 2011 m.

4 lentelė. Lietuvos pagrindinių užsienio prekybos rodiklių kitimas, 2004 - 2011 m.

	Apyvarta		Eksportas		Importas		Prekybos balansas	
Metai	**Tūkst.Lt**	**Metų pokytis, proc.**	**Tūkst. Lt**	**Metų pokytis, proc.**	**Tūkst. Lt**	**Metų pokytis, proc.**	**Tūkst. Lt**	**Metų pokytis, proc.**
2004	60202781		25819156		34383626		-8564470	
2005	75919150	26,1	32767252	26,9	43151898	25,5	-10384646	21,3
2006	92162921	21,4	38888334	18,7	53274588	23,5	-14386254	38,5
2007	104695897	13,6	43192379	11,1	61503518	15,4	-18311139	27,3
2008	128517318	22,8	55510971	28,5	73006347	18,7	-17495377	-4,5
2009	86043029	-33,0	40732003	-26,6	45311026	-37,9	-4579023,2	-73,8
2010	114991608	33,6	54038848	32,7	60952759	34,5	-6913911	51,0
2011	148389092	29,0	69576845	28,8	78812247	29,3	-9235402	33,6

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

2011 m. Lietuvos užsienio prekybos apyvartos apimtis sudarė 148389 mln. Lt - tai buvo didžiausia apimtis nuo Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą. Lietuva eksportavo prekių už

69576,8mlnt. Lt, importavo už 78812,2mln. Lt. Lyginant su2004 m., prekybos apyvarta padidėjo 2,46 karto: eksportas – 2,69 karto, o importas – 2,29 karto. 2004- 2008 m. laikotarpyje tiek eksportas , tiek ir importas nuolat augo. Šiame 5-ių metų laikotarpyje, importo augimo tempai kiekvienais metais buvo didesni už eksporto, išskyrus 2008 m., kai eksportas išaugo 9,8 proc. daugiau nei importas, augimas buvo lygus atitinkamai 28,5 proc.ir 18,7 proc.

Per apžvelgiamąjį laikotarpį Lietuvos prekybos balansas buvo neigiamas. 2011 m. Lietuvos užsienio prekybos deficitas sudarė 9235,4 mln. Lt. Nuo 2004 m. jis nuolat tik didėjo, kol 2007 metais pasiekė 18311,1 mln.Lt. Nuo 2007 m. iki 2009 m. jis sugebėjo sumažėti iki 4579 mln. Lt. Tai buvo pats mažiausias Lietuvos prekybos deficitas nuo įstojimo į Europos Sąjungą. Nuo 2009 m. iki 2011 m. importo augimo tempai buvo didesni nei eksporto, prekybos deficitas išaugo apie 2 kartus. Lietuvos eksporto, importo bei balanso apimtys nuo 2004 m. iki 2011 m. parodyti grafiškai trečiame paveiksle.

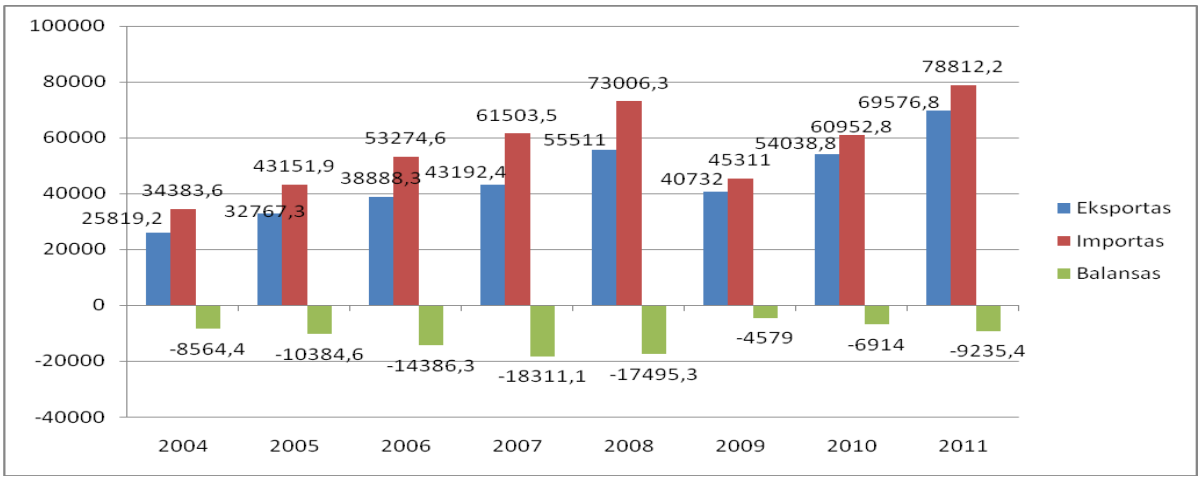

3 pav. **Lietuvos užsienio prekyba 2004 -2011 m.**

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybėęs pateiktus duomenis

4 paveiksle pateikiama Lietuvos prekyba su šalių grupėmis 2004 – 2011 m. laikotarpiu.Europos Sąjunga yra Lietuvos užsienio prekybos pagrindinė partnerė. 2011 m. Europos Sąjungos šalims teko 58,8 proc. visos Lietuvos užsienio prekybos apyvartos. Antroje vietoje buvo NVS – 32,03 proc. visos apyvartos (Rusija – pagrindinė partnerė iš NVS šalių, antroje vietoje – Baltarusija), toliau ELPA – 1,47 proc. Į likusias valstybes tenka 7,62 proc. (Daugiausiai Lietuva eksportavo į JAV, importavo iš Kinijos).

Analizuojamame laikotarpyje , Europos Sąjunga išliko pagrindine partnere, tačiau nuo 2004 m. iki 2011 m. apyvartos dalis su Europos Sąjungos šalimis sumažėjo nuo 64,83 proc. iki 58,88 proc. Tai lėmė Lietuvos padidėjusi prekyba su NVS šalimis. 2004 m. apyvarta su NVS šalimis sudarė 22,25 proc. , o 2011 m. jau 32, 03 proc. visos užsienio apyvartos (žr. 4 pav.) Pagrindinės priežastys, kodėl prekyba su NVS šalimis augo nuo Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą susijusios su naftos ir jos produktų kainomis, žemės ūkio produkcijos subsidijavimu į trečiąsias šalis.

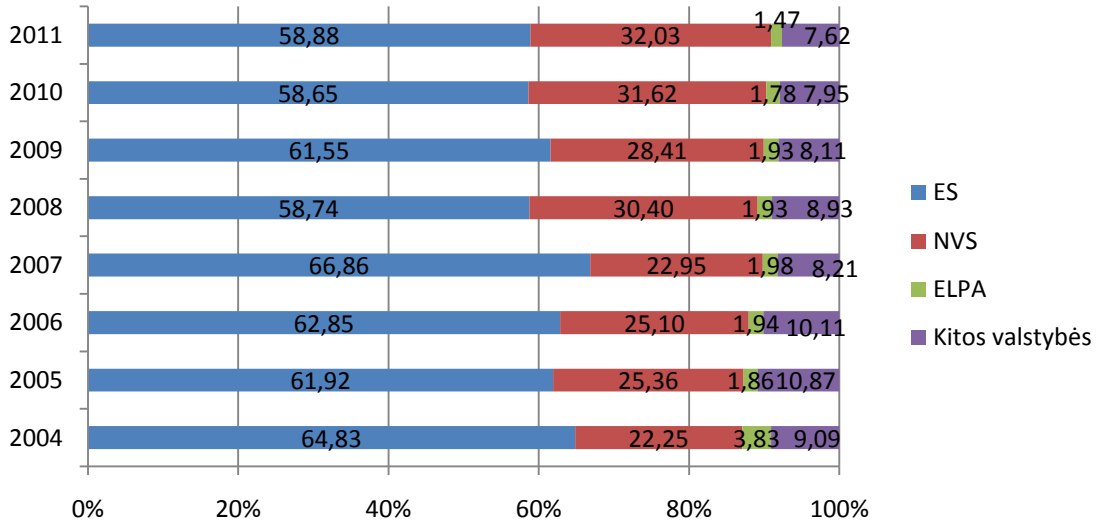

4 pav. **Lietuvos prekyba su šalių grupėms 2004-2011 m.**

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

Apibendrinant Lietuvos užsienio prekybą2004 m. – 2011 m., galima pateikti tokias jos kitimo tendencijas:

1. Lietuvos užsienio prekyba po įstojimo į Europos Sąjungą kiekvienais metais augo, išskyrus 2009 m. , kai vyravo pasaulinė krizė.

2. Lietuvos prekybos su ES šalimis po įstojimo Europos Sąjungą procentinė dalis visoje prekyboje sumažėjo nuo 64,83 proc 2004 m. iki 58,88 proc. 2011 m. Priežastys: naftos irjos produktų kainos, žemės ūkio produktų subsidijavimas į trečiąsias šalis.

3. Lietuvos užsienio prekybos balansas 2009 m. buvo pats mažiausias per analizuojamą laikotarpį, dėl stipriai sumažėjusio importo. Dėl krizės buvo importuojama mažiau, nei eksportuojama, valstybė sumažino išlaidas. Tiek 2010 m., tiek ir 2011 m. deficitas augo nedideliais tempais, t.y. importo augimas buvo didesnis už eksporto, tai rodo Lietuvos valstybės vieną iš problemų – atsigaunant ekonomikai, importuojama daugiau nei eksportuojama. Ši problema turi būt taisoma, mažinant importo arba didinant eksporto apimtis.

4. Lietuvos ekonomikos atvirumo laipsnis ir pagal eksportą, ir pagal importą yra labai aukštas. Nuo 2004 m. iki 2011 m. ekonomikos atvirumo laipsnis pagal eksportą išaugo nuo 41 proc. BVP iki 65,4 proc. BVP.

2.2 Lietuvos prekybos struktūra pagal Europos Sąjungos šalis

Šiame poskyriuje analizuojama Lietuvos užsienio prekyba su Europos Sąjungos šalimis. Šia analize siekiama sužinoti, pagrindines Lietuvos prekybos partneres, įvertinti pagrindines prekybos tendencijas prekyboje su jomis.

5 paveiksle pateikiama Lietuvos prekybos su Euriopos Sąjungos šalimis kitimo tendencijos. Lietuvos eksportas ir importas į Europos Sąjungos šalis 2011 metais buvo didžiausi nuo Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą, atitinkamai 42658,5 ir 44 710,2 mln. Lt. Prekybos deficitas siekė -2051,7 mln. Lt. Per analizuojamąjį laikotarpį eksportas augo iki 2008 metų ir pasiekė 33472, 4 mln. Lt , tuo tarpu importas sparčiai didėjo iki 2007 metų ir pasiekęs 42029,7 mln. Lt. pradėjo kristi. Importas nuo 2005 iki 2007 metų didėjo sparčiau nei eksportas, tai lėmė patį didžiausią deficitą per apžvelgiamąjį laikotarpį - 14061,2 mln. Lt. 2009 metais tiek eksportas tiek importas krito, bet eksportas į ES sumažėjo ne taip stipriai kaip importas iš ES šalių ir tai lėmė patį mažiausią prekybos deficitą nuo 2004 metų - -588,6 mln. Lt. (žr. 5 pav).

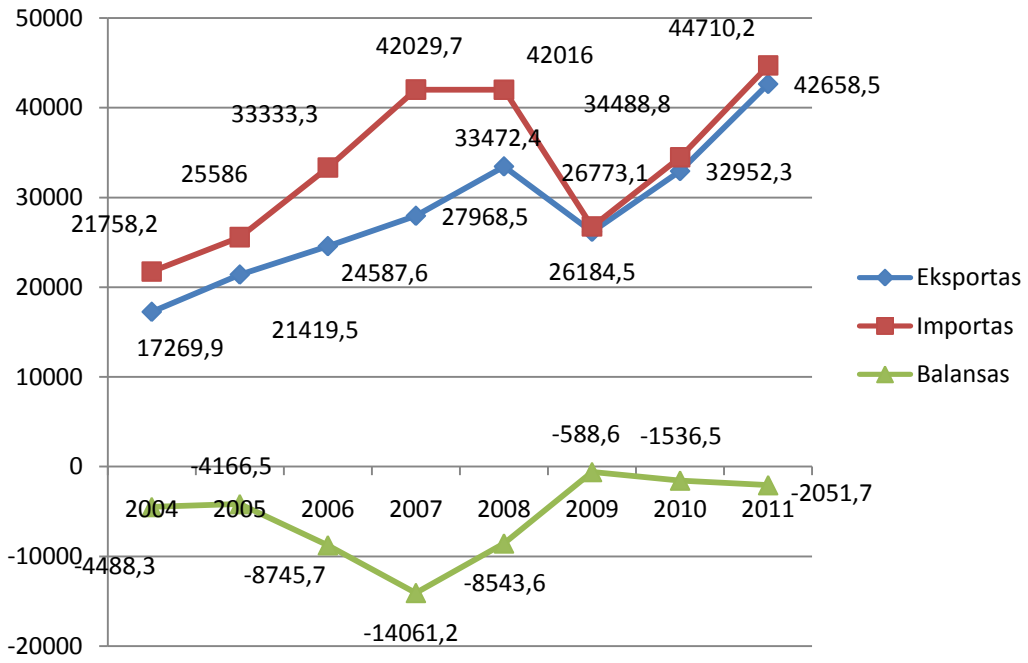

5 pav. **Lietuvos prekyba su Europos Sąjungos šalimis 2004 - 2011 m.**

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

Nuo 2009 metų vėl pradėjo didėti eksporto ir importo tempai. Importas didėjo šiek tiek greičiau nei eksportas, dėl to ir šalies deficitas augo. Tai rodo neigiamą Lietuvos prekybos tendenciją, kai Lietuvos ekonomika atsigauna, importuojama daugiau nei eksportuojama. Kai šalyje vyko krizė, sumažėjęs užsienietiškų prekių vartojimas lėmė patį mažiausią šalies prekybos deficitą (žr. 5 pav.).

5 lentelėje pateikiama Lietuvos prekybos padėtis pagal eksporto ir importo kiekius tarp Europos Sąjungos šalių 2011 m. Tarp Europos Sąjungos šalių, Lietuva užima gana žemas pozicijas pagal eksporto apimtis užima - tik 22 vieta tarp Bendrijos narių, eksportavo 0,5 proc. viso Europos Sąjungos eksporto (žr. 3 lentelę). Pagal importą Lietuva yra aukščiau viena pozicija nei pagal eksporto apimtis - 21 vietoje (importavo 0,5 proc. viso ES importo) tarp visų Europos Sąjungos šalių

5 lentelė. Didžiausi Europos Sąjungos eksportuotojai ir importuojai, bei Lietuvos padėtis eksportuotojų ir importuotojų sąraše, 2011 m.

Reitingas	Šalis	Importuotas kiekis, tūkst.JAV dolerių, 2011 m.	Dalis ES importe, %	Reitingas	Šalis	Eksportuotas kiekis tūkst.JAV dolerių, 2011 m.	Dalis ES eksporte, %
	Europos Sąjunga	6121391789			Europos Sąjunga	6010969322	
1	Vokietija	1254695029	20,5	1	Vokietija	1473144441	24,5
2	Prancūzija	700851646	11,4	2	Olandija	661542389	11,0
3	Didžioji Britanija	634412462	10,4	3	Prancūzija	581541871	9,7
4	Olandija	599483104	9,8	4	Italija	523179069	8,7
5	Italija	557510701	9,1	5	Belgija	477925236	8,0
6	Belgija	465216095	7,6	6	Didžioji Britanija	472095631	7,9
7	Ispanija	374468062	6,1	7	Ispanija	308886939	5,1
8	Lenkija	203027986	3,3	8	Švedija	187228302	3,1
9	Austrrija	191153452	3,1	9	Lenkija	183291968	3,0
10	Švedija	176090398	2,9	10	Austrija	178068110	3,0
21	**Lietuva**	**31469239**	**0,5**	**22**	**Lietuva**	**28153797**	**0,5**

Šaltinis: sudaryta pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis

2 ir 3 priede pateikiama Lietuvos prekybos su Europos Sąjungos šalimis2004 – 2011 m. pagrindiniiai rodikliai: eksportas, importas ir balansas. 2004metais Lietuvos eksportas į Europos Sąjungos šalis buvo 17269,9 mln. Lt. Lietuva daugiausiai eksportavo į Vokietiją ir Latviją. Per 2004 metus į šias šalis eksportas siekė atitinkamai 2649,8 ir 2629,9 mln. Lt. Tai sudarė apie 15,3 proc. ir 15,2 proc. viso Lietuvos eksporto į Europos Sąjungos šalis. Mažiausiai Lietuva 2004 metais eksportavo į mažasias ES šalis – Liuksemburgą, Maltą, Kiprą (žr. 2 priedą).

2011 m. Lietuvos pagrindiniai eksporto partneriai buvo Latvija, Vokietija ir Lenkija. Eksportas į šias šalis sudarė atitinkamai 16, 68 proc., 15,1 proc., 11,32 proc. viso Lietuvos eksporto į ES. Kaip ir 2004 m. , taip ir 2011 m. mažiausiai Lietuva eksportavo į mažasias ES šalis: Liuksemburgą, Maltą,

Kiprą. Į didesnes šalis , tokias kaip Graikija ir Vengrija, taip pat buvo labai mažai eksportuojama, atitinkamai 0,11 proc., 0,63 proc. (žr. 3 priedą).

6 lentelėje pateikiami Lietuvos pagridniniai eksporto patrneriai 2010 – 2011 m. Pastebėtina, kad 2010 m. daugiausiai buvo eksportuota į Vokietiją – 5341,7 mln.Lt, tačiau 2011 m. lyderės vaidmenį Vokietiją užleido Latvijai, į šią šalį eksportuota už 7118,7 mln.Lt. Nuo 2010 m. iki 2011 m. eksportas į pagrindines ES šalis partneris tik didėjo, išskyrus į Daniją. Eksportas į Daniją per metus sumažėjo 8,6 proc. Tai lėmė lietuviškų kilmės prekių (rapsai, vilnos ir verpalai) eksporto mažėjimas į šia šalį.Daugiausiai eksportas augo į Estiją ir Prancūziją, atitinkamai 69, 4 proc. ir 60, 8 proc. (žr. 6 lentelę). Tai labiausiai įtakojo išaugęs mineralinių produktų eksporta į šias rinkas.

6 lentelė. Lietuvos pagrindiniai Europos Sąjungos šalių eksporto partneriai 2010 - 2011 m

Šalis	**Eksportas2010 m. mln.Lt**	**Reitingas**	**Eksportas2011 m. mln.Lt**	**Reitingas**	**Pokytis2010 -2011 m.,%**
Latvija	5058	2	7118,7	1	40,7
Vokietija	5341,7	1	6472	2	21,2
Lenkija	4178,8	3	4832,6	3	15,6
Estija	2727,3	5	4620	4	69,4
Nyderlandai	3001,9	4	4266	5	42,1
Prancūzija	1791,2	8	2880,5	6	60,8
Jungtinė Karalystė	2658	6	2771,1	7	4,3
Švedija	1953,5	7	2494	8	27,7
Danija	1621,8	9	1482,6	9	-8,6
Italija	1045,4	10	1259,3	10	20,5

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

Importas 2004 metais iš ES šalių siekė 21758,2 mln.Litų. Daugiausiai po įstojimo į ES buvo importuojama iš Vokietijos. Net 26 proc. viso ES šalių importo sudarė būtent importas iš Vokietijos. Antroj vietoj – Lenkija, kurios importas siekė apie 12 proc. Mažiausiai importuojama buvo iš Maltos ir Portugalijos – tik 0,004 ir 0,2 proc.(žr. 2 priedą). 7 Lentelėje pateikiama Lietuvos pagrindiniai importo partneriai 2010 – 2011 m. laikotarpiu.2011 m. pagrindinės importo partnerės nepasikeitė – Vokietija, Lenkija, Latvija - importuota iš šių valstybių atitinkamai už 7864,1 mln.Lt, 7151,7 mln Lt ir 5230, 5 Mln.Lt. Visų 10 pagrindinių Lietuvos importo partnerių Europos Sąjungoje importas augo per pastaruosius keletą metų gana stipriai. Mažiausiais augimas užfiksuotas Prancūzijos – 21,1 proc., didžiausias Suomijos, kurios importas padidėjo 50,5 proc. (žr. 7 lentelę). Labiausiai išaugusį importą įtakojo 1,7 karto išaugęs prekių grupės, klasifikuojamos pagal Kombinuotąją Nomenklatūrą skirsnius, 84 skirsnis „Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys,jų dalių“ importas.

7 lentelė. Lietuvos pagrindiniai Europos Sąjungos šalių importo partneriai 2010 - 2011 m.

Šalis	2010 m. Importas mln.Lt.	Reitingas	2011m. Importas mln. LT	Reitingas	Pokytis
Vokietija	6427,3	1	7864,1	1	22,4
Lenkija	5417	2	7151,7	2	32,0
Latvija	3855,3	3	5230,5	3	35,7
Nyderlandai	2718,6	4	3942,8	4	45
Italija	2013,9	5	2727,1	5	35,4
Švedija	2000,5	6	2598,7	6	29,9
Belgija	1991,8	7	2496,5	7	25,3
Estija	1743,4	8	2216,1	8	27,1
Prancūzija	1578,8	9	1911,5	9	21,1
Suomija	1092,7	10	1644,1	10	50,5

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

Toliau bus analizuojama Lietuvos užsienio prekybos su pasirinktomis penkiomis svarbiausiomis partnerėmis - Europos Sąjungos šalimis būklė bei pokyčiai per 2004-2011 m. laikotarpį. Buvo pasirinktos penkios Europos Sąjungos pagrindinės prekybos partnerės: Vokietija, Lenkija, Latvija, Nyderlandai ir Estija.

Lietuvos prekyba su Vokietija. Vokietija – viena svarbiausių Lietuvos užsienio prekybos partnerių. 6 pav. pateikiama Lietuvos prekybos su Vokietija pagrindiniai rodikliai 2004 – 2011 m. Vokietijai tenka 1 vieta pagal Lietuvos užsienio prekybos apimtis su ES šalimis ir 2 vieta su visomis pasaulio šalimis.Lietuvos eksportas į Vokietiją 2011 m. sudarė 6472 mln. Lt arba 15,17 proc. viso eksporto į ES.Lietuvos importas iš Vokietijos 2011 m.sudarė 7864,1 mln.Ltarba 17,59 proc. viso importo iš ES. Lietuvos ir Vokietijos užsienio prekybos balansas 2011 m. buvo neigiamas – -1392,1 Mln. LTL.

Per 2004-2011 m. laikotapį, kiekvienais metais, Lietuva importavo iš Vokietijos daugiau nei eksportavo į ją. Nuo 2004 m. iki 2007 m. eksportas augo, tačiau importo didėjimo tempai buvo didesni, dėl šios priežasties prekybos deficitas su Vokietija tik didėjo. 2007 m. importas pasiekė aukštumas – 9221, 5 mln.Lt. Nuo 2007 m. iki 2009 m. importas dideliais tempais mažėjo (per šiuos metus sumažėjo net 45,33 proc.). Tai lėmė didelis automobilių ir kitų antžeminių transporto priemonių ir jų dalių importo mažėjimas, nes per krizę Lietuva sumažino išlaidas, lietuviai mažiau pirko automobilių iš Vokietijos. Taip pat pasaulinė ekonomikos krizė Vokietijoje labiausiai paveikė eksportuojančią mašinų ir įrengimų bei automobilių pramonę. Per 2 metus šios prekių grupės importas sumažėjo net 2006,33 Mln.lt.Tuo tarpu analizuojant eksportą į Vokietiją, jis mažėjo ne tokiais dideliais tempais. 2007 – 2009 m. laikotarpiu eksportas sumažėjo apie 13,03 proc. 2010 m. eksporto augimas buvo didesnis nei importo, atitinkamai 35,46 proc. ir 25,2 proc. Šį augimą įtakojo per metus 2,65 kartus nuo 177 863,3 tūkst. Lt iki 471 433,2 tūkst. Lt. išaugęs skirsnio KN 27 „Mineralinis kuras,

mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai“, bei 1,5 karto, nuo 536 600,2 tūkst.Lt iki 807 239,0 tūkst.Lt išaugęs skirsnio KN 39 „Plastikai ir jų dirbiniai“ eksportas. 2010 metais pasiektas pats mažiausias prekybos deficitas su Vokietija per apžvelgiamąjį laikotarpį – 1085,6 Mln.Lt. Per aštuonerius metus Lietuva iš viso eksportavo prekių į Vokietiją už 33336,2 mln. Lt, o importavo už 57519,3 mln. LT. Prekybos balansas - -24183,1 Mln.Lt.

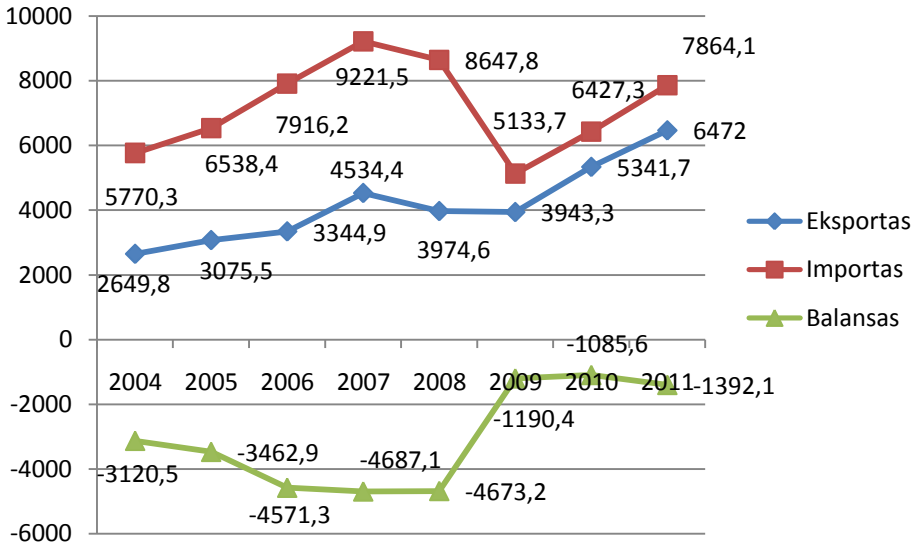

6 pav. **Lietuvos prekyba su Vokietija 2004-2011 m.**

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

.

Per 2004 – 2011 m. laikotarpį, kiekvienais metais pagrindinės prekių grupės, klasifikuojamos pagal KN skirsnius, eksportuojamos į Vokietiją buvo tos pačios: KN 39 Plastikai ir jų dirbiniai, KN 31 Trąšos, KN 94 Baldai; patalynės reikmenys, čiužiniai, čiužinių karkasai, dekoratyvinės pagalvėlės ir panašūs kimštiniai baldų reikmenys; šviestuvai ir apšvietimo įranga, nenurodyti kitoje vietoje; šviečiantieji ženklai, šviečiančiosios iškabos ir panašūs dirbiniai; surenkamieji statiniai, KN 44 Mediena ir medienos dirbiniai;medžio anglys, KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai, KN 62 Drabužiai ir jų priedai, išskyrus megztus ir nertus. 2004 m. tik įstojus į Europos Sąjungą, Lietuva į Vokietiją eksportavo daugiausiai KN 62 Drabužių ir jų priedų, išskyrus megztus ir nertus ir KN 94 Baldų; patalynės reikmeniū,ų čiužinių, čiužinių karkasų, dekoratyvinių pagalvėlių ir panašių kimštinių baldų reikmenų; šviestuvų ir apšvietimo įrangos, nenurodytos kitoje vietoje; šviečiančiųjų ženklų, šviečiančiųjų iškabų ir panašūs dirbinių; surenkamiųjų statinių, ir tai sudarė atitinkamai 10,7 proc. ir 10,5 proc. viso eksporto į Vokietiją. Per 7 metus, pasikeitė pirmaujantys pagal kiekius eksportuojami produktai į Vokietiją. 2010 m. ir 2011 m. daugiausiai buvo eksportuojama šios prekių grupės: KN 39 Plastikai ir jų dirbiniai, KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai. 2011 m. KN 39 Plastikų ir jų dirbinių eksportas sudarė – 14,3 proc.

viso eksporto į Vokietiją. Antrą vietą pagal eksporto apimtis užėmė KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai“. – 12,6 proc. 8 lenetelėje pateikiama Lietuvos pagrindinės eksportuojamos prekių grupės, klasifikuojamos pagal KN skirsnius, į Vokietiją 2011 m.

8 lentelė. Lietuvos prekių grupių eksportas į Vokietiją 2011m.

Prekių grupė	**Vertė tūkst. Lt.**	**Proc. viso eksporto**
KN 31Trąšos	395266,2	6,1
KN 39 Plastikai ir jų dirbiniai	922995,4	14,3
KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai	811670	12,6
KN 44 Mediena ir medienos dirbiniai;medžio anglys	413985,2	6,4
KN 94 Baldai; patalynės reikmenys, čiužiniai, čiužinių karkasai, dekoratyvinės pagalvėlės ir panašūs kimštiniai baldų reikmenys; šviestuvai ir apšvietimo įranga, nenurodyti kitoje vietoje; šviečiantieji ženklai, šviečiančiosios iškabos ir panašūs dirbiniai; surenkamieji statiniai	482266,3	7,5
KN 03 Žuvys, vėžiagyviai, moliuskai ir kiti vandens bestuburiai	355838,4	5,1
KN 87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys	371301,3	5,7

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

Be anksčiau paminėtų dviejų pagrindinių prekių grupių,Lietuva taip pat eksportavo į Vokietiją šias prekių grupes: KN 94 Baldai; patalynės reikmenys, čiužiniai, čiužinių karkasai, dekoratyvinės pagalvėlės ir panašūs kimštiniai baldų reikmenys; šviestuvai ir apšvietimo įranga, nenurodyti kitoje vietoje; šviečiantieji ženklai, šviečiančiosios iškabos ir panašūs dirbiniai; surenkamieji statiniai– 7,5 proc.,KN 31 Trąšos – 6,1 proc., KN 87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys“ – 5,7 proc. viso eksporto į Vokietiją (žr. 8 lentelę).

Analizuojant importą, Lietuva daugiausiai importuoja iš Vokietijos šias prekių grupes: KN 87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys, KN 84 Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys, KN 85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys, KN 39 Plastikai ir jų dirbiniai. Daugiausiai importuojama KN 87 Antžeminio transporto priemones, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalis ir reikmenis“, nuo 2004 iki 2008 m. kiekvienais metais Lietuva importavo šios prekės grupės, atitinkamai 24,9 proc. – 24,1 proc. – 25,2 proc. – 27,9 proc. ir 21,9 proc. viso importo iš Vokietijos. 2009 m. smarkiai krito minėtos prekių grupės importas ir siekė tik 11, 1 proc. viso importo iš Vokietijos. Tais pačiais metais daugiausiai jau buvo importuojama KN 84 Branduolinių reaktorių, katilų, mašinų ir mechaninių įrenginių; jų dalių“ - tai sudarė 16,9 proc. viso

import iš Vokietijos. 9 lenetelėje pateikiama Lietuvos pagrindinės importuojamos prekių grupės, klasifikuojamos pagal KN skirsnius, iš Vokietijos 2011 m.

9 lentelė. Lietuvos prekių grupių importas iš Vokietijos 2011 m.

Prekių grupė	Vertė tūkst. Lt.	Proc. viso importo
KN 85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys	555252,3	7,2
KN 39 Plastikai ir jų dirbiniai	563671,9	7,4
KN 48 Popierius ir kartonas; popieriaus plaušiena, popieriaus arba kartono dirbiniai	232375	3,0
KN 30 Farmacijos produktai	324195,6	4,2
KN 84 Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys	1347771,9	17,2
KN 87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys	1592115,8	18,6

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

Kaip matoma 9 lentelėje, 2011 m. vėl daugiausiai importuojama buvo KN 87 Antžeminio transporto priemonių, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalių ir reikmenų – 18,6 proc. viso Lietuvos import iš Vokietijos. Taip pat buvo importuojama KN 84 Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys – 17,2 proc.,KN 85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys – 7,2 proc., KN 39 Plastikai ir jų dirbiniai – 7,4 proc., KN 30 Farmacijos produktai – 4,2 proc., KN 48 Popierius ir kartonas; popieriaus plaušiena, popieriaus arba kartono dirbiniai– 3 proc. sudarė viso Lietuvosimport iš Vokietijos (žr.9 lentelę).

Lietuvos prekyba su Lenkija. Tarp pagrindinių Lietuvos prekybos su ES šalimis partnerių Lenkija užima 2 vietą. Per 2004-2011 m. laikotarpį, Lietuvos ir Lenkijos prekybos apyvarta siekė 65473,1 mln. Lt. Eksportuota į Lenkiją prekių už 23 277, 3 mln. Lt ir importuota už 42 195,8 mln.Lt. Prekybos deficitas per analizuoajmąjį laikotarpį buvo didelis - -18918,5 mln.Lt. 2011 m. eksportas į Lenkiją siekė 4832,6 mln.Litų arba 11,33 proc. viso eksporto į ES. Tai 3 vieta tarp visų ES šalių. Lietuvos importas iš Lenkijos 2011 m. buvo 7151,7 mln.Lt. arba 16 proc. viso importo iš visų ES šalių. Tai 2 vieta iš visų Europos Sąjungos šalių. Prekybos balansas 2011 m. buvo neigiamas – 2319,1 mln.Lt. 7 pav. pateikiama Lietuvos prekybos su Lenkija pagrindiniai rodikliai 2004 – 2011 m.

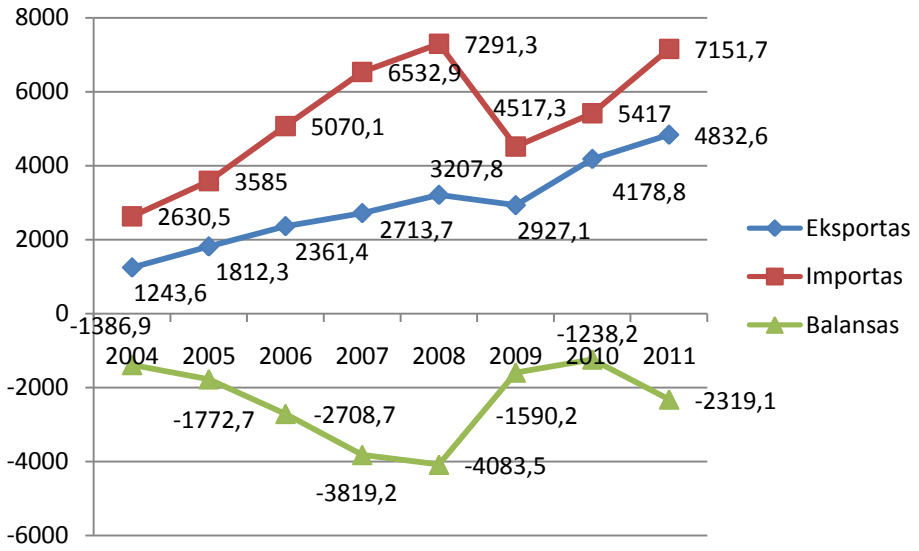

7 pav. **Lietuvos prekyba su Lenkija 2004-2011 m.**

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

2004-2008 m. laikotarpiu prekyba su Lenkija kiekvienais metais didėjo. Labai dideliais tempais augo importas, per 4 metus padidėjo net 2,77 karto, kai tuo tarpu eksportas per tą patį laiko tarpą išaugo 2,58 karto. Spartesnis importo augimas iš Lenkijos 2008 m. lėmė didžiausią prekybos deficitą nuo įstojimo į ES – 4083,5 mln.Lt. Tokį didelį importo augimą labiausiai įtakojo net 6,76 karto išaugęs, nuo 176 149,4 tūkst. Lt. iki 1190 438,1 tūkst. Lt. prekių grupės KN 85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenysimportas. Taip pat, per tą patį laikotarpį, 24,9 karto, nuo 11 051,2 tūkst. Lt. iki 275 683,9 tūkst. Lt. išaugo KN 07 Valgomųjų daržovių ir kai kurių šakniavaisių bei gumbavaisių ir 12,22 karto, nuo 30 945,1 tūkst. Lt. iki 378 182,2 tūkst. Lt. KN 08 Valgomųjų vaisių ir riešutų; citrusų vaisių arba melionų žievelių ir luobų importas. Kaip ir prekyboje su Vokietija, 2009 m. importas iš Lenkijos smarkiai krito dėl pasaulinės krizės. Per metus importas sumažėjo net 38,05 proc. (labiausiai krito, net 4,03 karto, grupės KN 85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys; 3,65 karto - KN 08 Valgomųjų vaisių ir riešutų; citrusų vaisių arba melionų žievelių ir luobų; 2,34 karto - KN 87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys, importas). Tuo tarpu eksportas per tuos pačius metus sumažėjo ne taip drąstiškai – 8,75 proc. 2010 m. prekyba su Lenkija pradėjo vėl augti, bet tai buvo vieninteliai metai, kai eksportas augo daugiau negu importas. Dėl šios priežasties, 2010 m. prekybos deficitas buvo mažiausias per analizuojamąjį laikotarpį – 1238,2 mln.Lt.(žr. 7 pav.).

10 lentelėje pateikiama Lietuvos pagrindinės eksportuojamos prekių grupės, klasifikuojamos pagal KN skirsnius, į Lenkiją 2011 m.

10 lentelė. Lietuvos prekių grupių eksportas į Lenkiją2011 m.

Prekių grupės	Vertė tūkst.Lt	Proc.viso eksporto
KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai	1949082	40,3
KN 39 Plastikai ir jų dirbiniai	495179,1	10,2
KN 04 Pienas ir pieno produktai; paukščių kiaušiniai; natūralus medus; gyvūninės kilmės maisto produktai, nenurodyti kitoje vietoje	215403,2	4,4
KN 44 Mediena ir medienos dirbiniai;medžio anglys	221242,5	4,6
KN 72 Geležis ir plienas (juodieji metalai)	189215	3,9

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

2011 m. Lietuva daugiausiai į Lenkiją, kaip ir per visą apžvelgiamąjį laikotarpį, eksportavo prekių grupęKN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai ir tai sudarė 40,3 proc. viso Lietuvos eksporto į Lenkiją. Antroje vietoje - KN 39 Plastikai ir jų dirbiniai – 10,2 proc. viso eksporto. Tai pagrindinės dvi prekių grupės, kurios sudarė didžiumą Lietuvos eksporto į kaimyninę šalį (žr 10 lentelę).

11 lentelėje pateikiama Lietuvos pagrindinės importuojamos prekių grupės, klasifikuojamos pagal KN skirsnius, iš Lenkijos 2011 m.

11 lentelė. Lietuvos prekių grupių importas iš Lenkijos 2011 m.

Prekių grupės	Vertė tūkst.Lt	Proc. viso importo
KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai	596994,2	8,3
KN 39 Plastikai ir jų dirbiniai	535962,5	7,5
KN 48 Popierius ir kartonas; popieriaus plaušiena, popieriaus arba kartono dirbiniai	275926,6	3,9
KN 73 Dirbiniai iš geležies arba iš plieno (iš juodųjų metalų)	252103,8	3,5
KN 84 Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys	438104,7	6,1
KN 87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys	436672,4	6,1
KN 85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys	425843,4	5,95

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

Pirmą vietą pagal importo iš Lenkijos apimtis 2011 m. užima prekių grupė KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai – 8,3 proc. viso importo iš Lenkijos. Antroje vietoje – KN 39 Plastikai ir jų dirbiniai– sudarė 7,5 proc. viso importo iš Lenkijos. Lietuva taip pat importavo iš Lenkijos šias prekių grupes: KN 84 Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys, KN 87 Antžeminio transporto

priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys,KN 85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys (žr.11 lentelę).

Lietuvos prekyba su Latvija. Latvija užima trečią vietą tarp pagrindinių Lietuvos prekybos partnerių. Apyvarta per apžvelgiamąjį laikotarpį siekė 63302,8 mln.Lt. 2004-2011 m. eksportuota į Latviją prekių už 38576,9 mln. Lt. Tuo tarpu importuota už 24725,9 mln. Lt. Latvija yra viena iš devynių ES valstybių, su kuriomis Lietuvos prekybos balansas per analizuojamąjį laikotarpį buvo teigiamas – 13851 mln.lt. Tai pats geriausias rodiklis iš visų Lietuvos prekybos partnerių. 2011 m. eksportas į Latviją buvo 7118,5 mln.Lt arba 16,69 proc. eksporto į visas ES šalis. Tai geriausias rodiklis iš visų analizuojamų šalių. Palyginimui 2004 m. eksportas į kaimyninę šalį siekė 15,23 proc. viso ekpsorto į ES. Importas iš Latvijos 2011 m. sudarė 5230,5 mln.Lt arba 11,7 proc. viso importo iš ES šalių. Tai 3 vieta iš visų Europos Sąjungos šalių. Palyginimui 2004 m. importas iš Latvijos sudarė tik 6,06 proc. viso Europos sąjungos šalių importo. Prekybos balansas 2011 m. buvo teigiamas – 1888,2 mln. Lt. 8 pav. pateikiama Lietuvos prekybos su Latvija pagrindiniai rodikliai 2004 – 2011 m.

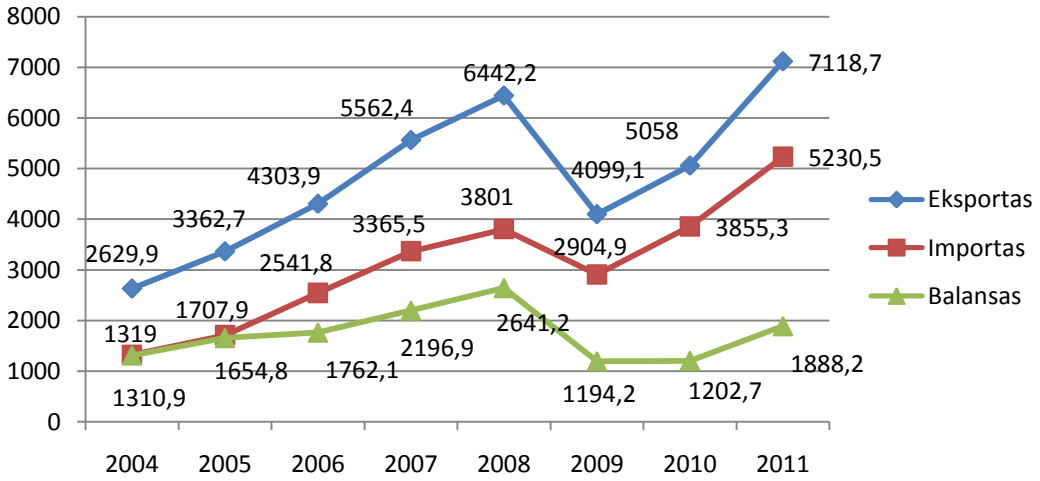

8 pav. **Lietuvos prekyba su Latvija 2004-2011 m.**

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

Kaip ir su prieš tai nagrinėtomis valstybėmis (Vokietija ir Lenkija), taip ir su Latvija, Lietuvos prekybos apimtys 2004-2008 m. sparčiai didėjo. Per 4 metus eksportas padidėjo 2,45 karto (nuo 2629,9 mln. Lt iki 6442,2 mln. Lt).Įtakos tam turėjo prekių grupiųKN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai“ (136 proc. nuo 889986,2 tūkst.Lt iki 2099080,2 tūkst. Lt),KN 87 Antžeminio transporto priemonės,išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys(290 proc. nuo 86 511,9 iki 338 251 tūkst.Lt),KN 85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai,

televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys(249 proc. nuo 79 274,6 iki 276 615,8 tūkst. Lt) eksporto augimas.

Importas išaugo 2,88 karto (nuo 1319 mln.Lt. 2004 m. iki 3801 mln.Lt. 2008 m.), tai lėmė išaugęs prekių grupių KN 87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys(10,2 karto nuo 42847,8 iki 437201,3 tūkst. Lt), KN 85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys (4,5 karto, nuo 85489,8 iki 388407,5 tūkst.Lt.),KN 44 Mediena ir medienos dirbiniai;medžio anglys(3,88 karto, nuo 60715,4 iki 235360 tūkst. LT) importas į Latviją.

2008 m. pasiektas didžiausias teigiamas balansas nuo įstojimo į ES – 2641,2 mln.lt. 2009 m. priešingai nei prekyba su Vokietija bei Lenkija, eksportas krito didesniais tempais nei importas. Tiek į Lenkiją, tiek ir į Vokietiją eksportas krito labai nedaug, atitinkamai 8,75 proc. ir 0,8 proc., o į Latviją net 36,37 proc. Tai labiausiai įtakojo, net perpus sumažėjęs (nuo 2099080,2 tūkst.Lt iki 988846,2 tūkst.Lt.) prekių grupės KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškaieksportas.Importas atvirkščiai: iš Vokietijos ir Lenkijos smarkiai krito, atitinkamai 40,64 proc. ir 38,05 proc., o iš Latvijos importas sumažėjo 23,58 proc. Dėl eksporto smarkaus kritimo, 2009 m. Lietuva su Latvija turėjo mažiausią teigiamą balansą nuo įstojimo į ES – 1194,2 mln.Lt.

Nuo 2009-2011 m. prekyba tarp kaimyniniųšalių atsigavo. Per du metus eksportas išaugo 73,66 proc., nes vėl atsigavo prekių grupės KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai eksportas (išaugo net iki 2313975,1 tūkst. Lt), taip pat augo KN 84 Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys(113 proc. augimas), KN 85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys(101 proc. augimas), KN 39 Plastikai ir jų dirbiniai (53,5 proc. augimas) eksportas.Importas per tą patį laikotarpį padidėjo 80,6 proc. (daugiausiai įtakos turėjo KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai– 5,47 karto augimas, KN 87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys– 2,18 karto augimas; KN 04 Pienas ir pieno produktų; paukščių kiaušinių; natūralus medus; gyvūninės kilmės maisto produktų – 2,16 karto augimas; KN 85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys – 1,87 karto importo augimas).Per paskutinius keletą metų pastebėtina neigiama tendencija - importas iš Latvijos šalių didėja didesniais tempais, nei eksportas į Latviją.

12 lentelėje pateikta Lietuvos prekių grupių eksportas į Latviją 2011 m. 2011 m. Lietuva daugiausiai į Latviją eksportavo prekių grupęKN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų

distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai. Šios prekės grupės eksportas sudarė beveik trečdalį viso eksporto – 32,5 proc. Taip pat buvo eksportuojama KN 84 Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys – 5,8 proc. viso eksporto, KN 85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys– 5,5 proc. viso eksporto, KN 72 Geležis ir plienas (juodieji metalai)–4,5proc. (žr. 12 lentelę).

12lentelė. Lietuvos prekių grupių eksportas į Latviją 2011 m.

Prekių grupės	**Vertė tūkst.Lt**	**Proc. viso eksporto**
KN 85 „Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys“	394480,9	5,5
KN 27 “ Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai“	2313975	32,5
KN 39 „Plastikai ir jų dirbiniai“	253838,4	3,6
KN 30 „Farmacijos produktai“	262215,8	3,7
KN 84 „Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys“	411264,7	5,8
KN 87 “Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys“	372892,1	5,2
KN 72 „Geležis ir plienas (juodieji metalai)“	321557,3	4,5

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

13 lentelėje pateikta Lietuvos prekių grupių importas iš Latvijos2011 m.Pagrindinės dvi Latvijos prekių grupės, kurias Lietuva 2011 m. daugiausiai importavo buvo tos pačios kaip ir Lietuvos eksporto į kaimyninę šalį: KN 85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys ir KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai“.Šios prekių grupės sudarė atitinkamai 16 proc. ir 9,8 proc. viso Latvijos prekių eksporto į Lietuvą. Mažiau importuojama buvo KN 87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys – 8,1 proc,.KN 84 Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys– 5,8 proc.,KN 30 Farmacijos produktai – 5,6 viso importo iš Latvijos(žr. 13 lenetelę).

13 lentelė. Lietuvos prekių grupių importas iš Latvijos 2011 m.

Prekių grupė	Vertė tūkst.Lt	Proc. viso importo
KN 85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys	838264,5	16,0
KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai	510273	9,8
KN 04 Pienas ir pieno produktų; paukščių kiaušinių; natūralus medus; gyvūninės kilmės maisto produktų	293396,8	5,6
KN 30 Farmacijos produktai	294414,4	5,6
KN 84 Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys	304140,8	5,8
KN 87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys	423037,4	8,1

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

Lietuvos prekyba su Nyderlandais. Ketvirtoj vietoj pagal prekybos apimtis su Lietuva yra Nyderlandai. Per laikotarpį nuo įstojimo į ES iki 2011 m. prekyba su Olandija išaugo apie 3,12 karto. Eksportas padidėjo 3,42 karto, nuo 1246,7 mln. Lt 2004 m. iki 4266 mln.Lt 2011 m. Importas iš Nyderlandų išaugo 2,84 karto, nuo 1386,2 mln.Lt 2004 m. iki 3942 mln.Lt 2011m. Prekybos apyvarta per šiuos aštuonerius metus buvo 35328,9 mln. Lt: eksportas – 16665,3 mln. Lt., importas – 18663,6 mln. Lt. 2011 m. eksportas į Nyderlandus sudarė 10 proc. viso eksporto į ES. Tai 5 rodiklis iš visų ES valstybių. Palyginimui, 2004 m. eksportas sudarė 7,22 proc. viso Lietuvos eksporto į ES.

Importas iš Olandijos 2011 m. sudarė 8,82 proc. viso importo iš Europos Sąjungos valstybių.Tai ketvirtas rezultatas iš analizuojamų šalių. Palyginimui, 2004 m. importas sudarė 6,37 proc. viso importo iš ES.

Po Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą, prekyba su Nyderlandais vyko permainingai. Nuo 2004 m. iki 2007 m. importas iš Olandijos tik augo. Per šį laikotarpį importas padidėjo apie 1,9 karto – nuo 1386,2 mln.Lt iki 2628,9 mln. Lt. Labiausiai šį augimą įtakojo net 85 kartus išaugęs Organinių chemijos produktų, 3,3 karto išaugęsKN 85 Elektros mašinų ir įrenginių bei jų dalių; garso įrašymo ir atkūrimo aparatų, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatų, šių dirbinių dalių ir reikmenų, 2,99 karto išaigęs KN 87 Antžeminio transporto priemonių, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalių ir reikmenų, 1,43 karto išaugęsKN 84 Branduolinių reaktorių, katilų, mašinų ir mechaninių įrenginių; jų daliųimportas.

Tuo tarpu eksportas per tą patį laikotarpį, tai augo tai krito ir padidėjo tik 3,9 proc. 2007 m. buvo pasiektas pats didžiausias prekybos deficitas – 1333,7 mln.Lt. Nuo 2008 m. eksportas į Nyderlandus pradėjo augti dideliais tempais. Tai labiausiai įtakojo spartus prekių grupėsKN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškaieksporto

augimas. Nuo 2007 m. iki 2008 m. šios prekių grupės eksportas išaugo 2,64 karto, nuo 425620 tūkst.Lt iki 1122814,2 tūkst. Lt. Iki 2011 m. jis padidėjo dar 2,7 karto ir pasiekė 3030129,2 tūkst.Lt.2009 m. eksporto apimtys pirmą kartą buvo didesni už importo apimtis. Nuo 2009 m. iki 2011 m. eksporto apimtys kiekvienais metais buvo šiek tiek didesnės už importo. 2011 m. pasiektas didžiausias teigiamas balansas – 323,2 mln. Lt.9 pav. pateikiama Lietuvos prekybos su Nyderlandais pagrindiniai rodikliai 2004 – 2011 m.

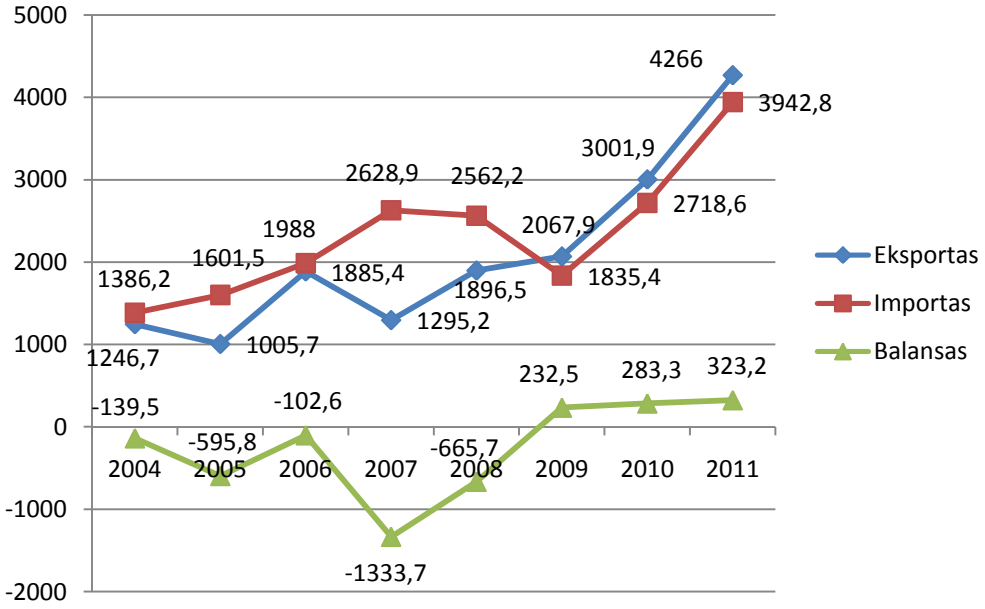

9 pav. **Lietuvos prekyba su Nyderlandais 2004-2011 m.**

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

Net 71 proc. viso Lietuvos 2011 m. eksporto į Nyderlandus sudarė prekių grupė KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai eksportas. Taip pat Lietuva eksportavo prekių grupes:KN 94 Baldai; patalynės reikmenys, čiužiniai, čiužinių karkasai, dekoratyvinės pagalvėlės ir panašūs kimštiniai baldų reikmenys; šviestuvai ir apšvietimo įranga, nenurodyti kitoje vietoje; šviečiantieji ženklai, šviečiančiosios iškabos ir panašūs dirbiniai; surenkamieji statiniai (sudarė 4,5 proc. eksporto į Nyderlandus), KN 31 Trąšos (sudarė 4,3 proc.).

14 lentelėje pateikta Lietuvos prekių grupių importas iš Nyderlandų2011 m.2011 m. Lietuva daugiausiai importavo iš Nyderlandų KN 07Valgomosios daržovės ir kai kurie šakniavaisiai bei gumbavaisiai– sudarė 17,3 proc. viso importo iš Nyderlandų. Antroje vietoje KN 08 Valgomieji vaisiai ir riešutai; citrusų vaisių arba melionų žievelės ir luobos – sudarė 17 proc. viso importo iš Nyderlandų. Trečioje vietojeKN 84 Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys– 11, 2 proc. viso importo iš Nyderlandų (žr 14 Lentelę).

14 lentelė. Lietuvos prekių grupių importas iš Nyderlandų 2011 m.

Prekių grupė	Vertė tūkst.Lt	Proc.viso importo
KN 29 Organiniai chemijos produktai	392943,1	10,0
KN 08 Valgomieji vaisiai ir riešutai; citrusų vaisių arba melionų žievelės ir luobos	671893,5	17,0
KN 07 Valgomosios daržovės ir kai kurie šakniavaisiai bei gumbavaisiai	682696,7	17,3
KN 84 Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys	441571,2	11,2
KN 87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys	340106,8	8,6

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

Lietuvos prekyba su Estija. Dar viena labai svarbi Lietuvos prekybos partnerė Europos Sąjungoje - Estija. Ši šalis užima penktą vietą pagal prekybos apimtis su Lietuva Europos Sąjungoje. Per apžvelgiamąjį laikotarpį prekybos su Estija apyvarta siekė 35068,5 mln.Lt. Per visą laikotarpį eksportuota į Estiją už21635,2 mln. Lt., importuota iš jos už13433,3 mln.Lt. Prekybos balansas buvo teigiamas – 8201,9 mln. Lt. 2011 metais Estijos ir Lietuvos prekybos apyvarta sudarė 7,8 proc. visos Lietuvos prekybos apyvartos. 2011 m. Lietuva eksportavo į Estiją už4620 mln.Lt., o importavo už 2216,1 mln.lt. 2011 m. Lietuvos eksportas į Estija sudarė 10,83 proc. viso Lietuvos eksporto į ES. Eksporto į Estiją metinis augimas siekė net 69 proc. Šį augimą labiausiai įtakojo net 2,18 karto, nuo 1155046,1 tūkst.Lt iki 2513677,7 tūkst.Lt, išaugęs prekių grupėsKN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškaieksportas. Pagal Lietuvos eksportą su ES šalimis 2011 m., Estija užėmė ketvirtą vietą. Pagal importą - Estija buvo aštuntoje vietoje. 2011 m. metinis Lietuvos importo iš Estijos augimas 27,1 proc. 2011 m. Estijos importas sudarė 4,96 proc. viso importo iš Europos Sąjungos šalių.

Nuo įstojimo į Europos Sąjungą prekyba su Estija nuolat augo iki 2008 m. Eksportas per šiuos penkis metus tik 2007 m. truputį sumažėjo palygint su praėjusiais metais, tuo tarpu importas iki 2008 m. nuolat augo. Mažiausias teigiamas prekybos balansas buvo 2004 m. – 182,2 mln.Lt. 2007 m. teigiamas prekybos balansas smarkiai sumažėjo (2,78 karto, nuo 876,1 mln. Lt iki 315, 4 mln. Lt.), tai lėmė tų metų eksporto sumažėjimas ir importo padidėjimas. Didžiausias augimas buvo KN 87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys importe –nuo 489 697,1 iki808 234,4 tūkst. Lt.

2008 m. – 2011 m. laikotarpyje tiek eksporto, tiek ir importo tempai tai augo, tai krito. Eksportas nuo 2008 m. iki 2010 m. sumažėjo apie 10 proc. Labiausiai sumažėjo prekių grupės KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškaieksportas – sumažėjo 1,48 karto. Per tą patį laikotarpį importas sumažėjo apie 17,6 proc. Labiausiai sumažėjo prekių grupės KN 87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir

tramvajaus riedmenis; jų dalys importas – sumažėjo 2,34 karto. 2009 m. importas beveik pasiekė 2004 m. importo iš Estijos dydį – 1188,6 mln.Lt. Nuo 2009 m. iki 2011 m. importas tik augo, bet ne tokiais dideliais tempais kaip eksportas. 2010 m. eksportas truputį sumažėjo palyginus su 2009 m., tačiau 2011 m. išaugo net apie 1,7 kato, nuo 2727,3 iki 4620 mln. Lt. Kaip minėta anskčiau, tai įtakojo didelis prekių grupėsKN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškaieksporto augimas. 2011m. dėl didelio eksporto augimo, prekybos balansas su Estija buvo pats didžiausias nuo 2004 m. 10 pav. pateikiama Lietuvos prekybos su Estija pagrindiniai rodikliai 2004 – 2011 m.

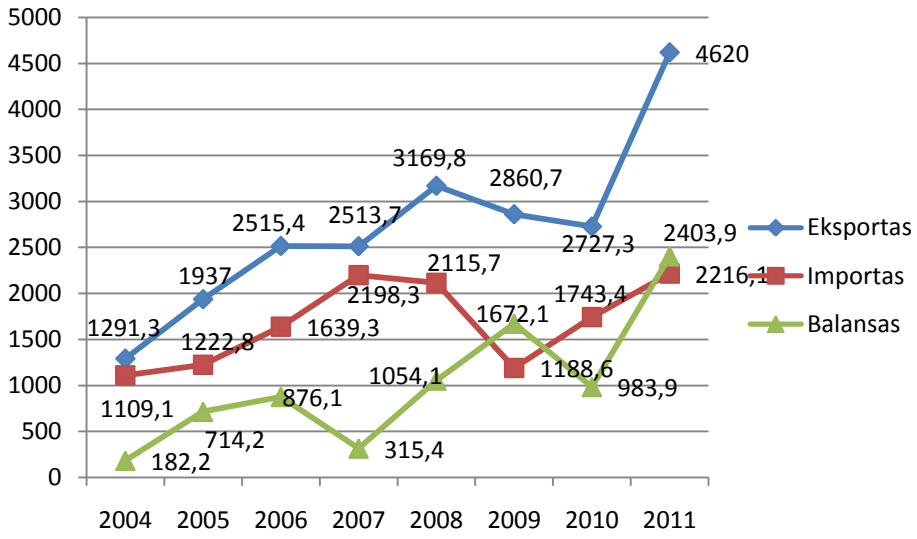

10 pav. **Lietuvos prekyba su Estija 2004-2011 m.**

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

2011 m. Lietuvos eksporto į Esitiją didžiumą sudarė prekių grupė KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai – sudarė net 55 proc. viso eksporto į Estiją.

15 lentelėje pateikta Lietuvos prekių grupių importas iš Estijos 2011 m.2011 m. pagal importo apimtis iš Estijos, pirmoj vietoj buvo prekių grupėKN 87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys – sudarė18,2 proc. viso importo iš Estijos. Antroje vietoje -KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai – sudarė 13,3 proc.viso import iš Estijos Taip pat buvo importuojama KN 04 Pienas ir pieno produktų; paukščių kiaušinių; natūralus medus; gyvūninės kilmės maisto produktų – sudarė 5,9 proc.,KN 84 Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys– sudarė 5,9 proc. viso importo iš Estijos (žr. 15 lentelę).

15 lentelė. Lietuvos prekių grupių importas iš Estijos 2011 m.

Prekių grupė	Vertė tūkst. Lt	Proc. viso importo
KN 04 Pienas ir pieno produktų; paukščių kiaušinių; natūralus medus; gyvūninės kilmės maisto produktų	130118,5	5,9
KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai	293866,6	13,3
KN 39 Plastikai ir jų dirbiniai	106177,2	4,8
KN 84 Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalys	130991	5,9
KN 87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys	402647,4	18,2

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

Analizuojant Lietuvos prekybą su Europos Sąjungos šalimis pastebimos tokios tendencijos:

1. Pagrindinės Lietuvos partnerės užsienio prekyboje Europos Sąjungoje yra Vokietija, Lenkija, Latvija, Nyderlandai ir Estija.

2. Teigiamos tendencijos pastebimos prekyboje su Latvija, Estija ir Nyderlandais. Su Latvija ir Estija, Lietuva per analizuojamąjį laikotarpį išlaikė teigiamą prekybos balansą - kiekvienais metais eksporto kiekiai buvo didesni už importo. Taip pat, pastebėtima, kad per paskutinius 3 metus Lietuva eksportuoja daugiau į Nyderlandus negu importuoja iš šios šalies.

3. Neigiama tendencija pastebima prekyboje su Vokietija ir Lenkija. Po pasaulinės krizės, kai importas iš šių šalių buvo stipriai sumažėjęs, prekybos balansas su šiomis dvejomis valstybėmis taisėsi į gerąją pusę, tačiau 2011 m. importo tempai pradėjo augti greičiau nei eksporto, tas lėmė augantį neigiamą prekybos balansą su dviem didžiausiomis Lietuvos partnerėmis.

4. Lietuva daugiausiai eksportavo į pagrindines prekybos partneres šias prekių grupes: KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai ir KN 39 Plastikai ir jų dirbiniai.

5. Importas iš pagrindinių prekybos partnerių skyrėsi. Iš Vokietijos daugiausiai importuota prekių grupės KN 87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys, iš Lenkijos - KN 27 Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai, iš Latvijos - KN 85 Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys, iš Nyderlandų - KN 07 Valgomosios daržovės ir kai kurie šakniavaisiai bei gumbavaisiai, iš Estijos - KN 87 Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys.

2.3. Užsienio prekybos analizė pagal prekių grupes

Apžvelgus pagrindines Lietuvos prekybos partneres Europos Sąjungoje, toliau svarbu išanalizuoti kokiomis prekėmis Lietuva prekiavo per analizuojamąjį laikotarpį. Analizei naudojama Tarpatutinio prekybos centro (angl. International trade center) duomenų bazė.

Ketvirtame ir penktame priede pateikiami analizuojamojo laikotarpio Lietuvos eksportas ir importas su Europos Sąjungos šalimis pagal prekių grupes, klasifikuojamas pagal Kombinuotosios nomenklatūros skyrius (22 skyriai, 99 skirsniai).6-7 priede pateikiama Lietuvos daugiausiai eksportuojamų, o 8-9 priede importuojamų prekių grupių, klasifikuojamų skyriais pagal Kombinuotąją Nomenklatūrą, struktūra 2011 m.

2.3.1 Lietuvos eksporto analizė pagal prekių grupes

Per apžvelgiamąjį laikotarpį Lietuva daugiausiai eksportavo *Mineralinių produktų*(skyrius V, skirsniai 25 - 27 pagal Kombinuotą Nomenklatūrą, toliau KN). Šios prekės grupės eksportas nuo 2004 m. iki 2011 m. išaugo stipriai – 3,74 karto, nuo 1454028 tūkst. JAV dolerių iki 5435128 tūkst. JAV dolerių. Analizuojant eksportą pagal prekių grupes, analizuojamu laikotarpiu pastebimas *Tekstilės medžiagos ir tekstilės dirbiniai*(skyrius XI, skirsniai 50-63 pagal KN) gaminių sumažejimas. Dar 2004 m. antroje vietoje pagal eksporto apimtis buvusi ši prekių grupė (eksporto vertė 966132 tūkst.JAV dolerių), 2011 m. užėmė tik aštuntą vietą, eksportuota 10,2 proc. mažiau nei 2004 m. – 867385 tūkst. JAV dolerių. Teigiama tendencija pastebima*Plastikų ir jų dirbinių; kaučiukas ir jo dirbiniai* (VII skyrius, 39-40 skirsniai pagal KN) eksporte. Nuo 2004 m. iki 2011 m. šių prekių grupės eksportas išaugo net apie 6,8 karto, nuo 201482 tūkst.JAV dolerių iki 1363928 tūkst.JAV dolerių. Taip pat galima išskirti tokius skyrius: *Paruošti maisto produktai; nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas; tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai (*IV skyrius, 16-24 skirsniai pagalKN)– eksporto mastas per analizuojamąjį laikotarpį išaugo 3,7 karto;*Gyvi gyvūnai; gyvūninės kilmės produktai(*I skyrius, 1-5 skirsniai pagal KN)- 3,1 karto;*Įvairūs pramonės dirbiniai (*XX skyrius, 94-96 skirsniai pagal KN)- 2,3 karto;*Netaurieji metalai ir netauriųjų metalų dirbiniai (*XV skyrius, 72-83 skirsniai pagal KN) - 3,1 karto.Mažiausiai eksportuota nuo 2004 m. iki 2011 m. kiekvienais metais prekių grupės*Meno kūriniai, kolekcionavimo objektai ir antikvariniai daiktai* (XXI skyrius, 97 skirsnis pagal KN), 2011 m. eksportuota šios prekių grupės tik už 14 tūkst. JAV dolerių (žr. 4 priedą).

16 lentelėje pateikti 10 pagrindinių Lietuvos eksporto prekių grupių, klasifikuojamų skyriais pagal Kombinuotąją Nomenklatūrą, duomenys, bei jų metinis pokytis 2010-2011 m.

16 lentelė. Lietuvos eksportuojamos pagrindinės prekių grupės į Europos Sąjungą 2010 – 2011m.

Prekių grupės, klaisfikuojamos skyriais pagal KN.	2010 m, Tūkst.JAV dolerių	Proc. dalis viso eksporto 2010 m.	2011 m. Tūkst.JAV dolerių	Pokytis, 2010-2011 m. %	Proc. dalis viso eksporto 2011 m.
Mineraliniai produktai, *V skyrius, 25-27 skirsniai*	3296021	25,9	5435128	64,9	31,4
Chemijos pramonės ir jai gimininingų pramonės šakų produkcija, *VI skyrius,28-38 skirsniai*	1048477	8,2	1630387	55,5	9,4
Plastikai ir jų dirbiniai; kaučiukas ir jo dirbiniai, *VII skyrius, 39-40 skirsniai.*	1075078	8,4	1363928	26,9	7,9
Mašinos ir mechaniniai įrenginiai; elektros įrenginiai; jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys *XVI skyrius, 84-85 skirsniai.*	950274	7,5	1217569	28,1	7,0
Paruošti maisto produktai; nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas; tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai *IV skyrius,16-24 skirsniai.*	991898	7,8	1130680	14	6,5
Įvairūs pramonės dirbiniai *XX skyrius, 94- 96 skirsniai*	880576	6,9	1089963	23,8	6,3
Gyvi gyvūnai; gyvūninės kilmės produktai *I skyrius, 1-5 skirsniai*	680840	5,3	908363	33,4	5,3
Tekstilės medžiagos ir tekstilės dirbiniai. *XI skyrius, 50-63 skirsniai.*	765241	6,0	867385	13,3	5,0
Netaurieji metalai ir netauriųjų metalų dirbiniai. *XV skyrius, 72-83 skirsniai*	607271	4,8	831327	36,9	4,8
Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai. *IX skyrius, 44-46 skirsnis.*	598857	4,7	768516	28,3	4,4

Šaltinis: sudaryta pagal Tarptautinio prekybos centro duomenis

V skyrius*Mineraliniai produktai*yra pastarųjų kelerių metų pagrindinėLietuvos prekių grupė eksportuojama į Europos Sąjungos (toliau ES) šalis. 2010 m. ši prekių grupė sudarė 25,9 proc. viso eksporto į ES. Per metus eksportuojamas kiekis išaugo net 64,9 proc. ir 2011 m. *Mineraliniai produktai* sudarė beveik trečdalį viso Lietuvos eksporto į ES – 31, 4 %. Pagrindinę dalį 2011 m. V skyriuje pagal KN sudarė 27 skirsnisMineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai – net 99,5 % visos skyriaus eksporto. Lietuva užėmė 13 vietą pagal mineralinių produkų eksporto apimtis į Europos Sąjungą tarp visų Europos Sąjungos šalių.

Antras pagal eksporto apimtis 2011 m. buvo VI KN skyrius *Chemijos pramonės ir jai gimininingų pramonės šakų produkcija*–eksportuota už 1630387 tūkst.JAV doleriųir tai sudarė 9,4 proc. viso Lietuvos eksporto į ES. Daugiausiai eksportuota į Vokietiją, Latviją, Prancūziją, atitinkamai 17,3 proc., 14,5 proc., 11,9 proc. viso šios prekių grupės eksporto. Per metus šios prekių grupės eksporto augimo tempas buvo didelis – 55,5 proc.30 skirsnis Farmaciniai produktai ir 31 skirsnis Trąšos sudarė pagrindinę eksportuojamąją dalį, atitinkamai 19,6 proc. ir 56,5 proc. viso VI skyriaus eksporto.

Trečias pagal eksporto apimtis 2011 m. buvo VII KNskyrius*Plastikai ir jų dirbiniai; kaučiukas ir jo dirbiniai,* eksportuota už 1363928 tūkst. JAV dolerių. Dar 2010 m. ši prekių grupė užėmė antrą vietą tarp eksportuojamų prekių grupių, tačiau palyginti ne toks, kaip VI skyriaus didelis metinis

augimas, nustūmė šį skyrių į trečią vietą. 2010-2011 m. eksporto augimas – 26,9 proc. 2011 m.*Plastikai ir jų dirbiniai; kaučiukas ir jo dirbiniai* sudarė 7,9 proc. viso Lietuvos eksporto į ES. Daugiausiai eksportuota į Vokietiją – 28 proc., Lenkiją – 15,6 proc., Latviją – 8,6 proc. viso skyriaus eksporto (žr. 6 priedą). Pagrindinę dalįVII skyriaus eksporto sudarė 39 skirsnis Plastikai ir jų dirbiniai – 95 proc. viso skyriaus eksporto.

Ketvirtas pagal dydį prekių grupių eksporto struktūroje 2011 metais buvo XVI KN skyrius*Mašinos ir mechaniniai įrenginiai; elektros įrenginiai; jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys*.Šis skyrius 2011 m. sudarė 7 proc. viso Lietuvos eksporto į ES. Per metus XVI skyriaus eksportas išaugo 28,1 proc. nuo 950274 tūkst. JAV dolerių2010 m. iki 1217569 tūkst. JAV dolerių 2011 m. Daugiausiai Lietuva eksportavo į Latviją – 26,4 proc., Vokietiją – 13,6 proc., Estiją -12,8 proc., Lenkiją - 7,1 proc. viso šio skyriaus eksporto. Pastebėtina,kad šios skyriaus metinis augimas buvo sąlyginai ne toks didelis, kaip V skyrius*Mineraliniai produktai*ir VI skyrius*Chemijos pramonės ir jai giminingų pramonės šakų produkcija.* 2010 m.*Mašinos ir mechaniniai įrenginiai; elektros įrenginiai; jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys* sudarė 7,5 proc. viso eksporto, o 2011 m. 0,5 proc. mažiau. Skyrių sudaro du skirsniai: 84 skirsnis Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai, jų dalys ir 85 skirsnis Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys. 2011 m. 84 skirsnis sudarė 43 proc. viso XVI skyriaus eksporto, 85 skirsnis – 57 proc. Metinį augimą labiausiai įtakojo prekės Branduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai, kurių eksportas 2010 – 2011 m. laikotarpiu išaugo 40 proc.

Penktas pagal eksporto apimtis 2011 m. buvo IV KN skyrius*Paruošti maisto produktai; nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas; tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai.* 2010 m. šio skyriaus eksportas sudarė dar 7,8 proc. viso eksporto, 2011 m. – jau sudarė tik 6,5 proc. viso eksporto. Nors eksporto mastai šio skyriaus augo (2010 m. - 2011 m. užfiksuotas 14 proc. augimas), tačiau jo augimas nebuvo toks sąlyginai didelis kaip pirmaujančių prekių grupių, dėl šios priežasties, procentinė dalis IV skyriaus prekių grupės eksporto visame Lietuvos eksporte į ES sumažėjo 2010- 2011 m. laikotarpyje. Lietuva šią prekių grupę daugiausiai eksportavo į Latviją – 26,5 proc., Estiją – 12,3 proc. Vokietiją – 10,3 proc., Didžiąją Britaniją – 9,1 proc. viso skyriaus eksporto.Didžiausią dalį šio skyriaus eksporto sudarė 24 skirsnis Tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai - 23,3 proc., 23 skirsnis Maisto pramonės liekanos ir atliekos; paruošti pašarai gyvūnams - 19 proc. ir 16 skirsnis Gaminiai iš mėsos, žuvies arba vėžiagyvių, moliuskų arba kitų vandens bestuburių - 13,7 proc. Šio skyriaus metinį augimą labiausiai įtakojo 24 skirsnio eksporto padidėjimas – 2010 – 2011 m. augimas siekė net 61 proc. Neigiama tendencija pastebėtina 16 skirsnio Gaminiai iš mėsos, žuvies arba vėžiagyvių,

moliuskų arba kitų vandens bestuburiųmetiniame eksporto mažėjime – nuo 2010 m. iki 2011 m. šių prekių eksportas sumažėjo net 29 proc.

Šeštas pagal eksporto apimtis 2011 m. buvo XX KN skyrius*Įvairūs pramonės dirbiniai.* 2011 m. šio skyriaus prekių buvo eksportuota už1089963 tūkst. JAV dolerių, tai sudarė 6,3 proc.viso Lietuvos eksporto. Daugiausiai eksportuota į Švediją ir Vokietiją - po 20 proc. visų *Įvairių pramonės dirbinių* eksporto. Nuo 2010 m. iki 2011 m. XX skyriaus prekių eksportas išaugo 23,8 proc., bet toks augimas buvo per mažas, kad jo dydis visame Lietuvos eksporte nesumažėtų, o padidėtų. 94 skirsnisBaldai; patalynės reikmenys, čiužiniai, čiužinių karkasai, dekoratyvinės pagalvėlės ir panašūs kimštiniai baldų reikmenys; šviestuvai ir apšvietimo įranga, nenurodyti kitoje vietoje; šviečiantieji ženklai, šviečiančiosios iškabos ir panašūs dirbiniai; surenkamieji statiniaisudarė didžiausią eksportuojamąją dalį XX skyriuje – apie 93,4 proc. viso *Įvairių pramonės dirbinių* eksporto2011 m.

Septintas pagal eksporto apimtis 2011 m. buvo I KN skyrius,*Gyvi gyvūnai; gyvūninės kilmės produktai.* 2010 m. šios prekių grupės buvo eksportuota už680840 tūkst. JAV dolerių. Per metus jos eksportas išaugo 33,4 proc. ir 2011 m. pasiekė 908363 tūkst. JAV dolerių. Tiek 2010 m., tiek ir 2011 m. *Gyvų gyvūnų; gyvūninės kilmės produktų* eksportas sudarė tiek pat – 5,3 proc. viso Lietuvos eksporto į Europos Sąjungos šalis.Daugiausiai eksportuota į Vokietiją – 21,3 proc., Didžiąją Britaniją – 12,2 proc., Daniją – 11,5 proc. viso I skyriaus prekių grupės eksporto.Pagrindiniai trys skirsniai,kurie sudarė didžiumą šio skyriaus eksporto*:* 4 skirsnis Pienas ir pieno produktai; paukščių kiaušiniai; natūralus medus; gyvūninės kilmės maisto produktai nenurodyti kitoje vietoje - 47,7 proc.,3 skirsnisŽuvys ir vėžiagyviai, moliuskai ir kiti vandens bestuburiai– 29,6 proc., 2 skirsnisMėsa ir valgomieji mėsos subproduktai - 16,7 proc.

XI KN skyrius*Tekstilės medžiagos ir tekstilės dirbiniai*buvo aštuntas skyrius pagal eksportuojamas apimtis į Europos Sąjungos šalis 2011 m. 2010 m. jo eksportas siekė 765241 tūkst. JAV dolerių. Per metus šios prekių grupės eksportas išaugo 13,3 proc. ir pasiekė 867385 tūkst.JAV dolerių. Tai buvo pats mažiausias augimas iš visų 10 pagrindinių apžvelgiamų prekių grupių. Daugiausiai eksportuota į Vokietiją – 21,3 proc., Didžiąją Britaniją – 12,2 proc. ir Daniją 11,5 proc. viso skyriaus eksporto.61 skirsnis Megzti arba nerti drabužiai ir jų priedai, 62 skirsnis Drabužiai ir jų priedai, išskyrus megztus ir nertusir 63 skirsnisKiti gatavi tekstilės dirbiniai; rinkiniai; dėvėti drabužiai ir dėvėti tekstilės dirbiniai; skudurai – šių prekių 2011 m. buvo eksportuojama daugiausiai, atitinkamai 22,8 proc., 35,9 proc., ir 10,5 proc. viso skyriaus eksporto.

Devintą ir dešimtą vietą pagal eksporto apimtis 2011 m. užėmė XV KN skyrius *Netauriejimetalai ir netauriųjų metalų dirbiniai* ir IXKN skyrius*Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbinia*i. Šių skyrių eksportas2011 m. sudarė atitinkamai 4,8 proc. ir 4,4 proc. viso Lietuvos eksporto į Europos Sąjungą.

2.3.2. Lietuvos importo analizė pagal prekių grupes

Importo lyderis pagal prekių grupes iš Europos Sąjungos nuo Lietuvos įstojimo į ES iki 2011 m. buvo XVI KN skyrius*Mašinos ir mechaniniai įrenginiai; elektros įrenginiai; jų dalys*. Šios prekių grupės importas kiekvienais metais augo, išskyrus 2009 metus,kai vyko pasaulinė krizė. Nuo 2004 metų iki 2011 m. XVI KN skyriaus prekių importas išaugo 1,7 karto, nuo 1888328 tūkst.JAV dolerių iki 3255010 tūkst. JAV dolerių. Nuo 2004 m. iki 2008 m. antroje vietoje pagal importo apimtis buvo XVII KN skyrius *Antžeminio, oro, vandens transporto priemonės ir pagalbiniai*,tačiau per pasaulinę krizę 2009 m. šios prekių grupės importas sumažėjo daugiausiai iš visų – apie 3,3 karto, nuo 3162782 tūkst. JAV dolerių iki 970196 tūkst. JAV dolerių.2009-2011 m. laikotarpyje antrą vietą pagal apimtis užėmė VI KN skyrius*Chemijos pramonės ir jai giminingų pramonės šakų produkcija*. Šios prekių grupės importas nuo 2004 m. iki 2011 m. stipriai išaugo – apie 3,3 karto. Mažiausiai per apžvelgiamą laikotarpį, kaip ir eksportuota, taip ir importuota buvo XXI KN skyriaus*Meno kūriniai, kolekcionavimo objektai ir antikvariniai daiktai* prekių grupė: 2004 m. – 97 tūkst. JAV dolerių, o 2011 m. 2 tūkst. JAV dolerių sumažėjo, iki 95 tūkst. JAV dolerių

17 lentelėje pateikti 10 pagrindinių Lietuvos importo prekių grupių, klasifikuojamų pagal Kombinuotąją nomenklatūrą, duomenys, bei jų metinis pokytis 2010-2011 m.

XVI KN skyrius *Mašinos ir mechaniniai įrenginiai; elektros įrenginiai; jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys*yra pagrindinėLietuvos prekių grupė importuojama iš Europos Sąjungos šalių. 2011 m. daugiausiai Lietuva importavo iš Vokietijos (22,8 proc. visos prekių grupės importo) ir Latvijos (13,7 proc.) (žr. 8 priedą). 2010 m. ši prekių grupė sudarė 18,5 proc. viso importo iš ES – importuota už 2452012 tūkst. JAV dolerių. Nors per metus importuojamas kiekis XVI skyriaus prekių išaugo 32,7 proc. (2011 m. importuota už3255010 tūkst. JAV dolerių), tačiau bendroje importo struktūroje, šios skyriaus prekių užimama procentinė dalis (18,5 proc.) liko ta pati.Šį skyrių sudaro du skirsniai: 84 skirsnisBranduoliniai reaktoriai, katilai, mašinos ir mechaniniai įrenginiai; jų dalysir 85 skirsnis Elektros mašinos ir įrenginiai bei jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys. 2011 m. 84 skirsnio importas sudarė 58,4 proc. viso skyriaus prekių importo, 85 skirsni0 – 41,6 proc. Šio skyriaus metinį augimą labiausiai įtakojo 84 skirsnio augimas (per metus, nuo 2010 m. iki 2011 m. padidėjo apie 41 proc.). Pagal Tarptautinės prekybos centro pateiktus duomenis, Lietuva užėmė 19 vietą pagal 84 skirsnio importą ir 23vietą pagal 85 skirsnio importą tarp ES šalių.

17 lentelė. Lietuvos importuojamos pagrindinės prekių grupės iš Europos Sąjungos2010 -2011 m.

Prekių grupės, klaisfikuojamos skyriais pagal KN	2010 m. Tūkst.JAV dolerių	Proc. dalis viso importo 2010 m.	2011 m. Tūkst.JAV dolerių	Proc. dalis viso eimporto 2011 m.	Pokytis, 2010-2011 m. %
Mašinos ir mechaniniai įrenginiai; elektros įrenginiai; jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys *XVI skyrius, 84-85 skirsniai.*	2452012	18,5	3255010	18,5	32,7
Chemijos pramonės ir jai giminingų pramonės šakų produkcija *VI skyrius,28-38 skirsniai*	2061776	15,6	2668376	15,2	29,4
Antžeminio, oro, vandens transporto priemonės ir pagalbiniai transporto įrenginiai *XVII skyrius, 86-89 skirsniai*	1570567	11,9	2284556	13,0	45,5
Paruošti maisto produktai; nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas; tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai *IV skyrius,16-24 skirsniai.*	936504	7,1	1200700	6,8	28,2
Plastikai ir jų dirbiniai; kaučiukas ir jo dirbiniai *VII skyrius, 39-40 skirsniai*	926935	7,0	1174792	6,7	26,7
Augaliniai produktai, II skyrius *, 6-14 skirsniai*	941516	7,1	1165834	6,6	23,8
Netauriejі metalai ir netauriųjų metalų dirbiniai *XV skyrius, 72-83 skirsniai*	832596	6,3	1150967	6,6	38,2
Tekstilės medžiagos ir tekstilės dirbiniai *XI skyrius, 50-63 skirsniai.*	831328	6,3	980291	5,6	17,9
Mineraliniai produktai *V skyrius, 25-27 skirsniai*	401307	3,0	753403	4,3	87,7
Gyvi gyvūnai; gyvūninės kilmės produktai *I skyrius, 1-5 skirsniai*	618206	4,7	749052	4,3	21,2

Šaltinis: sudaryta pagal Tarptautinio prekybos centro duomenis

VI KN skyrius*Chemijos pramonės ir jai giminingų pramonės šakų produkcija*2010 ir 2011 m. užėmė antrą vietą pagal importuojamą kiekį iš ES.2010 m. importuota už 2061776 tūkst. JAV dolerių, tai sudarė 15,6 proc. viso importo iš ES. 2011 m. importuota už 2668376 tūkst. JAV dolerių., tai sudarė 15,2 proc. viso Lietuvos importo iš ES. Daugiausiai importuojama buvo iš Belgijos (21,1 proc. visos prekių grupės importo) ir Lenkijos (16,1 proc.) (žr. 8 priedą). VI skyriaus importas per metus išaugo 29,4 proc., tačiau kaip matoma iš 17 lentelės, augimas buvo santykinai mažesnis už kitų skyrių prekių metinį augimą, kas lėmė *Chemijos pramonės ir jai giminingų pramonės šakų produkcijos*importo sumažėjimą 0,4 proc. bendroje Lietuvos importo iš Europos Sąjungos šalių struktūroje. Šį skyrių sudaro net 11 skirsnių. 2011 m. daugiausiai importuota 29 skirsnis Organiniai chemijos produktai – 30 proc. viso skyriaus importo, 30 skirsnis Farmacijos produktai – 31,3 proc., 32 skirsnis Rauginimo arba dažymo ekstraktai; taninai ir jų dariniai; dažikliai, pigmentai ir kitos dažiosios medžiagos; dažai ir lakai; glaistai ir kitos mastikos rašalai – 7,8 proc. ir 38 skirsnis Įvairūs chemijos produktai – 12,4 proc. viso skyriaus importo iš ES.

Trečias pagal importo apimtis 2011 m. buvo XVII KN skyrius*Antžeminio, oro, vandens transporto priemonės ir pagalbiniai transporto įrenginiai*,importuota už 2284556 tūkst. JAV dolerių, tai sudarė 13 proc. viso Lietuvos importo iš Europos Sąjungos. Šio skyriaus prekių augimas per metus

(2010 – 2011 m. laikotarpyje) buvo antras pagal dydį iš pagrindinių importuojamų prekių grupių iš ES – 45,5 proc. (žr. 18 lentelę). Tai lėmė, kad šio skyriaus dydis pačioje Lietuvos importo iš Europos Sąjungos šalių struktūroje išaugo nuo 11,9 proc. 2010 m. iki 13 proc. 2011 m. 2011 m. 97, 2 proc. šio skyriaus importo sudarė 87 skirsnis Antžeminio transporto priemonės, išskyrus geležinkelio ir tramvajaus riedmenis; jų dalys ir reikmenys. Per metus (2010 – 2011 M.) šis skirsnis išaugo 51,8 proc., kas ir lėmė XVII skyriaus didelį metinį augimą. Daugiausiai XVII KN skyriaus prekių buvo importuojama iš Vokietijos ir Prancūzijos, atitinkamai 25,3 proc. ir 10,4 proc. visos šios prekių grupės importo.

Ketvirtas pagal importo apimtis 2010-2011 m. buvo IV KN skyrius*Paruošti maisto produktai; nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas; tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai*.2010 m. šio skyriaus importas siekė 936504 tūkst. JAV dolerių, tai sudarė 7,1 proc. viso Lietuvos importo iš ES. Per metus IV KN skyriaus prekių grupių importas išaugo 28,2 proc. Metinis augimas buvo per mažas, kad skyriaus *Paruošti maisto produktai; nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas; tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai*Lietuvos importo struktūroje jo procentinė dalis padidėtų. Per metus ji sumažėjo 0,3 proc. ir 2011 m. sudarė 6,8 proc. Daugiausiai 2011 m. buvo importuojama iš Lenkijos ir Vokietijos, atitinkamai 23,8 proc. ir 13,7 proc. viso šio skyriaus prekių importo (žr. 8 priedą). Pagrindą šio skyriaus importo sudarė 22 skirsnis Nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas(29,2 proc. viso skyriaus importo), 21 skirsnis Įvairūs maisto produktai (13,8 proc.) ir 23 skirsnis Maisto pramonės liekanos ir atliekos; paruošti pašarai gyvūnams(11,1 proc. viso skyriaus importo).

Penktas pagal dydį prekių importo struktūroje 2011 metais buvo VII KN skyrius*Plastikai ir jų dirbiniai; kaučiukas ir jo dirbiniai*. 2011 m. šis skyrius sudarė 6,7 proc. viso Lietuvos importo iš Europos Sąjungos šalių. 2011 m. daugiausiai Lietuva importavo iš Vokietijos ir Lenkijos, atitinkamai 22 proc. ir 21,8 proc. viso šios prekių grupės skyriaus importo (žr. 6 priedą). Nuo 2010 m. iki 2011 m. šios skyriaus importas išaugo 26,7 proc., tai lėmė 40 skirsnio Kaučiukas ir jo dirbiniai- 44,2 proc. ir 39 skirsnio Plastikai ir jų dirbiniai 23,7 proc. metinis importo augimas. Didžiąją dalį (83,1 proc.) VII skyriaus importo sudarė 39 skirsnis.

II KN skyrius*Augaliniai produktai*buvo šeštas pagal importo apimtis 2011 metais. Importuota šios prekių grupės už 1165834 tūkst.JAV dolerių. Tai sudarė 6,6 proc. viso Lietuvos importo iš Europos Sąjungos šalių. Per metus (2010-2011 m.) šio skyriaus importo apimtys išaugo 23,8 proc. Lietuva daugiausiai importavo šios prekių grupės iš Nyderlandų – net 51,4 proc. viso II KN skyriaus importo. Šio skyriaus importo didžiumą sudarė trys skrisniai: 7 skirsnis Valgomosios daržovės ir kai kurie šakniavaisiai bei gumbavaisiai – 30,9 proc. viso skyriaus importo, 8 skirsnis Valgomieji vaisiai ir riešutai; citrusų vaisių arba melionų žievelės ir luobos – 40,8 proc. viso skyriaus importo, 9 skirsnis Kava, arbata, matė ir prieskoniai – 11,5 proc. viso skyriaus importo.

Septintas pagal importo apimtis 2011 m. buvo XV KN skyrius*Netaurieji metalai ir netauriųjų metalų dirbiniai*. 2010 m. šio skyriaus prekių importuota už 832596 tūkst.JAV dolerių, tai sudarė 6,3 proc. viso Lietuvos importo iš ES. 2011 m. importuota už 1150967 tūkst. JAV dolerių, tai sudarė 6,6 proc. viso importo iš Europos Sąjungos. Užfiksuotas metinis šio skyriaus importo augimas 38,2 proc. Tai labiausiai įtakojo 72 skirsnio Geležis ir plienas (juodieji metalai) – 44,7 proc. ir 73 skirsnio Dirbiniai iš geležies arba iš plieno (iš juodųjų metalų)– 34,1 proc. metinis importo augimas. Daugiausiai XV KN skyriaus prekių buvo importuojama iš Lenkijos ir Vokietijos, atitinkamai 23,7 proc. ir 17 proc. viso skyriaus importo (žr. 9 priedą).

XI KN skyrius*Tekstilės medžiagos ir tekstilės dirbiniai*2011 m. užėmė aštuntą vietą pagal importo apimtis. Šios prekių grupės importas 2010 m. siekė 831328 tūkst.JAV dolerių. Per metus importas išaugo 17,9 proc. ir siekė 980291 tūkst.JAV dolerių. Šį metinį augimą labiausiai įtakojo 61 skirsnio Megzti arba nerti drabužiai ir jų priedai - 17,8 proc., 62 skirsnio Drabužiai ir jų priedai, išskyrus megztus ir nertus – 16,7 proc., 51 skirsnio Vilna, švelniavilnių arba šiurkščiavilnių gyvūnų plaukai; ašutų verpalai ir audiniai – 32,1 proc. importo augimas. Daugiausiai skyriaus prekių importo buvo iš Italijos ir Vokietijos, atitinkamai 19,7 proc. ir 19,3 proc. viso skyriaus import (žr. 9 priedą).

Devintą ir dešimtą vietą pagal importo apimtis 2011 m. užėmė V KN skyrius *Mineraliniai produktai* ir I KN skyrius*Gyvi gyvūnai; gyvūninės kilmės produktai*. Šių skyrių importas 2011 m. sudarė po 4,3 proc. viso Lietuvos importo iš Europos Sąjungos. Pastebėtina, kad V KN skyriaus metinis importo augimas buvo pats didžiausias iš visų dešimt apžvelgtų skyrių. 2010-2011 m. jis siekė 87,7 proc.

Apibendrinant Lietuvos prekybą pagal prekių grupes, išskiriamos šios tendencijos:

1. Pastebima teigiama tendencija - pagrindinių prekių grupių didelis eksporto augimas į Europos Sąjungos šalis per 2010 – 2011 m. Didžiausią dalį visame Lietuvos eksporte į ES šalis sudarančios prekių grupių *Mineraliniai produktai* (V KN skyrius) ir *Chemijos pramonės ir jai giminingų pramonės šakų produkcija* (VI KN skyrius) metiniai eksporto augimai buvo atitinkamai 64,9 proc. ir 55,5 proc.

2. Pagrindinių prekiųgrupiųimportas taip pat stipriai augo per 2010-2011 m.. Pastebima neigiama tendencjija šių prekių grupių prekyboje: XVI KN skyrius *Mašinos ir mechaniniai įrenginiai; elektros įrenginiai; jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys,* V KN skyrius *Mineraliniai produktai ir* XI KN skyrius*Tekstilės medžiagos ir tekstilės dirbiniai*. Šių prekių grupių metinis importo augimas buvo didesnis negu eksporto augimo tempai.

Atlikus Lietuvos prekybos su Europos Sąjungos šalimis analizę, galima teigti, kad įstojimas į Europos Sąjungą turėjo teigiamą įtaką Lietuvos prekybos apimtims. Nuo 2004 m. iki 2008 m. stipriai išaugo Lietuvos eksporto ir importo kiekiai. Dėl 2009 m. įvykusios pasaulinės krizės, Lietuvos

prekybos apimtys stipriai susitraukė, importuojamas prekių kiekis sumažėjo daugiau nei eksporto kiekis, kas įtakojo patį mažiausią Lietuvos prekybos balanso su Europos Sąjungos šalimis deficitą nuo 2004 m. - -588,6 mln. Lt. Po krizės atsigaunant Lietuvos ekonomikai, pastebima neigiama tendencija – importo apimtys auga greičiau nei eksporto apimtys.

Pagrindiniai Lietuvos eksporto partneriai Europos Sąjungoje 2011 m. buvo Latvija (sudarė 16,68 proc. viso Lietuvos eksporto), Vokietija (15,1 proc.), Lenkija (11,3 proc.). Svarbiausi importo partneriai: Vokietija (sudarė 17,6 proc. viso Lietuvos importo), Lenkija (16 proc.), Latvija (11,7 proc.). Teigiamos tendencijos ir teigiamas prekybos balansas pastebimas su šalims: Airija, Danija, Estija, Jungtine Karalyste, Latvija, Malta, Portugalija, Prancūzija ir Rumunija.

2010-2011 m. užfiksuotas visų pagrindinių eksportuojamų ir importuojamų prekių grupių, klasifikuojamų pagal Kombinuotosios Nomenklatūros skyrius, augimas. 2011 m. daugiausiai eksportuota ir didžiausias metinis augimas (64,9 proc.) užfiksuotas V KN skyriaus *Mineraliniai produktai,* o importuota – XVI KN skyrius *Mašinos ir mechaniniai įrenginiai; elektros įrenginiai; jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys.*

3. LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBOS SU EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIMIS VERTINIMAS

3.1 Tyrimo metodika

Pirmoje darbo dalyje atlikus teorinę užsienio prekybos ir jos įtaką šalies konkurencingumui apžvalgą ir įvertinimą, antroje darbo dalyje apžvelgus Lietuvos užsienio prekybos su ES šalimis situaciją, identifikavus pagrindinius Lietuvos eksporto bei importo prekių grupes,klasifikuojamus pagal Kombinuotosios Nomenklatūros skyrius bei skirsnius, bei pagrindines Lietuvos prekybos partneres Europos Sąjungoje, suformuojame Lietuvos sektorių konkurencingumui tarptautinėje prekyboje su ES šalimis nustatyti pagrindius rodiklius, kurie pateikiami 11 paveiksle.

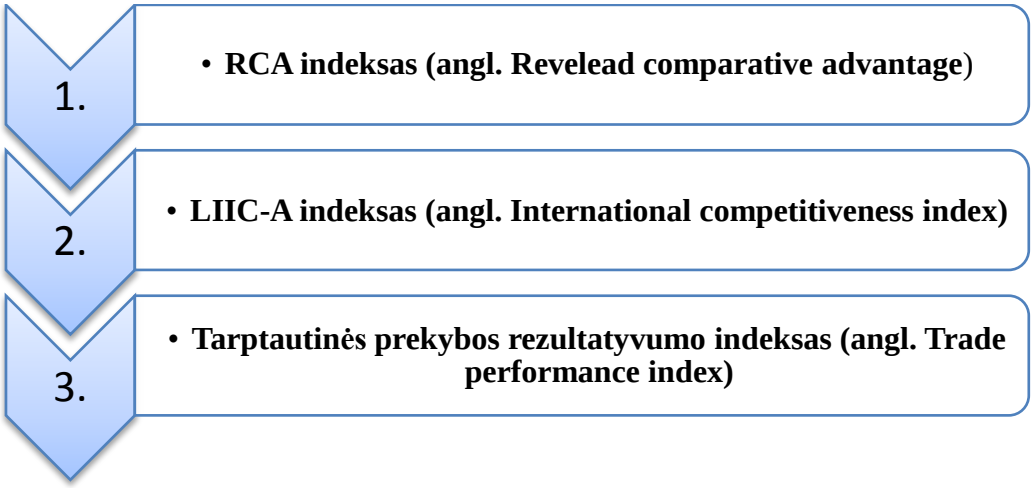

11 pav. **Pagrindiniai rodikliai Lietuvos sektorių konkurencingumui nustatyti**

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Šie trys rodikliai apskaičiuojami bei įvertinami remiantis statistikos duomenų bazių EUROSTAT ir Tarptautinio prekybos centro (angl.international trade center) -pateiktais duomenimis.Analizės laikotarpis pasirinktas nuo Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą iki 2011 m. (2004-2011 m.).

Lietuvos prekių grupių, klasifikuojamų pagal Kombinuotosios nomenklatūros skyrius bei skirsnius, konkurencingumas Europos Sąjungos rinkose, kuris įvertinimas remiantis aukščiau nurodytomis pagrindiniais rodikliais, lyginamas su kiekvienos Europos Sąjungos valstybės rezultatais. Tyrimą galime suskirstyti į tris dalis:

1. Norint identifikuoti Lietuvos užsienio prekybos santykinai pranašiausias prekių grupės Europos Sąjungos rinkoje, apskaičiuojamas atskleistojo santykinio pranašumo indeksas.

2. Identifikavus pranašiausias prekių grupes, joms skaičiuojamas tarptautininio konkurencingumo pasirinktoje rinkoje LIIC-A indeksas, norint išsiaiškinti ar pranašiausios šalies prekių grupės yra konkorencingos pasirinktose Europos Sąjungos šalių importo rinkose.

3. Apskaičiuojamas tarptautinės prekybos rezultatyvumo indeksas, kuriuo siekiama įvertinti konkurecingiausių ir santykinai pranašiausių prekių grupių tarptautinės prekybos rezultatyvumą. Šio indekso pagalbasiekiama išanalizuoti bendrąją šalies pranašiausių prekių padėtį (konkurencinę padėtį, pasaulinės rinkos ir Europos Sąjungos rinkos dalių kitimo dinamiką ir jos veiksnių indėlį), lyginant su Europos Sąjungos šalimis.

Toliau aptariama kiekvieno rodiklio apskaičiavimo metodiką.Pirmiausiai skaičiuojamas RCA indeksas – atskleistojo santykinio pranašumo indeksas. RCA indekso apskaičiavimui bus naudojama originali Balassa formulė(2).Gauti rezultatai parodys, kurios Lietuvos prekių grupės turi atskleistą santykinį pranašumą Europos Sąjungos rinkoje, kurios neturi. Remiantis mokslininkų Vitunskienės ir Serva (2006) pateikta indekso RCA reikšmių vertinimo metodika, gautos reikšmės bus suskirstytos į keturias klases (d klasė - prekių grupės, kurios turi santykinai stiprų atskleistąjį santykinį pranašumą;c klasė – prekių grupės, kurios turi santykinai vidutinį atskleistąjį pranašumą; b klasė – prekių grupės, kurios turi santykinai silpną atskleistąjį santykinį pranašumą; a klasė – neturi santykinio atskleistojo pranašumo). Bus identifikuojamos prekių grupės, kurios per visą analizuojąmąjį laikotarpį turėjo stiprų santykinį pranašumą. Taip pat, norint nustatyti, kurių prekių grupių eksporto į Europos Sąjungą Lietuva turi stabilias pozicijas, buvo apskaičiuojamas RCA indeksų variacijos lygis. Variacijos interpretacijos metodika pateikta 12 pav.

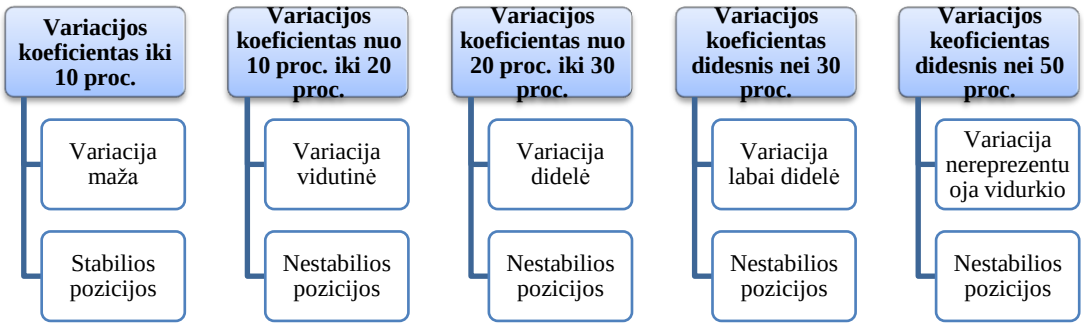

12 pav. **Variacijos vertinimo metodika**

Šaltinis: sudaryta pagal Patterson ir Pfaffenberger (1977).

Toliau bus skaičiuojamas LIIC-A indeksą - tai tarptautinio konkurencingumo pasirinktoje rinkoje indeksas. Remiantis apskaičiuotais atskleistojo santykinio pranašumo indekso gautais rezultatais – identifikavus konkurencingiausias prekių grupes –LIIC - A indekso skaičiavimui bei analizei bus pasirenkamos prekių grupės, kurios per analizuojamąjį laikotarpį turėjo stirprų atskleistąjį

santykinį pranašumą. Šių prekių konkurencingumas bus skaičiuojamas kiekvienoje Europos Sąjungos šalyje. LIIC – A apskaičiuoti bus naudojama 1 skyriuje pateikta formulė (1).

Skaičiuojant LIIC – A indeksą įvertinama, ar prekių grupės yra konkurencingos Europos Sąjungos šalių importo rinkose. Prekių grupė bus konkurencinga ES šalių rinkose, jei LIIC – A indekso reikšmė bus didesnė nei vienetas, jei LIIC – A indekso reikšmė bus mažesnė nei vienetas, tai prekė nebus konkurencinga tiriamosios ES šalies rinkoje.

Paskutinėje tyrimo dalyje bus įvertinimas konkurencingumas bei rezultatyvumas santykinai panašiausių Lietuvos prekių grupių Europos Sąjungos rinkoje,remiantis tarptautinės prekybos rezultatyvumo indeksu (kaip minėta 1.5 darbo dalyje, šis indeksas yra daugiadimensinis). Kiekvienas Lietuvos apskaičiuotas tarptautinio prekybos rezultatyvumo indekso rodiklis bus lyginamas su visomis Europos Sąjungos valstybėmis, siekiant nustatyti, kurią vietą užima Lietuva tarp Europos Sąjungos šalių.

Kaip minėta pirmoje darbo dalyje, tarptautinį rezultatyvumo indeksą sudaro trys rodiklių grupės: šalį apibūdinantys rodikliai, šalies padėties ir pokyčių rodiklai. Norint geriau išanalizuoti pokyčių rodiklius, analizės laikotarpis bus suskirstytas i du laikotarpius: laikotarpis nuo Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą iki ekonominės krizės (nuo 2004 m. iki 2008 m.) ir 2009 – 2011 m. laikotarpis, analizuojamas, kaip valstybėms sekėsi atsigauti po krizės. Dėl šios priežasties,tarptautinio rezultatyvumo rodikliai bus skaiciuojami pagal 2004 m., 2008 m. ir 2011 metus.

Toliau aptarsime kiekvienos rodiklių grupės skaičiavimo metodikas.Šias metodikas pateikia tarptautinis prekybos centras. Atliekant tyrimą, pirmiausiai buvo skaičiuojami **<u>šalį apibūdinatys rodikliai</u>**:

1.**Eksportuojančių šalių skaičius** – rodiklis, kuris parodo su kiek šalių lyginama konkrečios valstybės (šiuos atžvilgiu Lietuvos) skaičiuojami rodikliai. Šiame tyrime Lietuvos rodiklių reitingai bus pateikiami 2004 m. tarp 25 valstybių, 2008 m. ir 2011 m. tarp 27 valstybių.

2.**Eksporto vertė**– rodiklis parodantis šalies sektoriaus ar prekių grupės eksportą pasirinktias metais. Svarbus tuo, kad parodo sektoriaus svarbą.

3**. Vidutinis eksporto augimas per analizuojamąjį laikotarpį** –šis rodiklis parodo sektoriaus augimą per analizuojamąjį laikotarpį. Teigiama reikšmė – sektoriaus eksportas padidėjo. Šiame darbe vidutinis eksporto augimas bus skaičiuojamas dviem laikotarpiams: 2004 – 2008 m. ir 2009 – 2011 m.

$$GVX_{dS}^{t} = 100 * \left[\left(\frac{X_{ds}^{t}}{X_{ds}^{t0}} \right)^{\frac{1}{t-t0}} - 1 \right]; \qquad (4)$$

Čia: t – paskutiniai analizuojami metai; t0 – pradiniai analizuojami metai;

d – šalis, kuri analizuojama;

s – sektorius arba prekių grupė;

X – eksportas.

4.**Šalies eksporto dalis visame šalies eksporte –** rodiklis, parodantis prekių grupės svarbą visame šalies eksporte. Kuo didesnė procentinė vertė – tuo svarbesnis prekių grupės eksportas visame šalies eksporte.

$$SHNX_{dS}^{t} = 100 * \frac{X_{dS}^{t}}{X_{S}^{t}}; \quad (5)$$

Čia: d – šalis, kuri analizuojama;

s – sektorius arba prekių grupė;

X – eksportas.

5**. Šalies importo dalis visame šalies importe –**rodiklis, parodantis prekių grupės importo svarbą visame šalies importe. Kuo didesnė procentinė vertė – tuo prekių grupės importas užima svarbesnę dalį visame šalies prekybos balanse.

$$SHNM_{dS}^{t} = 100 * \frac{M_{dS}^{t}}{M_{S}^{t}}; \quad (6)$$

Čia: d – šalis, kuri analizuojama;

s – sektorius arba prekių grupė;

M – importas.

6.**Santykinis prekybos balansas –** tai santykis tarp prekybos balanso (eksportas minus importas) ir visos prekybos (eksportas plius importas). Šis rodiklis parodo ar tai šalis, šiuo atžvilgiu Lietuva, kurioje šalies produkcija nusveria šalies suvartojimą, ar šalis, kurioje vartojimas nusveria produkciją. Rodiklio vertė svyruoja nuo –100 iki 100. Teigiama reikšmė rodo, kad šalyje produkcija nusveria suvartojimą, neigiama reikšmė – atvirkščiai.

$$RTB_{dS}^{t} = 100 * \frac{X_{dS}^{t} - M_{dS}^{t}}{X_{dS}^{t} + M_{dS}^{t}}; \quad (7)$$

Čia: d – šalis, kuri analizuojama;

s – sektorius arba prekių grupė;

X – eksportas;

M – importas.

7.**Santykinė vieneto vertė –** rodo šalies eksportuojamos prekių grupės ar sektoriaus kokybės standartą. Šio rodiklio pasaulinis vidurkis yra 1, jei rodiklio verte yra didesnė už 1, tai šalies eksportuojamos prekių grupės ar sektoriaus kokybė yra aukščiau nei pasaulio vidurkis, jei rodiklis yra mažesnis už vienetą – mažesnis už pasaulio vidurkį – tai reiškia, kad šalis eksportuoja prekių grupės

produktus mažesnėmis kainomis nei pasaulio vidurkis. Šis rodiklis darbe nebus skaičiuojamas dėl duomenų trūkumo.

$$RTB_{dS}^{t} = \Sigma\omega_{cS}^{(s)} * \frac{UV_{cS}^{(s)}}{UV_{wS}^{(s)}}; \quad (8)$$

Čia: ω- santykis tarp šalies eksportuojamos prekių grupės ir Europos šalių eksportuojamos prekių grupės.

s – Prekių grupė;

UV – Šalies eksporto vertės bei kiekio santykis;

c – šalis.

Nustatant **<u>šalies padėties rodiklius</u>**bus skaičiuojami šie rodikliai:

1.**Grynasis prekybos balansas –** tai paprastai apskaičiuojamas rodiklis, analizuojamos šalies sektoriaus ar prekių grupės eksportas minus tos pačios prekių grupės importas. Teigiama reikšmė rodo, kad šalis daugiau eksportuoja analizuojamo sektoriaus ar prekių grupės produktus, neigiama reikšmė - importuoja daugiau. Grynasis prekybos rodiklis eliminuoja reeksportą bei atspindi gamybos procesų pasiskirstymą.

2.**Eksportas, tenkantis vienam gyventojui –** rodiklis, apskaičiuojamas analizuojamos šalies, šiuo atžvilgiu Lietuvos, analizuojamos prekių grupės eksportą padalinus iš šalies gyventojų skaičiaus. Parodo,kiek analizuojamas sektorius ar prekių grupė yra santykinai reikšminga šalies ekonomikai.

3.**Pasaulinė rinkos dalis** – šis rodiklis parodo, kiek analizuojamos šalies analizuojamos prekių grupės eksportas yra svarbus pasauliniame analizuojamos prekių grupės eksporto kontekste. Šis rodiklis apskaičiuojamas pagal formulę:

$$SHWX_{dS}^{t} = 100 * \frac{X_{dS}^{t}}{X_{WS}^{t}}; \quad (9)$$

Čia: d – šalis, kuri analizuojama;

s – sektorius arba prekių grupė;

X – eksportas;

w – pasaulinis eksportas.

Kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo šalies prekių grupės eksportas užima didesnę reikšmę pasauliniame analizuojamos prekių grupės eksporte.

4. **Europos Sąjungos rinkos dalis** – šis rodiklis parodo, kiek analizuojamos šalies analizuojamos prekių grupės eksportas yra svarbus Europos Sąjungos analizuojamos prekių grupės eksporto kontekste. Šis rodiklis apskaičiuojamas pagal formulę:

$$SHWX_{dS}^{t} = 100 * \frac{X_{dS}^{t}}{X_{eS}^{t}}; \quad (10)$$

Čia: d – šalis, kuri analizuojama;

s – sektorius arba prekių grupė;

X – eksportas;

e – Europos Sąjungos eksportas.

Kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo šalies prekių grupės eksportas užima didesnę reikšmę Europos Sąjungos analizuojamos prekių grupės eksporte.

5. Produkto diversifikacija – pasak mokslininko Jucevičiaus (2009),šis rodiklis rodo produkcijos struktūros ir šakos išsivystymo lygį. Produktų diversifikacija sumažina priklausomybę nuo nedidelio skaičiaus produktų ir sumažina šakos jautrumą išorės aplinkos pokyčiams**.**

Apskaičiuojamas paga formulę:

$$PD_{dS}^{t} = 1/\text{HIP}; \quad (11)$$

Čia: HIP - tai Herfindalio indeksas, kuris apskačiuojamas pagal formulę:

$$HIP_{dS}^{t} = \Sigma_{s}^{np} \left(\frac{X_{dps}^{t}}{X_{ds}^{t}}\right)^{2}; \quad (12)$$

Čia: d – šalis, kuri analizuojama;

s – sektorius arba prekių grupė;

X – eksportas;

p - produktas.

6.**Produkto koncentracija-** produktų koncentracijos rodiklio reikšmė gaunama, apskaičiuojant dispersiją tarp didžiausios ir mažiausios analizuojamos statistinių dydžių reikšmės. Pasak Jucevičiaus (2009), šis indeksas papildo produktų diversifikacijos indeksą. Rodiklio formulė:

$$SDPX_{dS}^{t} = 1 \Big/ \left[\frac{\sqrt{\Sigma_{p=1}^{nps}\left(X_{dp,s}^{t} - \overline{X_{ds}^{t}}\right)^{2}}}{Nps * \overline{X_{ds}^{t}}}\right]; \quad (13)$$

Čia: d – šalis, kuri analizuojama;

s – sektorius arba prekių grupė;

X – eksportas;

p – produktas;

Nps - produktų skaičius.

7.**Rinkų diversifikacija -** sumažina priklausomybę nuo nedidelio skaičiaus rinkų ir sumažina šakos jautrumą išorės aplinkos pokyčiams**.**Apskaičiuojamas paga formulę:

$$MDX_{dS}^{t} = 1/HIM_{dS}^{t}; \quad (14)$$

Čia: HIM - tai herfindalio indeksas, kuris apskačiuojamas pagal formulę:

$$HIM_{dS}^{t} = \Sigma_{p=1}^{nps}\left(\frac{X_{dM,s}^{t}}{X_{ds}^{t}}\right)^{2}; \quad (15)$$

Čia: d – šalis, kuri analizuojama;

s – sektorius arba prekių grupė;

X – eksportas;

m – Europos Sąjungos rinka.

8.**Rinkų koncentracija–** rinkos koncentracijos rodiklio reikšmė gaunama kaip ir produktų koncentracijos, apskaičiuojant dispersiją tarp didžiausios ir mažiausios analizuojamos statistinių dydžių reikšmės. Pasak Jucevičiaus (2009), šis indeksas papildo rinkų diversifikacijos indeksą.

$$SDMX_{dS}^{t} = 1\Big/\left[\frac{\sqrt{\Sigma_{m=1}^{nm}\left(X_{dm,s}^{t}-\overline{X_{ds}^{t}}\right)^{2}}}{nm_{s}*\overline{X_{ds}^{t}}}\right] \quad (16)$$

Čia: d – šalis, kuri analizuojama;

s – sektorius arba prekių grupė;

X – eksportas;

p – produktas; nm– rinkų skaičius.

Tyrimo metu skaičiuojami**Šalies pokyčių** rodikliai:

1. Santykinė Europos Sąjungos rinkos dalies pokytis – rodiklis rodo Lietuvos analizuojamo skyriaus eksporto procentinį pokytį Europos Sąjungos rinkoje analizuojamu laikotarpiu. Teigiama reikšmė – šalis padidino užimamą Europos Sąjungos rinkos dalį. Formulė:

$$RCWM_{dS}^{t} = \left(\frac{X_{dS}^{t}}{X_{wS}^{t}}\right) - \left(\frac{X_{dS}^{t0}}{X_{wS}^{t0}}\right); \quad (17)$$

Čia: d – šalis, kuri analizuojama;

s – sektorius arba prekių grupė;

X – eksportas;

w – Europos Sąjunga;

t0 – pradiniai analizuojami metai; t – paskutiniai analizuojami metai; šiame tyrime, t0 bus metai 2004 m., 2008 m., o t – 2008 ir 2011 metai.

2. Konkurencingumo efektas – kaip teigia moklslininkaiJucevičius ir kt. (2009), tai rodiklis, parodantis šalies rinkos daliesįgijimą ar praradimą dėl importo struktūros pasikeitimo partnerėse - importuojančiose šalyse, nekreipiant dėmesio įšalies eksporto struktūrą.Šio rodiklio formulė:

$$CE_{dS}^{t} = \sum_{j}\left(\frac{X_{djS}^{t}}{X_{jS}^{t}} - \frac{X_{djS}^{t0}}{X_{jS}^{t0}}\right) * \frac{X_{js}^{t0}}{X_{wS}^{t0}}; \quad (18)$$

Čia: d – šalis, kuri analizuojama;

s – prekių grupė;

X – eksportas;

w – Europos Sąjunga;

t0 – pradiniai analizuojami metai; t – paskutiniai analizuojami metai; šiame tyrime, t0 bus metai 2004, 2008, o t – 2008 ir 2011 metai;

j – Europos Sąjungos šalys.

3. Pradinė geografinė specializacija – parodo importuojančios šalies rinkos dinamikos įtaką Lietuvos Europos Sąjungos rinkos dalies pokyčiui. Rodiklio formulė:

$$GS_{dS}^{t} = \sum_{j}\frac{X_{djs}^{t0}}{X_{jS}^{t0}} * \left(\frac{X_{jS}^{t}}{X_{wS}^{t}} - \frac{X_{js}^{t0}}{X_{ws}^{t0}}\right); \quad (19)$$

Čia: d – šalis, kuri analizuojama;

s – prekių grupė;

X – eksportas;

w – Europos Sąjunga;

t0 – pradiniai analizuojami metai; t – paskutiniai analizuojami metai; šiame tyrime, t0 bus metai 2004, 2008, o t – 2008 ir 2011 metai;

j – Europos Sąjungos šalys.

4.Pradinė produkto specializacija – parodo importuojančiose rinkose vietinių gamintojų įtaką. Rodiklio formulė:

$$\sum_{j}\left(\frac{X_{djs}^{t0}}{X_{js}^{t0}} - \frac{X_{dj}^{t0}}{X_{j}^{t0}}\right) * \left(\frac{X_{jS}^{t}}{X_{w}^{t}} - \frac{X_{js}^{t0}}{X_{w}^{t0}}\right); \quad (20)$$

Čia:d – šalis, kuri analizuojama;

s – prekių grupė;

X – eksportas;

w – Europos Sąjunga;

t0 – pradiniai analizuojami metai; t – paskutiniai analizuojami metai; šiame tyrime, t0 bus metai 2004 m., 2008m,, o t – 2008 ir 2011 metai;

j – Europos Sąjungos šalys.

5. Adaptavimosi efektas – kaip teigia Jucevičius (2009),šis rodiklisparodošalies gebėjimą eksportąpritaikyti prie Europos Sąjungos rinkos paklausos pokyčių. Pasak autorių, teigiamaįtaka pasaulinės rinkos dalies pokyčiui atsiranda tada, kai šalies eksporto dalis kinta ta pačia linkme, kaip ir pokyčiaiimporto rinkose arba didėja dalis augančiose rinkose, arba mažėja dalis besitraukiančiose rinkose. Formulė:

$$\sum_{\text{j}}\left(\frac{X_{dj\,s}^{t}}{X_{js}^{t}}-\frac{X_{djs}^{t0}}{X_{js}^{t0}}\right)*\left(\frac{X_{jS}^{t}}{X_{w}^{t}}-\frac{X_{js}^{t0}}{X_{w}^{t0}}\right); \qquad (21)$$

Čia: d – šalis, kuri analizuojama;

s – sektorius arba prekių grupė;

X – eksportas;

w – Europos Sąjunga;

t0 – pradiniai analizuojami metai; t – paskutiniai analizuojami metai; šiame tyrime, t0 bus metai 2004, 2008, o t – 2008 ir 2011 metai;

j – Europos Sąjungos šalys.

6. Kombinuotasis indeksas - tai rodiklis, kuris parodo šalies analizuojamo sektoriaus ar prekių grupės poziciją prekybos rezultatyvume analizuojamais metais. Šis rodiklis apskaičiuojamas randant padėties rodyklių reitingų vidurkį (šiame darbe apskaičiavus Lietuvos kiekvieno padėties rodiklio reitingą ir suradus jų visų vidurkį). Rodiklis parodo analizuojamos šalies tarptautinės prekybos pagerėjimą arba pablogėjimą per analizuojamąjį laikotarpį.

3.2. Lietuvos užsienio prekyboskonkurencingiausiųprekių grupių identifikavimas

Tyrimą pradedame nuo atskleistojo santykinio pranašumo RCA indekso apskaičiavimo Europos Sąjungos šalių atžvilgiu. Indeksas darbe skaičiuojamas visoms 22 prekių grupėms, kurios klasifikuojamos pagal Kombinuotos Nomenklatūros (toliau darbe KN) skyrius. Identifikavus konkurencingiausius skyrius, RCA indeksas skaičiuojamas juos sudarančiams skirsniams, norint sužinoti, kurie skyriaus skirsniai yra pranašiausi/konkurencingiausi.

10 ir 11 priede pateikiama Lietuvos prekių grupių apskaičiuoti RCA indeksai Europos Sąjungos šalių atžvilgiu 2004 – 2011 m. laikotarpiu.

Tyrimas atskleidė pagrindines konkurencingiausias prekių grupes ES šalių rinkų atžvilgiu, klasifikuojamas pagal KN skyrius. 13 paveiksle pateikiamos visos prekių grupės, klasifikuojamos pagal KN skyrius, kurios per analizuojamąjį laikotarpį turėjo atskleistąjį santykinį pranašumą (RCA rodiklio vidurkio reikšmė buvo didesnė už 1).

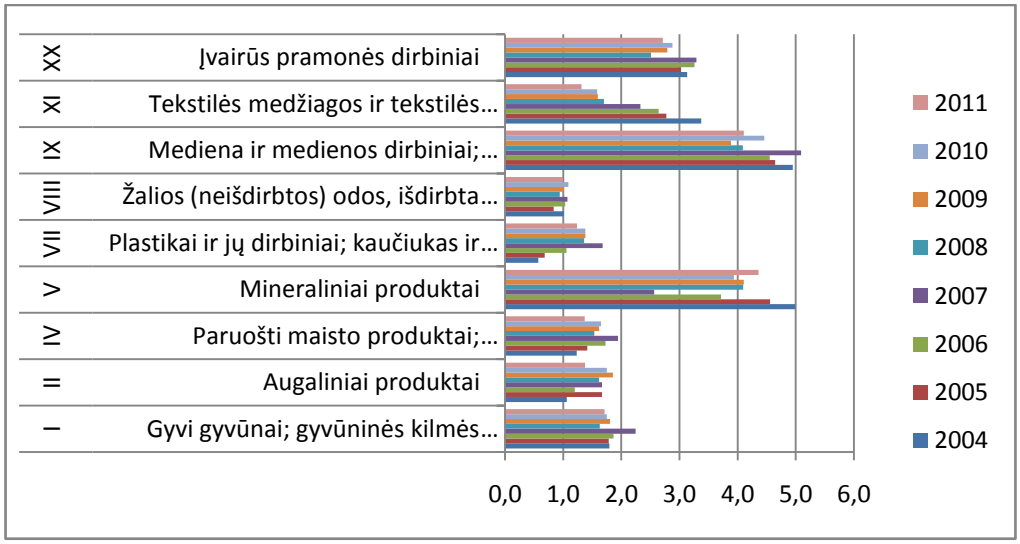

13 pav. **Lietuvos prekių grupių,klasifikuojamų pagal KN skyrius, RCA indeksai Europos Sąjungos šalių atžvilgiu2004 -2011 m.**

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis

Kaip matoma iš 13 paveikslo, 9 skyriai iš 22 analizuojamų laikotarpiu bent vienais metais buvo konkurencinga ES šalių atžvilgiu. 13 skyrių neturėjo atskleistojo santykinio pranašumo 2004 – 2011 m. laikotarpiu.

10 ir 11 priede pateikti RCA indeksai,kurie rodo, kad 2011 m konkurencingi, ty. didesni už vienetą, buvo 8 skyriai iš 22. Didžiausią ir stiprųjį atskleistąjį santykinį pranašumą turėjo du skyriai: V skyrius *Mineraliniai produktai* – 4,4 ir IX skyrius*Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai* – 4,1. 2011 m. atskleistojo santykinio pranšumo neturėjo 14 skyrių, RCA indeksas buvo mažesnis už vienetą šių prekių, klasifikuojamų pagal KN skyrius, eksporte Lietuva nespecializuojasi.

18 lentelėje pateikiama apskaičiuotų RCA indeksų pasiskirtymas pagal klases (kurių skirstymo metodika aprašyta 3.1 dalyje) 2004 – 2011 m.

Analizuojamu laikotarpiu didesnė skyrių dalis neturėjo atskleistojo santykinio pranašumo Europos Sąjungos šalių atžvilgiu: 2004 m. ir 2005 m. – 15 skyrių, 2006 m. 2008 m. 2009 m. ir 2011 m. 14 skyrių, 2007 ir 2010 m. – 13 skyrių pateko į klasę “a” (žr. į 18 lentelę).

18 lentelė. Lietuvos prekių grupių, klasifikuojamų pagal KN skyrius, RCA indeksų pasiskirstymas pagal klases 2004 – 2011 m.

Klasės RCA	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
"a" - 0 < RCA <=1	15	15	14	13	14	14	13	14
"b" - 1< RCA <= 2	3	3	4	6	5	5	6	5
"c" - 2 < RCA <= 4	2	2	3	4	1	2	2	1
"d" - 4 < RCA.	2	2	1	1	2	1	1	2

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus

Kalbant apie klasę "b", analizuojamu laikotarpiu pastebima teigiama tendencija: 2004 m. 3 skyriai (turėjo silpnąjį atskleistąjį santykinį pranašumą, o 2011 m. jau 5 skyriai). Per analizuojamąjį laikotarpį, iš silpnąjį santykinį pranašumą turėjusių skyrių, stabilias konkurencines pozicijas neišlaikė nei vienas skyrius. Pačias nestabiliausias pozicijas turėjo VII KN skyrius *Plastikai ir jų dirbiniai; kaučiukas ir jo dirbiniai*– variacija siekė 32,28 proc.

Analizuojant klasę "c" - 2 < RCA <= 4, vidutinį santykinį pranašumą 2011 m. turėjo tik vienas KN skyrius– *Įvairūs pramonės dirbiniai*.Vidutinį santykinį pranašumą analizuojamu laikotarpiu turėjo XI KN skyrius *Tekstilės medžiagos ir tekstilės dirbiniai*(vidurkis 2004- 2011 m. – 2,2) ir XX skyrius *Pramonės dirbiniai*(vidurkis2004- 2011 m. – 2,9). Tekstilės medžiagos ir dirbinių variacija apžvelgiamuoju laikotarpiu siekė 33,48 proc. – tai labai didelė variacija, kuri parodo, kad šio skyriaus konkurencinės pozicijos analizuojamu laikotarpiu buvo labai nestabilios. Tuo tarpu pramonės dirbiniai išlaikė stabilias konkurencines pozicijas 2004-2011 m. laikotarpyje, variacija – 9,34 %.

Į klasę “d”, t.y. stipraus santykinio pranašumo klasę, analizuojamu laikotarpiu patekdavo 1 arba 2 KN skyriai: 2006 m, 2007 m.2009 m. 2010 m. – 1 KN skyrius turėjo stiprųjį atskleistąjį santykinį pranasumą, 2004 m. 2005 m. 2008 m. ir 2011 m. – 2 KN skyriai (*Mineraliniai produktai*ir*Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai*).

Iš dviejų skyrių, kurie 2011 m. turėjo stiprųjį atskleistąjį santykinį pranašumą, didžiausią variaciją per analizuojamąjį laikotarpį turėjo V KN skyrius *Mineraliniai produktai*, variacija buvo vidutinė ir siekė 17,68 proc. - tai reiškia, kad nuo įstojimo į Europos Sąjungą iki 2011 m. šio skyriaus konkurencinės pozicijos Europos Sąjungos šalių rinkose nebuvo stabilios. Kito KN skyriaus*Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai* variacija buvo maža – 9,53 proc. Tai rodo, kad šis skyrius 2004-2011 m. išlaikė stabilias konkurencines pozicijas Europos Sąjungos šalių rinkose.

2004 – 2011 m. didžiausią RCA rodiklio vidurkį ir stabilias konkurencines pozicijas Europos Sąjungos šalių rinkose turėjo IX KN skyrius *Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai.* Šį skyrių sudaro trys skirsniai: 44 skirsnis Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys, 45 skirsnis Kamštiena ir kamštienos dirbiniai, ir 46 skrisnis Dirbiniai iš šiaudų,esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai.14 paveiksle pateikti šių skirsnių RCA indekso kitimas nuo 2004 m. iki 2011 m.

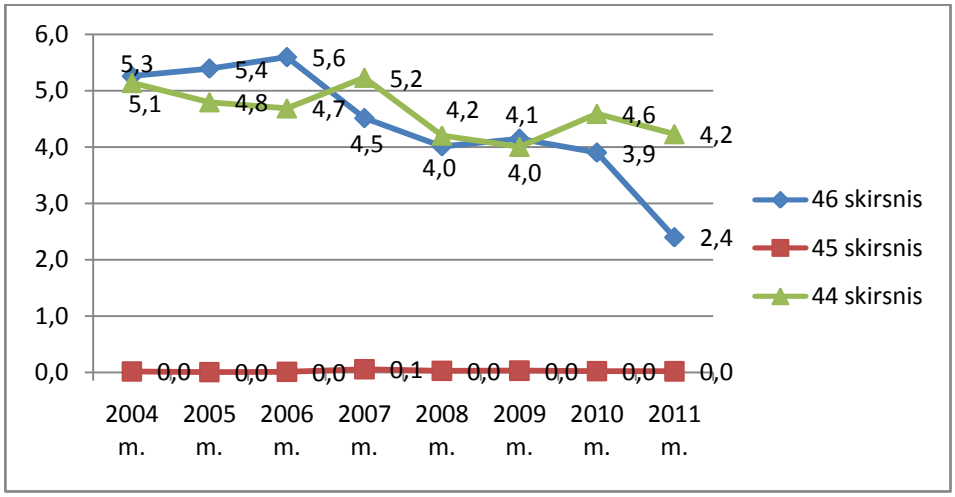

14 pav. **Lietuvos IX KN skyriaus 44, 45 ir 46 skirsnioprekių grupių RCA indeksai 2004 - 2011 m.**

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis

Kaip matoma 14 paveiksle, 45 skirsnis visais metais neturėjo atskleistojo santykinio pranašumo, RCA siekė 0 arba buvo netoli jo.Tuo tarpu kiti du skirsniai 44 ir 46 analizuojamu laikotarpiu visą laiką išlaikė atskleistąjį santykinį pranašumą. 44 skirsnio Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys RCA indeksas nebuvo stabilus analizuojamu laikotarpiu -tai didėjo, tai mažėjo. Skirsnio variacija buvo 23,74 proc. - tai parodo,kad konkurencinės pozicijos ES rinkoje buvo nestabilios. Nuo 2009 m., kai dar skirsnis turėjo stiprųjį atskleistąjį pranašumą, RCA indeksas pradejo mažėti: 2009 m. – 4,1, 2010 m. – 3,9, 2011 m. – 2,4.Tai lėmė,kad Lietuvos šio skirsnio eksportas mažėjo, nors pats Lietuvos eksportas ir augo, tuo tarpu ES šalių 46 skirsnio ir visas eksportas augo. Galima teigti, kad Lietuvos 46 skirsnio konkurencinės pozicijos ES šalių rinkose per pastaruosius metus susilpnėjo.

2011 m. aukščiausią RCA indekso reikšmę rodė V KN skyrius *Mineraliniai produktai*. Per visą analizuojamąjį laikotarpį šio skyriaus RCA vidurkis siekė 4,04 („d“ – stiprusis atskleistasis santykinis pranašumas), penkis metus iš analizuojamų aštuonių (2004 m., 2005 m., 2008 m., 2009 m. ir 2011 m.) RCA rodiklis viršijo 4. KN skyrių *Mineralinia produktai* sudaro trys skirsniai: 25 skirsnis Druska; siera; žemės akmenys; tinkavimo medžiagos, kalkės ir cementas, 26 skirsnis Rūdos, šlakai ir pelenai ir 27 skirsnis Mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai; bituminės medžiagos; mineraliniai vaškai. 15 paveiksle pateikti šių skirsnių RCA indeksų kitimas nuo 2004 m. iki 2011 m.

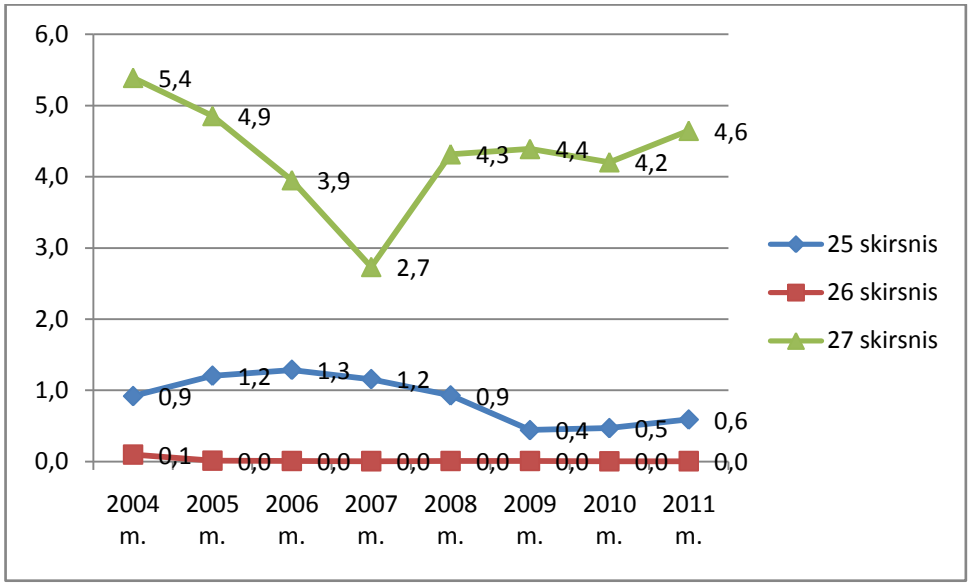

15 pav. **Lietuvos IX skyriaus 25, 26 ir 27 skirsnio prekių grupių RCA indeksai 2004 - 2011 m.**

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis

Analizuojant skirsnius atskirai, pastebima tendencija, kad tik 27 skirsnis per analizuojamąjį laikotarpį išlaikė aukštą atskleistąjį santykinį pranašumą – tai yra RCA indeksas pateko į „c“ ir „d“ klases. Pats mažiausias RCA rodiklis užfiksuotas 2007 m. - 2,7. 27 skirsnio variacijos koeficientas siekė 17,97 proc., tai pakliuvo į vidutines variacijos ribas. 25 skirsnis tik 2005 – 2007 m. laikotarpyje turėjo silpnąjį atskleistąjį santykinį pranašumą, 2004 m. ir 2008 -2011 metais, RCA indeksas buvo žemiau vieneto, t.y. Lietuva nespecializavosi šio skirsnio eksporte į Europos Sąjungą. Pagal atliktą analizę, galima teigti, kad Lietuva taip pat nespecializavosi rūdos, šlakų ir pelenų eksporte.

Apibendrinant RCA indekso gautus rezultatus, analizuojamu laikotarpiu 8 KN skyriai turėjo santykinį pranašumą ES šalių atžvilgiu, nes jų RCA indekso reikšmių vidurkis buvo didesnis už 1. Stiprųjį atskleistąjį santykinį pranašumą analizuojamu laikotarpiu ES šalių atžvilgiu turėjo du KN skyriai - *Mineraliniai produktai*ir*Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai*. Tai rodo, kad Lietuva specializuojasi šių KN skyrių eksporte bei išlaiko aukštas atskleistojo santykinio pranašumo tendencijas ES šalių atžvilgiu. *Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai*užima mažesnę dalį Lietuvos eksporto struktūroje nei mineraliniai produktai, tačiau, dėl mažesnių Europos prekybos apimčių šia prekių grupe, eksportuotojai įgyja didesnį santykinį pranašumą.

3.3. Lietuvos užsienio prekybos konkurencingiausių rinkų identifikavimas

Apskaičiavus ir identifikavus konkurencingiausius ir santykinai pranašiausius prekių grupių skyrius, bus identifikuota, ar šie skyriai yra konkurencingi ES šalių importo rinkose, ty., kuriose ES šalyse šie skyriai yra konkurencingi, ir kuriose nekonkurencingi. Įvertinimui bus naudojamas LIIC – A tarptautinio konkurencingumo indeksas. Šis indeksas parodys, ar V KN skyrius *Mineraliniai produktai*ir*IX skyrius Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai*yra konkurencingi ES šalių importo rinkose. Šie skyriai buvo pasirinkti, nes IX KN skyrius, vertinant pagal RCA rodiklio metodiką, buvo stabiliausias ir konkurencingiausias ES šalių atžvilgiu, tuo tarpu V KN skyrius buvo konkurencingas bei daugiausiai eksportuojamas į ES analizuojamu laikotarpiu.

Pasinaudojant LIIC - A tarptautinio konkurencingumo indeksu, buvo nustatyta, kuriose ES šalyse 2011 m. V KN skyrius *Mineraliniai produktai* buvo konkurencingi, kuriuose nekonkurencingi. Konkurencingų rinkų išsidėstymas pateiktas 16 paveiksle. 2011 m. mineraliniai produktai buvo konkurencingi šiose rinkose: Čekijoje, Estijoje, Ispanijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Nyderlanduose, Prancūzijoje, Slovėnijoje, Jungtinėje Karalystėje. Šiose šalyse LIIC- A rodiklis buvo didesnis už 1. Didžiausios LIIC – A rodiklio reikšmės buvo Nyderlanduose 3,2, Estijoje 3,1 ir Lenkijoje 3. Tai galima daryti išvadą, kad šiose šalyse Lietuvos eksportuojami mineraliniai produktai užima stiprias ir stabilias konkurencines pozicijas (žr. 16 pav.).

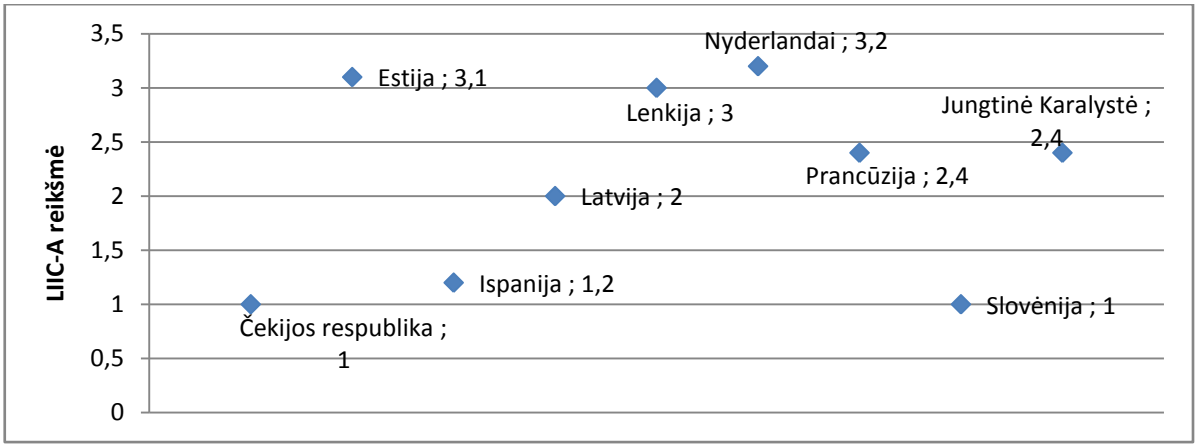

16 pav.**Lietuvos mineralinių produktų konkurencingumas ES šalių importo rinkose 2011 m.**

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis

19 lentelėje pateikiami visi mineralinių produktų LIIC – A rodiklio gauti rezultatai, kurie parodė, kuriose rinkose Lietuvos eksportuojami mineraliniai produktai konkurencingi ir kuriose nekonkurencingi. Kaip matoma 19 lentelėje, net 17 šalių rinkose V KN skyriaus prekės buvo nekonkurencingos.

19 lentelė. V KN skyriaus Mineralinių produktų konkurencingumas, apskaičiuotas remiantis LIIC-A rodikliu, 2011 m.

Konkurencinga.Rinka	LIIC- A Reikšmė	Nekonkurencinga. Rinka	LIIC- A Reikšmė
Čekijos respublika	1	Airija	0
Estija	3,1	Austrija	0,1
Ispanija	1,2	Belgija	0
Latvija	2	Bulgarija	0,2
Lenkija	3	Danija	0,1
Nyderlandai	3,2	Italija	0,1
Prancūzija	2,4	Kipras	0,5
Slovėnija	1	Liuksemburgas	0
Jungtinė Karalystė	2,4	Malta	0
		Portugalija	0
		Rumunija	0,2
		Švedija	0
		Vengrija	0,2
		Graikija	0,4
		Slovakija	0,8
		Suomija	0,2
		Vokietija	0,9

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis

Detalesnei analizei buvo pasirinktos 5 ES valstybės, į kurias Lietuva eksportavo mineralinių produktų daugiausiai 2004- 2011 m.: Nyderlandai, Estija,Latvija, Lenkija, Prancūzija. Gauti rezultatai pateikiti 20 lentelėje.

20 lentelė. Lietuvos mineralinių produktų tarptautiniokonkurencingumo pasirinktoje rinkoje indeksas LIIC - A 2004 – 2011 m.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Vidurkis	Variacija
Estija	1,09	4,61	2,47	2,35	2,95	2,73	2,48	3,08	2,72	35,88%
Latvija	2,81	1,89	1,99	2,17	2,16	1,44	1,53	1,98	2,00	**21,23%**
Lenkija	**4,9**	3,67	3,04	1,77	1,77	3,53	3,78	3,01	**3,18**	32,95%
Nyderlandai	4	2,09	3,6	1,9	3,1	3,43	3,57	3,22	3,11	23,86%
Prancūzija	2,06	3,34	1,6	**0,02**	2,51	2,05	2,37	2,36	2,04	**46,89%**

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis**.**

Visu analizuojamu laikotarpiu Lietuvos mineraliniai produktai išliko konkurencingi pasirinktose importo rinkose, išskyrus 2007 m. Prancūzijoje, kai LIIC - A rodiklis buvo mažesnis už vienetą. Tai lėmė stirpiai sumažėjęs Lietuvos mineralinių produktų eksportas į šią šalį (nuo 2006 m. iki 2007 m. mineralinių produktų eksportas į Prancūziją sumažėjo net 94 kartus).

Variacija rodo,kad nei vienoje šių rinkų konkurencingumas buvo stabilus, visų 5 šalių variacija buvo didesnė nei 20 proc. analizuojamu laikotarpiu. Konkurencingiausia ir stabiliausia rinka 2004-2011 m. buvo Nyderlandai, šioje importo rinkoje LIIC -A rodiklio vidurkis tuo laikotarpiu buvo 3,11 ir variacija siekė 23,82 proc.

Kalbant tik apie LIIC - A rodiklio vidurkį analizuojamu laikotarpiu, tai Lenkijos rinkos konkurencingumo vidurkis buvo pats didžiausias - 3,18, tačiau Lenkijai buvo būdingi dideli konkurencingumo svyravimai, tai rodo didelė variacija – 32,95 proc. Nors variacija LIIC- A rodiklio Latvijoje buvo didelė, tačiau iš penkių analizuojamų šalių buvo pati mažiausia – 21,23 proc, tai rodo, kad mineralinių produktų konkurencingumas Latvijoje buvo pats stabiliausias iš visų analizuojamų valstybių.Pažymėtina,kad pati nestabiliausia rinka buvo Prancūzijos,2004-2011 m. LIIC- A rodiklio svyravimai buvo didžiausi (nuo 0,02 iki 3,34). Variacija siekė 46,88 proc.Stabilliausios ir nestabiliausios rinkos konkurencingumo kitimo tendencijos pateiktos 17 paveiklse.

Pastebėtina, kad 2007 m. LIIC- A rodiklio analizuojamų šalių reikšmės vidurkis buvo pats mažiausias analizuojamu laikotarpiu, tai lėmė Prancūzijos rinka, kurioje Lietuvos mineralinių produktų konkurencingumas krito drąstiškai. Tuo tarpu Latvijoje,2007 m. LIIC-A rodiklis buvo didesnis už 5 šalių vidurkį. Tai buvo vieninteliai metai, kai Latvijos tarptautinio konkurencingumo rodiklis buvo didesnis nei analizuojamų 5 šalių vidurkis (žr. 17 pav).

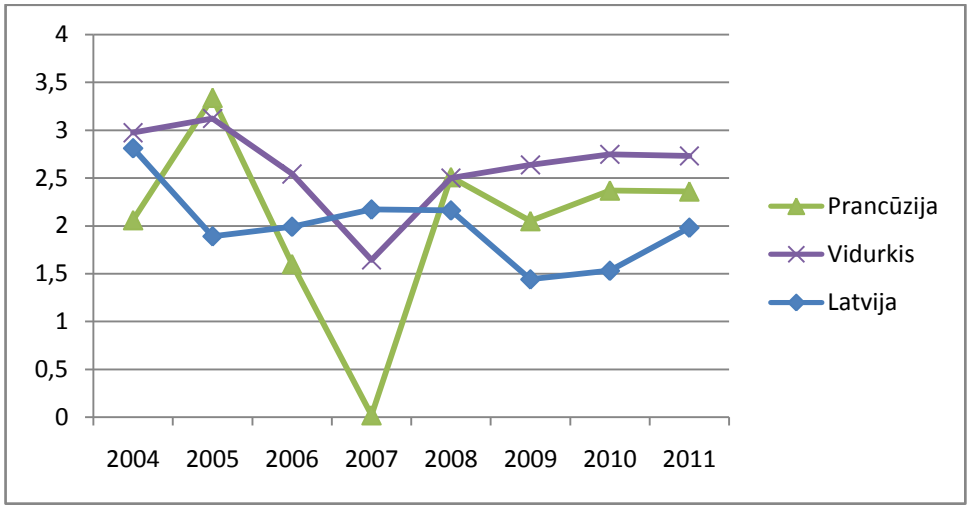

17 pav. **Lietuvos V KN skyriaus Mineraliniai produktai stabiliausios ir nestabiliausios ES šalių importo rinkos pagalLIIC - A rodiklį 2004 – 2011 m.**

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis

Toliau darbe analizuojamas kitas konkurencingiausias KN skyrius. 21 lentelėje pateikti rezultatai, kurie parodo, kuriose Europos Sąjungos šalyse IX skyrius Mediena ir medienos dirbiniai medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai yra konkurencingas, kuriose nekonkurencingas.

21 lentelė. Medienos, kamštienos ir jų produktų; medžio anglys ir kt. konkurencingumas, apskaičiuotas remiantis LIIC-A rodikliu, 2011 m.

Konkurencinga.Rinka	LIIC- A Reikšmė	Nekonkurencinga. Rinka	LIIC- A Reikšmė
Čekijos respublika	2,16	Bulgarija	0,6
Ispanija	1,02	Estija	0,56
Latvija	1,34		
Lenkija	5,62		
Nyderlandai	3,01		
Prancūzija	4,01		
Slovėnija	1,38		
Jungtinė Karalystė	3,87		
Airija	3,99		
Austrija	2,49		
Belgija	15,71		
Kipras	3,16		
Liuksemburgas	5,55		
Malta	1,95		
Portugalija	1,51		
Rumunija	1,62		
Švedija	6,65		
Vengrija	3,43		
Graikija	7,49		
Slovakija	11,93		
Suomija	2,68		
Vokietija	7,6		
Italija	8,36		
Danija	6,92		

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis

IXKN skyrius *Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai* 2011 m. buvo konkurencingas visose Europos Sąjungos šalyse, išskyrus Bulgariją ir Estiją (žr. 21 lentelę).Konkurencingų rinkų išsidėstymas pateiktas 18 pav.

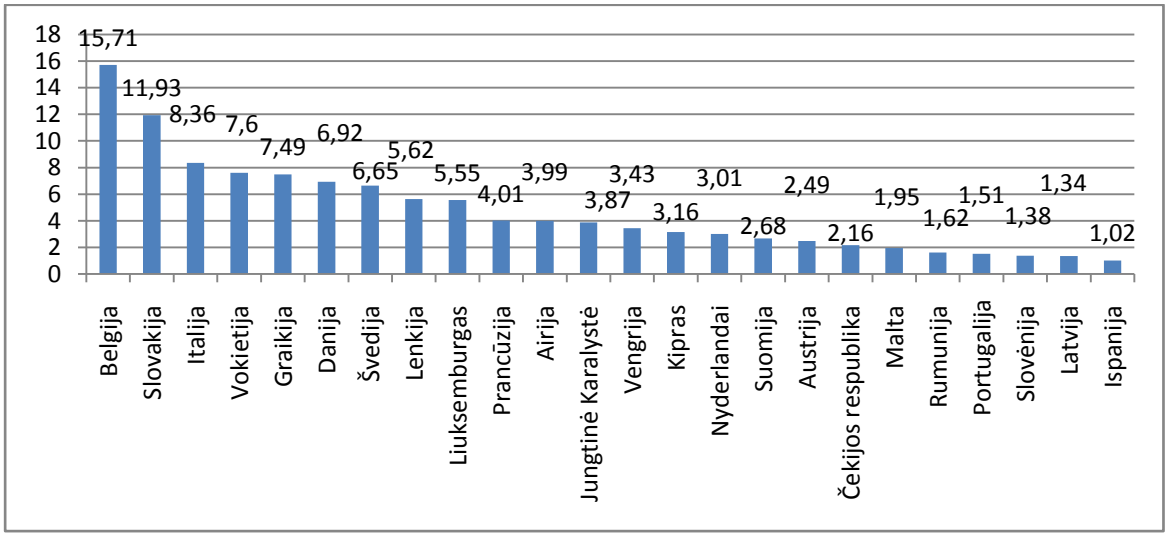

18 pav.**Lietuvosmedienos, kamštienos ir jų produktų; medžio anglys ir kt. konkurencingumas ES šalių importo rinkose 2011 m.**

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis

Didžiausias IX KN skyriaus LIIC-A rodiklis buvo Belgijoje – 15,71. Antroje vietoje Slovakija - 11,93, toliau Italija - 8,36. Šiose šalyse šio skyriaus prekių grupės buvo konkurencingiausios, tačiau, reikia pastebėti, kad Lietuva palyginus mažai eksportuoja į šias šalis. Pagal IX skyriaus Lietuvos eksporto apimtis Begijai teko tik 4,9 proc. viso Lietuvos skyriaus eksporto į ES šalis. Slovakijai teko 0,5 proc. viso skyriaus eksporto, o trečiai importo rinkai pagal konkurencingumą Italijai – 5,8 proc (žr. 7 priedas).

Detalesnei analizei buvo pasirinktos 5 ES valstybės, į kurias Lietuva daugiausiai eksportuoja IX KN skyriaus prekių grupes: tai Vokietija, Švedija, Lenkija, Danija, Latvija. Gauti duomenys pateikiami 22 lentėlėje. Analizė parodė, kad ne visose iš šių šalių IX KN skyriaus prekių grupės analizuojamu laikotarpiu buvo konkurencingos. 2004 m., 2005 m., 2006 m. ir 2007 m. LIIC-A rodiklis prekyboje su Latvija buvo mažesnis už 1 (žr. 22 Lentelę). Pastebėtina teigiama tendencija, kad paskutinius 4 metus (2008-2011 m.) tarptautinio konkurencingumo indeksas Latvijoje buvo didesnis už 1, ty. Šio skyriaus prekių grupės tapo konkurencingos Latvijoje. Tokį teigiamą pokytį lėmė stipriai sumažėjęs kitų šalių IX KN skyriaus importas (2007-2008 m. importas iš kitų šalių sumažėjo 43 proc., 2008-2009 m. – 55 proc.). Kitose keturiose valstybėse, visu analizuojamu laikotarpiu, IX KN skyriaus prekės buvo stipriai konkurencingos.

22 lentelė. Lietuvo medienos, kamštienos ir jų produktų; medžio anglys ir kt. tarptautinio konkurencingumo pasirinktoje rinkoje indeksas LIIC - A 2004 – 2011 m.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Vidurkis	Variacija
Latvija	0,66	**0,50**	0,61	0,82	1,09	1,51	1,43	1,34	**0,99**	**40,19%**
Lenkija	4,44	4,60	3,63	5,68	4,04	2,60	4,15	5,62	4,35	23,30%
Švedija	5,99	4,81	4,07	8,23	7,70	6,07	7,37	6,65	6,36	22,43%
Vokietija	13,48	12,58	**13,65**	10,97	13,28	8,80	8,89	**7,60**	**11,16**	**21,82%**
Danija	3,90	4,43	4,62	4,24	3,82	6,47	7,18	6,92	5,20	27,18%

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis**.**

Konkurencingiausia ir stabiliausia importo rinka - Vokietija, kurioje LIIC-A rodiklio reikšmės vidurkis 2004-2011 m. buvo 11,16, o variacija siekė 21,82 proc. Pastebėtina neigiama tendencija, kad nuo 2008 m. iki 2011 m. tarptautinio konkurencingumo rodiklis stipriai sumažėjo: nuo 13,28 iki 7,6. Tai lėmė stipriai išaugęs IX KN skyriaus importas iš kitų šalių (24 proc.), bei sumažėjusi Lietuvos IX KN skyriaus eksporto dalisvisame Lietuvos eksporte į Vokietiją (nuo 7,8 proc. iki 5,7 proc.).Nekonkrencinga rinka, vidurkis analizuojamu laikotarpiu siekė 0,99, buvo Latvija.

19 paveiksle pateikiama stabilliausios ir nestabiliausios rinkos konkurencingumo kitimo tendencijos 2004 - 2011 m.

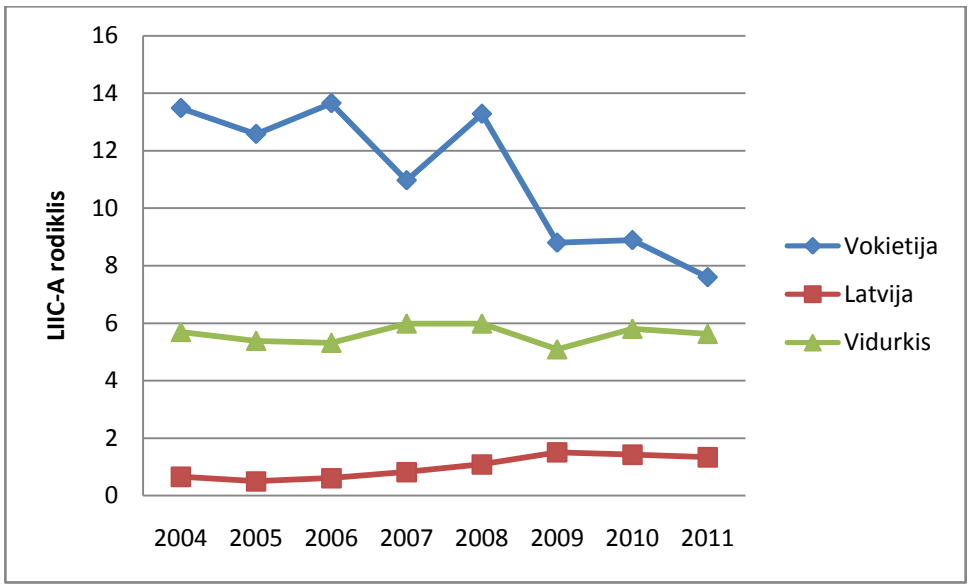

19 pav. **Lietuvos medienos ir kamštienos ir jų produktų; medžio anglių ir kt.stabiliausios ir nestabiliausios ES šalių importo rinkos pagal LIIC – A rodiklį 2004 – 2011 m.**

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis

Kaip matyti 19 pav., Latvijos LIIC - A rodiklis analizuojamu laikotarpiu stipriai buvo mažesnis nuo analizuojamų 5 valstybių vidurkio, tuo tarpu Vokietijos tarptautinio konkurencingumo rodiklio reikšmė kiekvienais analizuojamais metais buvo didesnė už 5 valstybių vidurkį.

Analizuojant apkaičiuotų tarptautinio konkurencingumo indekso LIIC- A gautus rezultatus, galima daryti išvadą, kad IX KN skyrius *Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai* buvo konkurencingas daugumoje Europos Sąjungos šalių. 2011 m. šio skyriaus prekių grupės buvo konkurencingas net 24 Europos Sąjungos šalių importo rinkose. Tuo tarpu Mineraliniai produktai buvo konkurencingi tik 9 valstybėse.

Reikia pastebėti, kad Lietuva 2011 m. daugiausiai eksportavo tiek V KN skyriaus tiek ir IX skyriaus prekes į tas rinkas, kuriose turėjo didžiausius santykinius pranašumus visu analizuojamu laikotarpiu. *Mineraliniai produktai* buvo konkurencingiausi Nyderlanduose, o *Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai* Vokietijoje.

3.4. Lietuvos prekių grupių, konkurencingiausių Europos Sąjungos šalių rinkose tarptautinės prekybos rezultatyvumas

Identifikavus pranašiausias prekių grupes Europos Sąjungos šalių atžvilgiu, bei išsiaiškinus, kuriose ES šalių rinkose šios prekių grupės yra konkurencingiausios,bus įvertinta konkurencingiausios bei stabiliausios prekių grupės tarptautins rezultatyvumas, bei palyginta su kitų 26 ES šalių tų pačių

prekių grupių tarptautimiu prekybos rezultatyvumu. Tarptautinės prekybos rezultatyvumo indekso pagalba pamatysime bendrąją Lietuvos IX KN skyriaus *Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai* padėtį bei konkurencinę situaciją tarp ES valstybių.

23 lentelėje pateikti pirmoji tarptautinės prekybos rezultatyvumo indekso dalis – bendrieji Lietuvos IX KN skyriaus*Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai* rodikliai.

Analizuojant gautus rezultatus, galima teigti, kad pagal eksportuojamą kiekį Lietuvos IX KN skyrius *Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai*užima palygint žemas pozicijas tarp ES šalių, tačiau pastebima teigiama tendencija, kad šio skyriauseksportas kiekvienais analizuojamais metais augo. 2004 m. eksportuota už 464622 tūkst. JAV dolerių , tai buvo 19 vieta tarp Europos Sąjungos 25 valstybių. 2008 m. eksportas stipriai išaugo, tačiau per vieną reitingų poziciją Lietuvos padėtis pablogėjo, nes visų šalių eksportas taip pat didėjo ir nuo 2007 m. į Europos Sąjungą įstojo dvi naujos šalys narės. 2011 m. Lietuva užėmė jau 17 vietą pagal eksportuojamą vertę, tai lėmė, kad kai kurių šalių šios prekių grupės eksportas po krizės neaugo, o sumažėjo (Vengrija,Slovėnija, Slovakija, Danija – šalys, eksportuojančios panašius kiekius kaip ir Lietuva, kurių IX KN skyriaus eksporto apimtys nuo 2008 m. iki 2011 m. sumažėjo).

23 lentelė. Lietuvos tarptautinio prekybos rezultatyvumo indekso bendriejirodikliai

	2004 m. Vertė	**2004 m. Vieta**	**2008 m. Vertė**	**2008 m. Vieta**	**2011 m. Vertė**	**2011 m. Vieta**
Eksportuojančių šalių skaičius	25	-	27	-	27	-
Eksporto vertė, tūkst. JAV dolerių	464622	19	745229	20	890236	17
Vidutinis eksporto augimas per analizuojamąjį laikotarpį	-	-	12,54 proc.	7	4,55 proc.	6
Šalies eksporto dalis , %	5 proc.	4	3,1 proc.	6	3,2 proc.	5
Šalies importo dalis, %	2 proc.	5	1,60%	6	1,3 proc.	7
Santykinis prekybos balansas, %	30,9 proc.	10	19,6 proc.	11	36,5 proc.	5

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis**.**

Eksporto vertės rodiklio analizė parodė, kad Lietuva stiprino savo konkurencines pozicijas prekiaujant IX KN skyriaus prekėmis ES šalių rinkose – nuo 2004 m. iki 2011 m. eksporto vertė išaugo 1,9 karto.

20 pav. Pateikti Lietuvos tarptautinio prekybos rezultatyvumo indekso bendrųjų rodiklių reitingai tarp analizuojamų Europos Sąjungos valstybių.

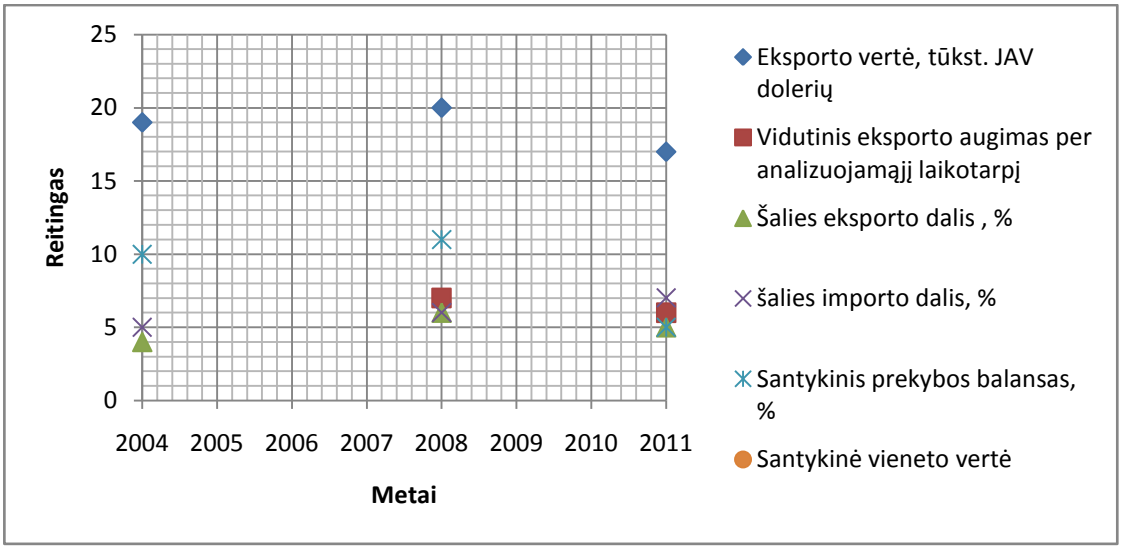

20 pav. **Lietuvos tarptautinio prekybos rezultatyvumo indekso bendrųjų rodiklių reitingai 2004 m., 2008 m. ir 2011 m.**

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis

Kalbant apie kitą rodiklį, **vidutinį eksporto augimą per analizuojamąjį laikotarpį –** Lietuva užima aukštas pozicijas tarp analizuojamų šalių, patenka į dešimtuką valstybių, fiksavusių didžiausius IX KN skyriaus eksporto augimus.Lietuvos reitingas pagal vidutinio eksporto augimą per analizuojamąjį laikotarpį šoktelėjo per vieną poziciją, nuo 2008 m. – 12,54 proc. 7 vieta, į 2011 – 4,55 proc. 6 vieta.Nors augimas nebuvo toks didelis kaip ansktesniu analizuojamu laikotarpiu, tačiau jis buvo gana didelis palyginus su kitomis valstybėmis. Daugelį šalių (Vokietija, Prancūzija, Jungtinė Karalystė, Belgija, Danija, Lenkija, Malta, Slovakija, Slovėnija, Portugalija) krizė paveikė gana stipriai, ir jų IX KN skyriaus eksportas 2008 -2011 m. laikotarpiu susitraukė.

Šalies eksporto dalies rodiklis parodė, kad didžiausią dalį Lietuvos eksporte IX KN skyrius sudarė 2004 m. – 5 proc. Tai buvo 5 rezultatas tarp 25 valstybių narių. 2008 m. procentinė dalis sumažėjo iki 3,1 proc. – 6 vieta tarp 27 valstybių. 2011 m. medienos ir medienos dirbinių ir kt. procentinė dalis visame Lietuvos eksporte padidėjo 0,1 proc. - tai buvo 5 rezultatas tarp visų Europos Sąjungos narių. Kaip matome, analizuojamu laikotarpiu, Lietuvos eksporto struktūroje IX KN skyriaus eksportas užėmė palyginus mažą dalį, tačiau mažos Europos Sąjungos šalių prekybos apimtys šio skyriaus prekių grupėmis, leidžia Lietuvai užimti gana aukštas pozicijas.

Kalbant apie **šalies importo dalį** – gauti rezultatai parodė, kad kiekvienais analizuojamais metais, IX KN skyriaus importo į Lietuvą iš Europos Sąjungos šalių procentinė dalis visame Lietuvos importe mažėjo: 2004 m. – 2 proc. 2008 m. – 1,6 proc. 2011 m. – 1,3 proc. Tai rodo Lietuvos prekybos šiomis prekėmis teigiamą tendenciją, nes 2011 m. IX KN skyriaus eksporto dalis Lietuvos visame eksporte augo.

Analizuojant Lietuvos **santykinio prekybos balanso** gautas reikšmesmatome, kad Lietuva analizuojamu laikotarpiu turėjo perviršį IX skyriaus prekių grupės eksporte šio skyriaus užsienio prekybos apyvartos atžvilgiu. 2004 m. šio rodiklio reikšmė buvo 30,9 proc. Ir tai 10 vieta tarp visų ES šalių, 2008 m. 19,6 proc. – 11 vieta . Reikia pažymėti, kad Lietuva 2011 m. užėmė labai aukštą 5 vietą tarp analizuojamų šalių, rodiklio reikšmė buvo lygi 36,5 proc.

Apibendrinant šalies bendruosius tarptautinės prekybos rezultatyvumo indeksus, galime teigti, kad Lietuva 2011 m.. stipriai pagerino savo IX skyriaus tarptautinės prekybos bendrąją padėtį tarp ES šalių lyginant su 2008 m. Visi rodikliai parodė, kad Lietuvos padėtis IX skyriaus prekyboje nuo įstojimo į ES sustiprėjo.

Išanalizavus bendrąją Lietuvos IX KN skyriaus *Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai* padėtį,toliau įvertinsime konkurencinę IX KN skyriaus situaciją, išmatuojant padėties tarptautinio prekybos rezultatyvumo rodikliais, kurių gautos reikšmės yra pateikiamos 24lentelėje.

24 lentelė. Lietuvos tarptautinės prekybos rezultatyvumo indekso padėties Lietuvos rodikliai

	2004 m. Verta	**2004 m. Vieta**	**2008 m. Vertė**	**2008 m. Vieta**	**2011 m. Vertė**	**2011 m. Vieta**
Grynasis prekybos balansas, tūkst. JAV dolerių	219427	12	244666	12	476135	10
Eksportas vienam gyventojui	134,83	11	221,38	9	291,63	7
Pasaulio rinkos dalis, %	0,47	19	0,60	20	0,71	19
Europos Sąjungos rinkos dalis, %	1,19	19	1,35	20	1,69	19
Produkto diversifikacija	5	17	8	8	7	12
Produkto koncentracija		17		8		12
Rinkų diversifikavimas	12	7	12	10	13	10
Rinkų koncentracija		6		6		3

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis

Grynasis prekybos balansas– tai labai svarbus rodiklis, kuris eliminuoja reeksportą ir tuo pačiu atspindi gamybos procesų paskirstymą. Kiekvienais analizuojamais metais Lietuvos IX KN skyriaus prekybos balansas buvo teigiamas, eksportas buvo didesnis už importą.Taip pat pastebima teigiama tendencija, kad balanso teigiama reikšmė sparčiai didėjo, ypatingai spartus augimas užfiksuotas 2011 m., kuomet grynasis prekybos balansas išaugo net 94,6 proc. lyginant su 2008 m. 2011 m. 476 mln. dolerių teigiamas grynasis prekybos balansas rodo, kad Lietuva specializuojasi IX KN skyriaus prekių gamyboje – šalies gamintojai pilnai patenkina šalies gyventojų poreikius. Vertinant pozicijas tarp visų Sąjungos šalių, Lietuva užėmė gana aukštas konkurencines pozicijas pagal šį rodiklį: 2004 m. – 12 vieta, 2008 m. ir 2011 m. – 10 vieta.

Eksportas, tenkantis vienam šalies gyventojui - teigiama šio rodiklio reikšmė rodo, kad šalies ekonomikai IX KN skyriaus eksporto reikšmė santykinai didėjo kiekvienais metais 2004 m. – 134,83 JAV dolerių; 2008 m – 221,38 JAV dolerių; 2011 m. 291,63 JAV dolerių. Nuo įstojimo į ES pagal šį rodiklį, Lietuva sustiprino savo pozicijas tarp ES šalių – reitinguose pakilo per 4 pozicijas, iš 11 pozicijos į 7.

Teigiamos prekybos tendencijos pastebimos tiek pasaulinės rinkos, tiek ir Europos rinkos dalies augime. **Pasaulio rinkos ir Europos Sąjungos rinkos dalis** – kiekvienais analizuojamais metais augo: 2004 m. Lietuvos IX KN skyriaus užimamos pasaulio rinkos dalis - 0,47 proc. ir Europos rinkos dalis – 1,19 proc., tai 19 vieta tarp 25 šalių. 2008 m. – nors dalis padidėjo, bet ne taip sparčiai kaip kitų ES šalių ir Lietuva nukrito iš 19 pozicijos į 20. Taip pat tuo laikotarpiu padidėjo ir analizuojamų šalių skaičius iki 27. 2011 m. pasaulinė rinkos dalis padidėjo 0,11 proc. iki 0,71 proc. , o Europos rinkos dalis išaugo 0,34 proc. iki 1,69 proc.

Apibendrinant pirmus tris rodiklius, galima teigti, kad Lietuva IX KN skyriaus konkurencinės pozicijos yra aukštos ES šalių rinkoje, bei šis skyrius yra reikšmingas Lietuvos ekonomikai. Tiek pagal grynąjį prekybos balansą, tiek ir pagal eksportą, tenkantį vienam Lietuvos gyventojui, Lietuva užima aukštas pozicijas tarp analizuojamųjų šalių.

21 pav. Pateikti Lietuvos tarptautinio prekybos rezultatyvumo indekso bendrųjų rodiklių reitingai tarp analizuojamų Europos Sąjungos valstybių

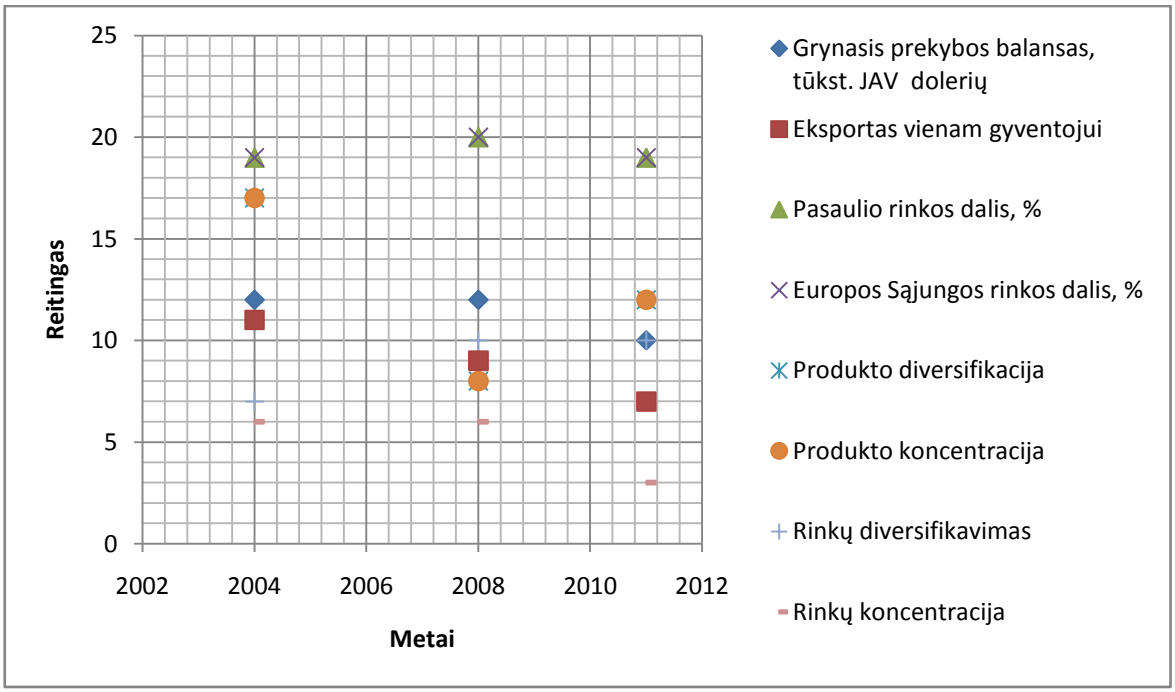

21 pav.**Lietuvos tarptautinio prekybos rezultatyvumo indekso padėties rodiklių reitingai 2004 m., 2008 m. ir 2011 m.**

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis

Toliau analizuojami kiti padėties rodikliai.**Produktų diversifikacijair produktų koncentracija** – šie rodikiai parodė neigiamą tarptautinės IX KN skyriaus prekybos tendenciją paskutiniais analizuojamais metais. Nors 2004-2008 m. ekvivalenčių produktų skaičius išaugo nuo 5 iki 8, reitingas pakilo iš 17 pozicijos į 8, tačiau 2009 – 2011 m. Lietuva susilpnino savo užimtas konkurencines pozicijas, sumažėjus produktų diversifikacijai: nuo 8 ekvivalenčių produktų 2008 m. sumažėjo iki 7 2011 m. Taip pat produktų koncentracijos rodiklio mažėjantis rangas rodo didėjantį netolygumą Lietuvos IX KN skyriaus produktų eksporte. Nors paskutiniai analizuojami metai parodė neigiamas tendencijas IX KN skyriaus eksporto struktūroje produktų diversifikacijos ir koncentracijos požiūriu, tačiau rodiklių vertės nedaug atsiliko nuo pirmaujančių šalių rezultatų. Lietuvos užimamos pozicijos 2011 m. – 12 vieta tarp 27 analizuojamų valstybių.

Rinkų diversifikacija - eksporto rinkų diversifikacijos prasme, IX KN skyriaus rezultatai analizuojamais laikotarpiais buvo gana aukšti ir mažai nusileido pirmaujančioms pagal šį rodiklį valstybėms. Lietuvos eksportuojamų ekvivalenčių rinkų skaičius visais analizuojamais metais buvo panašus: 2004 m. – 12, 2008 m. – 12 ir 2011 m. – 13 .

Rinkų koncentracija– Lietuva užima gana aukštas pozicijas tarp analizuojamų šalių pagal šį rodiklį. Tai rodo, kad Lietuvos IX KN skyriaus prekių grupių eksportas yra tolygiau pasiskirstęs tarp rinkų nei daugelį ES šalių. 2004 m. ir 2008 m. Lietuva užėmė 6 vietą, o 2011 m. jau 3 vietą tarp 27 analizuojamų valstybių.Nors paga šį rodiklį Lietuva užima aukštas pozicijas, tačiau Lietuva galėtų stengtis plėsti IX KN skyriaus prekybos kryptis, nes rinkų diversifikacijos rodiklis parodė, kad 2011 m. Lietuva turėjo 13 ekvivalenčių rinkų, tad Lietuva nėra išnaudojus visų galimybių tą padaryti.

Apibendrinti tarptautinio prekybos rezultatyvumo padėties rodiklius bei įvertinti konkurencinę padėtį padeda kombinuotasis indeksas (angl.composite index). Apskaičiavus **kombinuotąjį indeksą**, galima daryti išvadą, kad Lietuvos tarptautinės prekybos IX KN skyriaus *Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbinia*i rezultatai bei konkurencinės pozicijos analizuojamais metais tik gerėjo. 2004 m. kombinuotasis indeksas buvo lygus 13,5, 2008 m. 11,63 ir 2011 m. – 11, 5.

Bendrieji ir padėties tarptautinio rezultatyvumo rodikliai parodė IX KN skyriaus aukštas konkurencines pozicijas, pokyčių rodikliai parodys KN skyriaus *Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbinių* Europos Sąjungos rinkos dalies kitimo dinamiką ir veiksnius, sąlygojančius jos kitimą. Tarptautinio rezultatyvumo pokyčių rodiklių apskaičiuotos reikšmės pateikiamos 25lentelėje.

Rodiklis **santykinis Europos Sąjungos rinkos dalies pokytis per metus** rodo Lietuvos IX KN skyriaus teigiamas tarptautinės prekybos plėtojimosi tendencijas, tiek ir 2004 - 2008 m. tiek ir 2009 – 2011 m. laikotarpiu.Santykinis Europos Sąjungos rinkos dalies pokytis 2004 - 2008 m. laikotarpiu

padidėjo 0,21 proc., o 2009 -2011 m. – 0,23 proc. Atitinkamai, pozicijos tarp ES šalių buvo labai aukštos - 10 ir 4 vieta. Augimą labiausiai įtakojo konkurencingumo efektas, kuris parodė, kad vyko spartus rinkos dalies importuojančiose šalyse augimas tiek 2004 - 2008 m. tiek ir 2009 -2011 m. laikotarpiu. 2009 - 2011 m. konkurencingumo efekto rodiklis padidėjo per vieną poziciją, nuo 7 iki 6 pozicijos palygint su ankstesniu laikotarpiu.

25 lentelė. Lietuvos tarptautinės prekybos rezultatyvumo indekso pokyčių rodikliai

	2008 m. Vertė	**2008 m. Vieta**	**2011 m. Vertė**	**2011 m. Vieta**
Santykinis Europos Sąjungos rinkos dalies pokytis per metus, %	0,21 proc.	10	0,23 proc	4
Konkurencingumo efektas, %	0,25 proc.	7	0,33 proc.	6
Pradinė geografinė specializacija, %	-0,04 proc	20	-0,104 proc.	9
Pradinė produkto specializacija, %	-0,0006 proc.	16	-0,0003 Proc.	12
Adaptavimosi efektas. %	-0,0005 proc.	21	-0,0007 proc.	20

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis

Kalbant apie **pradinę geografinę specializaciją**, reikia pastebėti, kad tiek 2004- 2008 m. tiek ir 2009 -2011 m. laikotarpiu šis veiksnys įtakojo augimą neigiamai, rodiklio reikšmė buvo lygi atitinkamai -0,04 proc. ir -0,104 proc. Tai reiškia, kad importuojančiose ES valstybėse importo dalies Europos Sąjungos importo struktūroje pokyčio įtaka buvo neigiama Lietuvos (kaip eksportuojančios šalies) Europos Sąjungos rinkos dalies pokyčiui, tačiau daugumoje analizuojamų valstybių pradinės geografinės specializacijos rodiklis 2009 -2011 m. buvo neigiamas ir Lietuva pagal šį rodiklį užėmė labai aukštą 9 vietą tarp 27 analizuojamų valstybių.

Pradinė produkto specializacija – šis veiksnys analizuojamais laikotarpiais Lietuvos IX KN skyriaus pasaulinės rinkos dalies pokytį įtakojo neigiamai. 2004- 2008 m. rodiklio reikšmė buvo lygi -0,0006 proc. 16 vieta ir 2009 -2011 m. – -0,0003 proc. 12 vieta tarp 27 vastybių. Pagal gautas šio rodiklio reikšmes, galima teigti, kad Lietuvos IX KN skyriaus eksporto rinkos dalis mažėjo dėl importo rinkose (šiuo atžvilgiu ES šalyse) išaugusių vietinių gamintojų įtakos. Dar vienas veiksnys , kuris Lietuvos Europos Sąjungos rinkos dalies pokytį tiek 2004- 2008 m. tiek ir 2009 -2011 m. laikotarpiu įtakojo neigiamai yra **adaptavimosi efektas**. Pagal šį rodiklį Lietuva užima labai žemas pozicijas tarp ES valstybių. 2004-2008 m. adaptavimosi efektas buvo lygus - 0,0005 proc. 21 vieta, 2009 -2011 m. – -0,0007 proc. 20 vieta. Pagal gautus duomenis, galima teigti, kad Lietuva nepritaiko IX KN skyriaus prekių grupių eksporto prie Europos Sąjungos rinkos šio skyriaus paklausos pokyčių.

Galima teigti, kad neigiama adaptavimosi efekto reikšmė parodė, kad Lietuvos IX KN skyriaus eksportas kinta ne ta pačia linkme, kaip ir importo apimtys importuojančiose šalyse.

22 paveiksle pateikti Lietuvos tarptautinio prekybos rezultatyvumo indekso pokyčių rodiklių reitingai 2004 m., 2008 m. ir 2011 m.

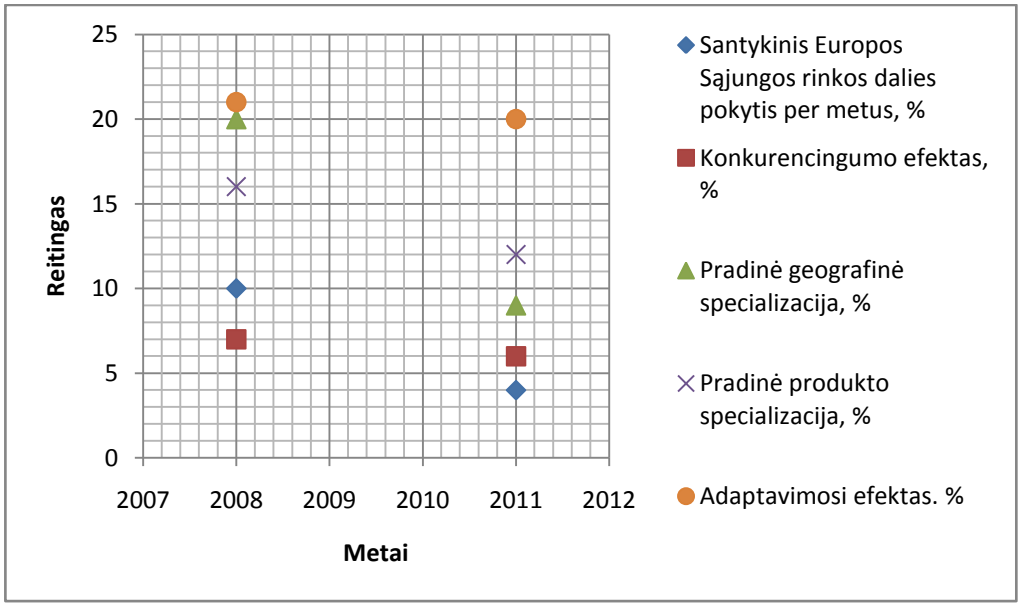

22 pav. **Lietuvos tarptautinio prekybos rezultatyvumo indekso pokyčių rodiklių reitingai 2004 m., 2008 m. ir 2011 m.**

Šaltinis: apskaičiuota autoriaus pagal Tarptautinio prekybos centro pateiktus duomenis

Apibendrinant tarptautinės prekybos rezultatyvumo indekso analizės rezultatus, galima teigti, kad Lietuvos IX KN skyriaus produktų ES šalių rinkose konkurencingumas 2009 -2011 m. laikotarpyje, palyginanat su 2004-2008 m. laikotarpiu, sustiprėjo. 2011 m. Pagal analizuojamų tarptautinės prekybos rezultatvumo indekso 18iš 20 rodiklių Lietuva gerino savo padėtį tarp analizuojamų 27 valstybių tarptautinėje IX skyriaus prekių grupės prekyboje. Tik pagal dvi tarptautinio rezultatyvumo indekso dimensijas – produktų diversifikaciją ir produktų koncentraciją Lietuvos pozicijos tarp Europos Sąjungos šalių nukrito. Tai liudija apie gerąkonkurencingiausio ir stabiliausio Lietuvos prekių grupių skyriaus, klasifikuojamo pagal Kombinuotąją Nomenklatūrą, esamą konkurencinę situaciją ir geras ateities perspektyvas.

Atlikus Lietuvos prekių grupių konkurencingumo vertinimą, galima teigti, kad Lietuva specializuojasi 14 skyrių, klasifikuojamų pagal Kombinuotąją Nomenklatūrą, eksporte į Europos Sąjungos šalių rinkas. Stiprųjį atskleistąjį santykinį pranašumą, vidutinė RCA reikšmė buvo didesnė nei 4,2004 – 2011 m. laikotarpiu išlaikė du KN skyriai: IX KN skyrius *Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai* ir V KN skyrius *Mineraliniai produktai.*Santykinai pranašiausias

ir stabiliausias Europos Sąjungos šalių rinkose buvo IX KN skyrius *Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai*, kurio RCA analizuojamu laikotarpiu buvo lygus 4,5, variacija 9,53 proc.

Lietuvos mineralinių produktųkonkurencingumo ES šalių rinkose analizė parodė, kad 2011 m. V KN skyriaus prekių grupės buvo konkurencingos Čekijoje, Estijoje, Ispanijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Nyderlanduose, Prancūzijoje, Slovėnijoje, Jungtinėje Karalystėje. Detalizavus analizę pagal penkias valstybes, į kurias Lietuva eksportuoja mineralinių produktų daugiausiai, buvo nustatyta, kad konkurencingiausia ir stabiliausia importo rinka - Vokietija, kurioje LIIC-A rodiklio reikšmės vidurkis 2004-2011 m. buvo 11,16, o variacija siekė 21,82 proc. Pastebėtinos neigiamos tendencijos:

1. Nuo 2008 m. iki 2011 m. tarptautinio konkurencingumo pasirinktoje rinkoje rodiklis Vokietijoje stipriai sumažėjo: nuo 13,28 iki 7,6. Tai lėmė stipriai išaugęs IX KN skyriaus importas iš kitų šalių (24 proc.), bei sumažėjusi Lietuvos IX skyriaus eksporto dalis visame Lietuvos eksporte į Vokietiją (nuo 7,8 proc. iki 5,7 proc.)

2. Nors Latvija pateko į penketuką daugiausiai importuojamų medienos, kamštienos ir jų dirbinių bei kt. iš Lietuvos, tačiau 2004-2011 m. laikotarpyje LIIC-A rodiklio vidurkis buvo mažesnis už 1, V KN skyriaus prekių grupės kaimyninėje šalyje buvo nekonkurencingos.

Lietuvos KN skyriaus *Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai* konkurencingumo ES šalių rinkosė analizė parodė, kad 2011 m. IX KN skyriaus prekių grupės buvo konkurencingos visose ES šalyse, išskyrus Bulgariją ir Estiją. Detalizavus analizę pagal penkias valstybes, į kurias Lietuva eksportuoja IX KN skyriaus prekių grupes daugiausiai, buvo nustatyta, kad konkurencingiausia ir stabiliausia importo rinka 2004-2011 m. buvo Nyderlandai, šioje importo rinkoje LIIC-A rodiklio vidurkis tuo laikotarpiu buvo 3,11 ir variacija - 23,82 proc. Pažymėtina,kad pati nestabiliausia rinka buvo Prancūzijos,2004-2011 m. LIIC- A rodiklio svyravimai buvo didžiausi (nuo 0,02 iki 3,34). Variacija siekė 46,88 proc.

Tarptautinio rezultatyvumo indeksas parodė, kad IX KN skyriaus *Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai* konkurencinės pozicijos ES šalių rinkose analizuojamu laikotarpiu nuo įstojimo į ES stiprėjo. Kombinuotojo indekso reikšmės kiekvieno analizuojamu laikotarpiu gerėjo: 2004 m. 13,5. 2008 m. 11,63 ir 2011 m. 11,5.

2011 m. santykinis Europos Sąjungos IX KN skyriaus rinkos dalies pokytis per metus buvo 0,23 proc. ir pagal šį rodiklį Lietuva užėmė 4 vietą tarp visų ES šalių. Labiausiai šį pokytį teigiamai įtakojo spartus rinkos dalies importuojančiose šalyse augimas. Neigiamai šį pokytį įtakojo pradinė produkto specializacija, kurios reikšmė 2011 m. buvo – 0,0003 proc. Tai reiškia, kad Lietuvos IX KN skyriaus

eksporto rinkos dalis mažėjo dėl importo rinkose išaugusių vietinių gamintojų įtakos. Taip pat neigiamai Europos Sąjungos IX KN skyriaus rinkos dalies pokytį įtakojo ir pradinė geografinė specializacija bei adaptavimosi efektas. Šių dimensijų reikšmės 2009 -2011 m. laikotarpyje buvo neigiamos, atitinkamai -0,104 proc. ir – 0,0007 proc. Galima teigti, kad Lietuvos IX KN skyriaus eksportas kinta ne ta pačia linkme, kaip ir importo apimtys importuojančiose šalyse.

IŠVADOS

Įvertinus Lietuvos užsienio prekybą su Europos Sąjungos šalimis, pateikiamos šios išvados:

1. Atlikus mokslinės literatūros analizę, galima teigti, kad šalies ekonominės veiklos rezultatai priklauso nuo specializacijos ir tarptautinės prekybos. Dažniausiai mokslinėje literatūroje išskiriamie šie tarptautinės prekybos naudos šaltiniai valstybei: konkurencijos didėjimas, pagamintų produktų įvairovė ir gausa, masto ekonomija ir lyginamasis pranašumas.

2.Išanalizavus šalies konkurencingumo sampratą, buvo pastebėta, kad nėra bendro šalies konkurencingumo apibrėžimo.Šalies konkurencingumas dažniausiai nagrinėjamas pasirenkant analizės lygį, laiko tarpą ir analizuojamas sritis, todėl šalies konkurencingumą gali lemti daugybė veiksnių, o vienas iš jų - tarptautinė prekyba.Identifikuota,jogpamonės sektorių konkurencingumas dažniausiai nulemia visos šalies konkurencingumą tarptautinėje prekyboje.

3. Mokslinėje literatūroje šalies pramonės konkurencingumas dažniausiai vertinamas analizuojant užsienio prekybos rodiklius: eksporto ir importo apimtis, prekybos balansą, grynąsias pajamas iš tarptautinės prekybos, prekinę bei geografinę prekybos struktūrą. Taip pat vertinama santykiniai užsienio prekybos rodikliai: dažnai mokslinėje literatūroje naudojamas atskleistojo santykinio pranašumo indeksas RCA, bei rečiau sutinkami - tarptautinio konkurencingumo pasirinktoje rinkoje indeksas LIIC – A ir tarptautinio rezultatyvumo indeksas.

4. Europos Sąjunga buvo pagrindinė Lietuvos užsienio prekybos partnerė2004 – 2011 m. laikotarpyje, tačiau Lietuvos prekybos procentinė dalis su pagrindine partnere užsienio prekybos struktūroje analizuojamu laikotarpiu sumažėjo nuo 64,83 proc. 2004 m. iki 58,88 proc. 2011 m. Tai lėmė 9,78 proc. prekybos struktūrojeišaugusi Lietuvos prekyba su NVS šalimis.

5.Lietuvos prekybos su Europos Sąjungos šalimis analizė parodė, kad Lietuvos įstojimas į Europos Sąjungą turėjo teigiamą įtaką Lietuvos prekybos apimtims. Nuo 2004 m. iki 2008 m. Lietuvos eksporto ir importo kiekiai stipriai išaugo, atitinkamai 93,8 proc. ir 93,1 proc.Pati svarbiausia problema Lietuvos prekyboje su Europos Sąjunga – neigiamas užsienio prekybos balansas.2009 m. sumažėjus 63,72 proc.Europos Sąjungos šalių eksportui, pasiektas pats mažiausias Lietuvos prekybos deficitas – 588,6 mln.Lt, tačiau2010 m. ir 2011 m. laikotarpyje prekybos deficitas vėl pradėjo augti ir per šiuos keletą metų iššaugo 3,5 karto iki -2051,7 mln.Lt.

Norint spręsti neigiamo Lietuvos užsienio prekybos balanso problemą, reikia vykdyti veiksmingą ir kryptingą prekių eksporto plėtros skatinimo politiką, didinti įmonių konkurencingumą, skatinant aukštų ir vidutiniškai aukštų technologijų diegimą.

6. Lietuvos užsienio prekybos su Europos Sąjungos šalimis geografinė ir prekinė analizė parodė, kad analizuojamu laikotarpiudaugiausiai Lietuvaprekiavo su Latvija, VokietijairLenkija. 2011 m. Lietuvos prekyba su šiomis šalimis sudarė atitinkamai 14,3 proc., 16,4 proc. ir 13,7 proc. visos šalies

prekybos apyvartos.Reikia pastebėti, kad Lietuva2011 m. turėjo teigiamą prekybos balansą su dvylika Europos Sąjungos šalių, lyginant šį rodiklį su 2004 m., pastebima teigiama tendencija, nes po įstojimo į Europos Sąjungą,Lietuva daugiau eksportavo nei importavo prekyboje su devyniomis šalimis narėmis.Pagal Lietuvos prekių grupių eksportoaugimo tempus į Europos Sąjungos šalių rinkas, eksporto plėtrą įtakojančios yra šios rinkos: Estija – eksporto augimas 2010 – 2011 m. laikotarpiu buvo 69,4 proc.; Prancūzija – 60,8 proc., Nyderlandai – 42,1 proc.

Pagal Lietuvos prekių grupių eksporto struktūrą į Europos Sąjungą, perspektyviausios ir labiausiai eksporto plėtrą įtakojančios prekės: mineraliniai produktai– sudarė 31,4 proc., chemijos pramonės ir jai giminingų pramonės šakų produkcija – 9,4 proc., plastikai ir jų dirbiniai; kaučiukas ir jo dirbiniai – 7,9 proc. viso eksporto į Europos Sąjungą. 2010 – 2011 m. laikotarpiu metiniai šių prekių eksporto augimai sudarė atitinkamai 64,9 proc., 55,5 proc. ir 26,9 proc.

7. Išanalizavus Lietuvos užsienio prekybą su penkiomis pagrindinėmis partnerėmis, buvo nustatyta, kad trijose iš jų (Nyderlandai, Estija ir Latvija) prekybos balansas 2009 – 2011 m. laikotarpiu buvo teigiamas, o dvejuose (Vokietija ir Lenkija) – neigiamas.Didžiausią teigiamą balansą Lietuva turėjo 2011 m. prekyboje su Estija - 2403,9 mln Lt. Lietuvos prekybos su Estija ir Latvija 2010 – 2011 m. laikotarpiu eksporto augimo tempai stipriai viršijo importo tempus, kas lėmė teigiamo prekybos balanso su šiomis šalimis didžiausią augimą nuo 2004 m. Lietuvos eksporto augimas į Estiją ir Latviją siekė atitinkamai 69,4 proc. ir 40,7 proc. Augimą labiausiai įtakojo stipriai išaugęs mineralinių produktų eksportas į šias šalis.

8. Lietuvos atskleistojo santykinio pranašumo Europos Sąjungos šalių rinkose indeksas, apskaičiuotas 22 prekių grupėms parodė, kad aštuonios prekių grupės: gyvi gyvūnai; augaliniai produktai; paruošti maisto produktai,gėrimai, tabakas;mineraliniai produktai; plastikai ir kaučiukas, jų dirbiniai, mediena, kamštiena ir jų dirbiniai; tekstilės ir jos dirbiniai; įvairūs pramonės dirbiniai yra konkurencingos Europos Sąjungos šalių atžvilgiu. Dvi prekių grupės: mineraliniai produktai ir mediena, kamštiena ir jų produktai analizuojamu laikotarpiu išlaikė stiprųjį atskleistąjį santykinį pranašumąEuropos Sąjungos šalių atžvilgiu, RCA rodiklio reikšmių vidurkiai analizuojamu laikotarpiu atitinkamai buvo lygus 4,04 ir 4,50. Užsienio prekybos prekine ir RCA indekso rezultatų analize nustatyta, kad šių dviejų prekių grupių gamyba Lietuvos ekonomikai yra svarbi dėl aukšto tarptautinio konkurencingumo lygio.

9. Lietuvos medienos produktų konkurencingumo ES rinkose analizė parodė, kad 2011 m. ši prekių grupė buvo konkurencinga visose Europos Sąjungos šalyse, išskyrus Bulgariją ir Estiją.Detalizavus analizę pagal rinkas, į kurias Lietuva eksportuoja daugiausiai medienos produktų, nustatyta, kad Lietuva eksportuoja daug šių prekių į Latviją, kurioje analizuojamu laikotarpiu medienos produktai nebuvo konkurencingi, LIIC- A rodiklio reikšmių vidurkis buvo mažesnis už 1.2011 m. didžiausią medienos produktų santykinį pranašumą / tarptautinį konkurencingumą Lietuva

turėjo eksportuodama į Belgiją, LIIC – A rodiklio reikšmė siekė15,71, tačiau medienos produktų eksporto dalis į šią šalį visame medienos produktų eksporte į Europos Sąjungą buvo santykinai maža, tik 4,9 proc. Lietuvos eksportuotojams reikėtų didinti medienos, kamštienos ir jų produktų eksportą į Belgiją, dėl šios prekių grupės aukšto konkurencingumo lygio šioje šalyje, tuo tarpu medienos, kamštienos ir jų produktų eksportą į Latvijąsumažinti dėl mažo šių prekių konkurencingumo kaimyninėjė valstybėje.

10.Atliktatarptautinio prekybos rezultatyvumo indekso analizė parodė, kad Lietuvos konkurencingiausios prekių grupės Europos Sąjungoje – medienos, kamštienos ir jų produktų - konkurencingumas analizuojamu laikotarpiu sustiprėjo. Kombinuotasis indeksas, kuris parodo prekių poziciją prekybos rezultatyvume,kiekvienais analizuojamais metais gerėjo, dėl aukštėjančių reitingų pozicijų: 2004 m. – 13,5, 2008 m. -11,63, 2011 m. – 11,5. Beveik pagal visas tarptautinės prekybos rezulatyvumo dimensijas, Lietuva analizuojamu laikotarpiu pasiekė aukštesnes konkurencines pozicijas medienos,kamštienos ir jų produktų prekyboje su Europos Sąjungos šalimis, šių produktų sektoriaus svarba Lietuvos ekonomikai išaugo.

11. Atlikus tarptautinio prekybos rezultatyvumo indekso pokyčių rodiklių analizę, galima, teigti, kad Lietuvos medienos, kamštienos ir jų produktų Europos Sąjungos rinkos augimas 2009 – 2011 m. laikotarpiu buvo vienas iš didžiausių tarp analizuojamų valstybių – reikšmė lygi 0,23 proc., tai 4 vieta tarp visų bendrijos narių. Teigiamai šį pokytį įtakojo spartus rinkos dalies augimas importuojančiose šalyse, kuris buvo lygus 0,33 proc. Tuo tarpu santykinį Europos rinkos augimą neigiamai įtakojo šie veiksniai: importo rinkose išaugusi vietinių gamintojų įtaka, Lietuvos medienos, kamštienos ir jų produktų eksporto nepritaikymas prie Europos rinkos paklausos pokyčių bei importuojančiose Europos Sąjungos valstybėse importo dalies Europos Sąjungos importo struktūroje pokytis.

LITERATŪRA

1. **Affortunato F. et al.** International specialization and vertical differentiation // The Journal of the Faculty of Economics – Economic. - Bihor: University of Oradea, 2010, Vol. 1, p.146-150. -URL: http://anale.steconomiceuoradea.ro/volume/2010/n1/022.pdf[žiurėta 2012 12 05]
2. **Batra A.**, **Khan Z.**Revealed Comparative Advantage: An analysis for India and China. – New Delhi, India, 2005. URL: http://www.icrier.org/pdf/wp168.pdf
3. **Burinskienė A.** Tarptautinė prekyba įmonių veiklos praktikoje // Verslas, vadyba ir studijos. – Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2009. - URL: http://www.bme.vgtu.lt/index.php/bme/article/download/bme.2010.03/3 [žiurėta 2012 12 15]
4. **Bernatonytė D**. Tarptautinė prekyba. - Kaunas: Technologija, 2007. ISBN 9955-25-175-1
5. **Bernatonytė D**. Tarptautiniai ekonomikos modeliai. – Kaunas: Technologija, 2010. ISBN 978–9955–25–878–0
6. **Bernatonytė D**. Intra-industry trade and export specialization: Lithuanian case. – 2009 - ISSN 1822-6515. URL: http://www.ktu.edu/lt/mokslas/zurnalai/ekovad/14/1822-6515-2009-668.pdf [žiurėta 2012- 12-1]
7. **Bernatonytė D**. Export specialization patterns of the baltic states // Economics and management. – Kaunas, Kaunas University of Technology, 2010.15. – ISSN 1822-6515
8. **Cancelo M. T., Guisan M. T**., Econometric Models of Foreign Trade in OECD Countries // Econometrics and International Development. AEEADE, 2002. Vol. 2-2
9. **Carbaugh R., J**. International Economics, Ninth edition. - Mason, Ohio, USA: Thomson South Western, 2004. ISBN 0-324-15994-3
10. **Clark D.P., et al.**Revealed Comparative Advantage Indexes for Regions of United States // Global Economy Journal. - 2005, Vol. 5 Issue 1. ISSN 1553-5304. URL:http://ehis.ebscohost.com.skaitykla.mruni.eu/ehost/detail?vid=6&sid=afb80336-b8a2-43c6-903a55f7c08f8952%40sessionmgr4&hid=7&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=bth&AN=16614732[žiūrėta 2013 02 11]
11. **Costinot A., et al**. What goods do countries trade? A quantitative exploration of Ricardo's ideas.
12. **Čiburienė J.A.** International trade: Lithuanian case. - Kaunas: Kaunas University of Technology, 2007. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2007_1/0121.pdf [žiūrėta 2013 02 11]

13. **Čiburienė J. A., Zaharieva G**. International trade as a factor of competitiveness: comparision of Lithuanian and Bulgarian cases. // Engineering Economics. – 2006, No 4 (49). ISSN 1392-2785
14. **Dikčius V**. Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą poveikio Lietuvos pramonės įmonėms studija: ataskaita / Užsakovas: Lietuvos Respublikos ūkio ministerija, 2004. URL: http://www.elibrary.lt/resursai/LR_ministerijos/Analizes/ES-poveikis-pramonei.pdf [žiūrėta 2013 02 11]
15. **Ekmekcioglu E**. The Benefits and Problems of International Trade in Context of Global Crisis // China-USA Business Review , 2012, Vol. 11, No. 4, 474-480 ISSN 1537-1514. – URL:http://www.academia.edu/1600820/The_Benefits_and_Problems_of_International_Trade_in_Context_of_Global_Crisis
16. **Eurostato duomenų bazė.** Prieiga per internetą: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database[žiurėta 2012 12 09]
17. **Fedotovs A.** Latvia's comparative advantage: experience and challenges // Economics and Management.- Latvia: Riga International School of Economics and Business Administration, 2010, 15. ISSN 1822-6515
18. **Fontagne L., Mimmouni M.**Openness, Trade Performance and Economic Development. - 2000. URL: http://legacy.intracen.org/mas/pdfs/pubs/openness.pdf[žiurėta 2012 12 09]
19. **Ginevičius R.. ir kt.**Eksporto ir investicijų plėtra Lietuvoje. - Vilnius: Technika, 2005. - ISBN 9986-05-937-2
20. **Gyventojų skaičius valstybėse.** Prieiga per internetą: http://www.worldatlas.com/aatlas/populations/ctypopls.htm#.UX1BWkpZ9KQ [žiurėta 2012 12 09]
21. **Imagawa T.** Use of BTM for Measuring International Competitiveness – Japanese Manufacturing Exports in the US Market. – Florence, Italy: University of Florence, 2004. URL: http://inforumweb.umd.edu/papers/conferences/2004/Imagawa.pdf, [žiurėta 2012 12 09]
22. **International trade center.** Trade competitiveness map: trade performance index technical notes.URL:http://legacy.intracen.org/appli1/TradeCom/Documents/TradeCompMapTrade%20Performance%20Index-Technical%20Notes-EN.pdf[žiurėta 2012 12 09]
23. **International trade center.** Trade competitiveness map: trade performance HS technical notes. URL: http://legacy.intracen.org/appli1/TradeCom/Documents/TradeCompMap-Trade%20PerformanceHS-Technical%20Notes-EN.pdf[žiurėta 2012 12 09]
24. **International trade center duomenų bazė**. Prieiga per internetą: http://www.trademap.org[žiurėta 2012 12 09]
25. **Yilmaz B**. The Foreign Trade Pattern and Foreign Trade Specialization in the European Union: A Comparison of six New Member/ Candidate Countries and the EU/15 // Eastern

European Economics,Vol. 43. No. 5, pp. 74-100. – URL: http://www.jstor.org/stable/4380438[žiurėta 2012 12 09]

26. **Jakutis A. ir kt**. Lietuvos eksporto plėtros veiksnių tyrimai // Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas. – Vilnius, 2007, Vol XIII, No. 4, 272-279. – ISSN 1822-3613. – URL: http://dspace.vgtu.lt/handle/1/400[žiurėta 2012 12 05]
27. **Jatuliavičienė V. ir kt.** Lietuvos užsienio prekybos pokyčiai integruotoje Europos Sąjungoos rinkoje // Ekonomika. – Vilnius: Vilniaus universitetas, 2007, 79. – ISSN 1392-1258. URL: http://www.leidykla.eu/fileadmin/Ekonomika/79/77-93.pdf[žiurėta 2013 03 24]
28. **Jucevičius R.** Lietuvos chemijos produktų gamybos pramonės konkurencingumo studija: taikomasis mokslinis darbas. – Kaunas, 2009. URL: http://www.verslilietuva.lt/files/files/PDF/chemijos_studija.pdf[žiurėta 2013 03 24]
29. **Jucevičius R.** Lietuvos baldų gamybos sektoriaus konkurencingumo studija: taikomasis mokslinis darbas. – Kaunas, 2009. URL: http://www.verslilietuva.lt/files/files/PDF/baldu_studija.pdf[žiurėta 2013 03 24]
30. **Jucevičius R.** Lietuvos metalo ir metalo gaminių gamybos pramonės sektoriaus konkurencingumo studija: taikomasis mokslinis darbas. – Kaunas, 2009. URL: http://www.verslilietuva.lt/files/files/PDF/metalu_studija.pdf[žiurėta 2013 03 24]
31. **Jucevičius R.** Lietuvos guminių ir plastikinių gaminių gamybos pramonės konkurencingumo studija: taikomasis mokslinis darbas.– Kaunas, 2009. URL: http://www.verslilietuva.lt/files/files/PDF/plastiku_studija.pdf[žiurėta 2013 03 24]
32. **Jucevičius R.ir kt**. Lietuvos maisto produktų gamybos pramonės konkurencingumo studija: taikomasis mokslinis darbas. - Kaunas, 2009. URL: http://www.verslilietuva.lt/files/files/PDF/maisto_studija.pdf[žiurėta 2013 03 24]
33. **Jucevičius R.ir kt.** Lietuvos tekstilės gaminių gamybos ir drabužių siuvimo pramonės konkurencingumo studija: taikomasis mokslinis darbas. – Kaunas, 2009. URL: http://www.verslilietuva.lt/files/files/PDF/tekstiles_studija.pdf[žiurėta 2013 03 24]
34. **Jundzilaitė V., Vijeikis J**. Lietuvos užsienio prekybos tyrimas taikant apribojimų teoriją. // Tiltai. – Vilnius: Vilniaus edukologijos universitetas, 2011, 4. – ISSN 1392-3137
35. **Karlaitė D., Rimkus V**. Tendencies of the Lithuanian diary produce and export // Business systems and Economics. – Vilnius: Mykolas Romeris university, 2011, No.1 (1). ISSN 2029-8234
36. **Liao W., Santacreu A., M**. The trade Comovement Puzzle and the Margins of international trade
37. **Lietuvos ūkio institutas**.Lietuvos pramonės konkurencingumas: ataskaita, 2000. URL:www.logincee.org/file/1640/library[žiurėta 2012 12 05]

38. **Lietuvos statistikos departamentas prie LR Vyriausybės**. Rodiklių duomenų bazė: Vilnius. Prieiga per internetą: http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280[žiurėta 2012 1205]
39. **Mačys G., Vijeikis J**. Trade policy in Lithuania: past experience and benchmarks for the futue//Intelektinė ekonomika 2010, No. 1(7), p. 76–86. ISSN 1822-8038
40. **Mathur S., K.** Trade Performance in CSG of ESCAP Member Nations and Some Regional Groups in the Region // Journal of International Economics, 2011, Vol. 2 Issue 2, p.25
41. **Meilienė E., Snieška V**. Lietuvos pramonės konkurencingumo veiksniai eksporto politikos nuostatuose // Viešoji politika ir administravimas. – Kaunas, Kauno technologijos universitetas, 2010, Nr.31, p. 119-132/ - ISSN 2029-2872
42. **Mirzaei F. et al.**Export Comparative advantage Analysis of Iranian Hen Egg by RCA & RSCA and RC criteria // Modern Economy. – 2012, Vol. 3 Issue 5, p 553-556. ISSN 2152-7245. – URL: http://ehis.ebscohost.com.skaitykla.mruni.eu/ehost/detail?vid=5&sid=afb80336-b8a243c6903a55f7c08f8952%40sessionmgr4&hid=4&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=bth&AN=84546636[žiurėta 2013 03 05]
43. **MiškinisA.** Tarptautinė prekybos politika. – Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2008. – ISBN 978-9955-33-350-0
44. **Morrison J.** International Business Challenges in changing World. – New York, USA: Palgrave McMillan, 2009. – ISBN 13:978-1-4039-4563-1
45. **Normantienė A., Snieška V**., The role of creative industries in international trade: Lithuanian case // Ekonomika ir vadyba. – Kaunas, 2011, Nr. 16. - ISSN 1822-6515. – URL: http://internet.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/ekovad/16/1822-6515-2011-0338.pdf[žiurėta 201212 05]
46. **Pilinkienė V**. Tarptautiniai Ekonomikos santykiai. – Kaunas: Technologija, 2009. – ISBN 978–9955–25–589–5
47. **Patterson J.H., Pfaffenberger R.C.**Statistical methods for business and economics. – Homewood, Illinois, University of Maryland and Purdue University, 1977. – ISBN 13: 978-0-256-01797-7
48. **Pugel T. A**. International Economics. Fourteenth edition. – New York, USA: Mcgraw – Hill Irwin company, 2009. – ISBN 978-0-07-128079-2
49. **Radžiukynas J. ir kt**. Europos Sąjungos bendroji prekybos politika. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011. - ISBN 978 –9955–19-310–4
50. **Rimkus V. ir kt.**Lietuvos užsienio prekybos pokyčių analizė: taikomasis mokslinio tyrimo darbas. Vilnius, 2006. Prieiga per internetą: http://www.uk-min.lt/lt/prekyba/uzsienio/moksliniai-darbai/doc6/UP-Analize-200611.doc[žiurėta 2012 12 05]

51. **Rukšėnaitė J**. Lietuvos konkurencingumo ES kontekste vertinimas: šalies mokėjimų balanso aspektas // Ekonimika ir Vadyba. – Vilnius: Vilnaius Gedimino technikos universitetas, 2008, 13. ISSN 1922-6515
52. **Rutkauskas A.V.** On the sustainability of regional competitiveness development considering the risk // Technological and Economic development of economy. – Vilnius: Gedimins Technical University, 2008 14(1): 89-99. ISSN 1822-3613. URL: http://ehis.ebscohost.com.skaitykla.mruni.eu/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=5ef1e5a4-c9c8-4e33-9564-2b7a3d5420b2%40sessionmgr104&vid=27&hid=104[žiurėta 20121205]
53. **Sabonienė A**. Lithuanian Export Competitiveness: Comparison with other Baltic States. // Engineering Economics(2). – Kaunas, Kauno technologijos universitetas, 2009. ISSN 1392-2785
54. **Sabonienė A.** The changes of Lithuanian export competitiveness in the context of economic crisis // Ekonomika ir vadyba. – Kaunas, Kauno technologiijos universitetas, 2011, 16. – ISSN 1822-6515
55. **Sabonienė A**. The structural Changes of Lithuanian Industry and Tendencies of Export development // Socialiniai tyrimai/Social research. – Kaunas, Kaunas University of Technology, 2009, Nr 2 (16), 77-85. – ISSN 1392-3110
56. **Salvatore D**. International Economics: Trade and Finance, Tenth Edition.– USA, Fordham university, 2011. - ISBN 978-0-470-50582-3
57. **Salvatore D**. International Economics, Eighth Edition. – New Jersey, USA: John Wiley and Sons, INC, 2004. ISBN 0-471-45218-1
58. **Serva E., Vitunskienė V**. Atskleistasis Santykinis pranašumas: teorinis požiūris ir Lietuvos pieno sektoriaus analizė ES – 15 atžvilgiu // Ekonomika. – Kaunas, 2006, 73. – ISSN 1392-1258
59. **Snieška V. ir kt**. Makroekonomika: vadovėlis ekonominių specialybių studentams. – Kaunas: Technologija, 2005. – ISBN 9955-25-062-3
60. **Snieška V., Valodkienė G.** Tarptautinis konkurencingumas ir jį lemiantys veiksniai ekonomikos nuosmukio laikotarpiu // Economics and Management. – Kaunas, Kauno technologijos universitetas, 2012.17 (2). – ISSN 2029 – 9338
61. **Staškevičiūtė G., Tamošiūnienė R**. Nacionalinio konkurencingumo politikos formavimo praktika // Socialinių mokslų studijos. – Vilnius, 2011, 3(2), p. 487-503. – ISSN 2029-2244
62. **Travkina I., Tvaronavičienė M.**An Investigation into Relative Competitiveness of International Trade: The Case of Lithuania // Business and Management. – Vilnius, Vilnius Gediminas Technical University, 2010. – ISSN 2029-4441. URL:http://dspace.vgtu.lt/handle/1/597 [žiurėta 2012 12 05]

63. **Vilipišauskas R**. Tarptautinis konkurencingumas ir Lietuvos eksporto politika // Pinigų studijos. – Vilnius: Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2004, 1
64. **Vollrath T., A** Theoritical Evaluation of Alternative Trade Intensity Measures of Revealed Comparative advantage. – ISSN 1610-2886. URL: http://link.springer.com/article/10.1007%2FBF02707986[žiurėta 2012 12 05]
65. **Wonnacott P., Wonnacott R**. Mikroekonomika. – Poligrafija ir informatika, 1998. – ISBN 9986-850-15-0

Ivanauskas P. Lietuvos užsienio prekybo su Europos Sąjungos šalimis vertinimas/ Tarptautinės prekybos magistro baigiamasis darbas. Vadovėlekt.dr. D. Adomavičiūtė.- Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2013 –111 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe vertinama Lietuvos užsienio prekyba su Europos Sąjungos šalimis. Pirmoje darbo dalyje teoriniu požiūriu analizuojama tarptautinės prekybos aspektai, apžvelgiama pagrindiniai rodikliai šalies pramonės konkurencingumui, remiantis taprtautine prekyba, nustatyti. Antroje darbo dalyje atliekama Lietuvos užsienio prekybos su Europos Sąjungos šalimis 2004 – 2011 m. analizė, analizuojama Lietuvos prekių grupių eksporto ir importo geografinės bei prekinės struktūros, pateikiamos kitimo tendencijos. Trečioje darbo dalyje vertinama, kurios Lietuvos eksportuojamos prekės yra konkurencingos ir kuriose rinkose jos turi santykinį pranašumą ir sėkmingai konkuruoja su kitų Europos Sąjungos valstybių prekėmis. Taip pat, atliekamas konkurencingiausios Lietuvos eksportuojamos prekių grupės į Europos Sąjungą vertinimas. Darbo pabaigoje pateikiamos apibendrinančios išvados ir pasiūlymai.

Raktiniai žodžiai:užsienio prekyba, konkurencingumas, tarptautinis prekybos rezultatyvumo indeksas, atskleistasis santykinis pranašumas, užsienio prekybos vertinimas**.**

Ivanauskas P. The Evaluation of Lithuania‘sforeign trade with European Union countries/ Master’s work in International trade. Supervisor lect.dr. D.Adomavičiūtė. – Vilnius: MykolasRomerisUniversity, Faculty of Economics and Finance Management, 2013. – 111 p.

ANOTATION

Master degree work’s thesis evaluates Lithuania's international trade with European Union countries. International trade’s theoretical aspects and the main indicators of setting the country’s industrial competitiveness are analyzed and overviewed in the first part. The second part contains an analysis of Lithuania's international trade with the EU countriesin the peroiod of 2004 – 2011:geografical and commodity structure‘s analysis. The third part evaluates which Lithuanian commodities are competitive in European Union’s market. It also evaluates in which countires competitive commoditieshave a comparative advantage.The third partalso performed the ebaluation of the most competitive Lithuanian commoditiesin the European Union. At the end of the work, the findings are generalizedand recommendations are given.

Keywords: international trade, competitiveness, trade performance index, revealed comparative advantage, evaluation of internationa trade.

Ivanauskas P. Lietuvos užsienio prekybos su Europos Sąjungos šalimis vertinimas/ Tarptautinės prekybos magistro baigiamasis darbas. Vadovėlekt.dr. D. Adomavičiūtė. - Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2013 –111 p.

SANTRAUKA

Didėjant Lietuvos eksporto mastams į Eutopos Sąjungos šalis svarbu išlaikyti ir didinti prekių konkurencingumą eksporto rinkose. Siekiant atskleisti konkurencingiausias eksporto prekes į ES valstybes, mokslinėje literatūroje nagrinėjama atskiri indeksai tam tikrų šalių grupių atžvilgiu, tačiau neanalizuojama koks šių prekių konkurencingumas ne tik bendroje ES rinkoje, bet ir konkrečiose ES šalies rinkose. Dėl šios priežasties yra svarbu identifikuoti Lietuvos konkurencingiausias prekes taip pat kuriose ES šalių rinkose jos turi konkurencinius pranašumus prieš kitų valstybių eksportuojamas prekes. Todėl darbe analizuojama Lietuvos prekių konkurencingumas ES šalių rinkose pasitelkiant atskleistojo santykinio pranašumo, tarptautinės prakybos rezultatybumo bei tarptautinio konkurencingumo pasirinktoje rinkoje indeksus.

Darbo objektas–Lietuvos užseinio prekyba su Europos Sąjungos šalimis.

Tyrimo tikslas -įvertinti Lietuvos užsienio prekybą su Europos Sąjungos šalimis.Tikslui pasiekti iškelti keturi uždaviniai: 1)Atskleisti tarptautinės prekybos bei jos konkurencingumo reikšmę šalies ekonomikai;2) Išanalizuoti mokslinėje literatūroje atliktus šalies pramonės konkurencingumo tyrimus, remiantis tarptautine prekyba; 3) Atlikti Lietuvos užsienio prekybos su Europos Sąjungos šalimis analizę, identifikuojant pagrindines Lietuvos eksportuojamas ir importuojamas prekių grupes bei prekybos partneres; 4) Identifikuoti konkurencingiausias Lietuvos prekių grupes Europos Sąjungoje ir įvertinti jų konkurencinę padėtį tarp visų Europos Sąjungos šalių.

Tyrimo metodai – analizuojant teorinius tarptautinės prekybos aspektus, buvo taikoma mokslinės literatūros analizės sisteminimo, apibendrinimo ir lyginimo metodai. Atliekant Lietuvos užsienio prekybos su Europos Sąjungos šalimis analizę, buvo naudojama statistinės analizės ir aprašomosios statistikos metodai. Tiriamojo darbo dalyje buvo naudojama atskleistojo santykinio pranašumo RCA rodiklis, LIIC – A tarptautinio konkurencingumo pasirinktoje rinkoje rodiklis, tarptautinio prekybos rezultatyvumo indeksas.

Šio darbo rezultatai: pirmoje darbo dalyje išnagrinėti tarptautinės prekybos teoriniai aspektai.Išanalizuota mokslinėje literatūroje atlikti šalies pramonės konkurencingumo, remiantis tarptautine prekyba, tyrimai. Antroje darbo dalyje atlikta Lietuvos užsienio prekybos su Europos Sąjungos šalimis 2004 – 2011 m. analizė, išanalizuota Lietuvos prekių grupių eksporto ir importo geografinės bei prekinės struktūros, pateiktos kitimo tendencijos. Trečioje darbo dalyje įvertinta konkurencingiausios Lietuvos eksportuojamos prekės bei rinkos, kuriose sėkmingai joskonkuruoja. Atliktas konkurencingiausios Lietuvos eksportuojamos prekių grupės į Europos Sąjungą vertinimas.

Ivanauskas P. The Evaluation of Lithuania‘sforeign trade with European Union countries/ Master’s work in International trade. Supervisor lect.dr. D.Adomavičiūtė. – Vilnius: MykolasRomerisUniversity, Faculty of Economics and Finance Management, 2013. – 111 p.

SUMMARY

Lithuania;s export‘s number to European Union is growing every year, so it is important for Lithuania to maintain and to enhance the compertitiveness of goods in export markets.In order to revealthe most competitiveexportinggoodsto EU countries, in the scientific literature the individualindiceson certaingroup of countries are analyzed, but there is no analysis ofthe commodities‘competitiveness atnot onlythe EU singlemarket, but alsoin individual EUcountrymarkets.For thisreason, it isimportant to identifythe most competitiveLithuaniangoods,also in whichEuropeanUnioncountries' marketsthey havea competitive advantage over theother countriesexportedgoods.This thesisanalyzes thecompetitiveness of Lithuania‘s goods inEU countriesmarketsthroughthe revealed comparativeadvantage, trade performance and international competitiveness indices.

Object of the research– Lithuania's foreign trade with EuropeanUnioncountries.

Aim of the research - to evaluate Lithuania’sforeigntrade withEuropeanUnioncountries.

Thesis’ tasks:1. To reveal theinternational trade’sand its competitiveness’ importanceto country'seconomy; 2. To analyzethe research in scientificliteratureon analyzingthe country's industrialcompetitivenesson the basis ofinternational trade 3. To analyze Lithuanianforeign trade withEuropeanUnioncountries, identifying main Lithuania’sexport’sandimport’scommodity groupsand tradepartners; 4. Toidentify themost competitiveLithuaniancommoditygroups in the EuropeanUnion, andto evualate theircompetitive positionamong all the EuropeanUnioncountries.

Methods of the research: systematic analysis, logical analysis and comparative analysis of scientific literature; statistical analysis; revelead comparative advantage RCA index; international competitiveness index LIIC – A; trade performance index.

Results of this work:thetheoretical aspects ofinternational trade are examined in thethe firstpart of the paper. Research in scientificliteratureon analyzingthe country's industrialcompetitivenesson the basis ofinternational trade are analyzed too.In the second part the Lithuania’sforeign trade withEuropeanUnioncountriesin 2004 - 2011year. isanalyszed. In the thirdpaart the mostcompetitiveLithuania’sexporting goodsandmarkets in whichLirhuania competesuccessfully are evaluated.

PRIEDAI

1 PRIEDAS

ŠALIES PRAMONĖS KONKURENCINGUMO VERTINIMO RODIKLIAI PAGAL MOKSLINIUS DARBUS

Mokslinis darbas	**Autoriai**	**Naudojama metodika ir rodikliai**
Lietuvos pramonės konkurenicngumas(2000)	K. Masalskis; prof., habil.dr. Juozas Bivainis, dr. Salomėja Jasinskaitė, dr. Marija Maciulevičiūtė	1. Atskleistasis santykinis pranašumas RCA; 2.Atskleistasis konkurencinis pranašumas; 3. Lietuvos prekių eksporto ir importo su ES analizė
Lietuvos pramonės šakų konkurencingumo analizė (2009): 1.Lietuvos chemijos produktų gamybos pramonės; 2.Baldų gamybos pramonės ; 3.Maisto produktų gamybos pramonės; 4. Tekstilės gaminių gamybos ir drabužių siuvimo pramonės; 5. Metalo ir metalo gaminių gamybos pramonės 6. Guminių ir plastikinių gaminių gamybos pramonės;	R.Jucevičius, V.Vitunskienė, S.Šajeva, Z.Monkevičienė, E.Rybakovas	1. Tarptautinis prekybos rezultatyvumo indeksas 2. Atskleistasis santykinsi prana6umas RCA 3. Pagrindinių tarptautinės prekybos rodikių analizė 4. M.Porterio “deimanto”modelis 5. SSGG-VRIO-KSF 6. Scenarijų metodas 7.Tarpatautinio konkurencingiumo pasirinktoje rinkoje indeksas LIIC-A.
Užsienio šalių mokslininkų darbai: 1.The Foreign Trade Pattern and Foreign Trade Specialization in the European Union;(2005) 2. Revealed Comparative Advantage: An Analysis for India and China(2005)	Bahri Yilmaz(1); A.Batra and Z.Khan(2)	1.Tarptautinio konkurencingiumo pasirinktoje rinkoje indeksas LIIC-A. (1) 2.Atskleistasis santykinis pranašumas RCA;(1,2) 3.CEP indeksas;(1) 4 .ES indeksas;(1) 5. CC koeficientas;(1) 6.TEI indeksas(1)
Trade Competitiveness Map	Internationa Trade Center	1.Eksporto analizė 2. Atskleistasis santykinsi pranašumas RCA; 3. .Tarptautinio konkurencingiumo pasirinktoje rinkoje indeksas LIIC-A. 4. Tarptautinis prekybos rezultatyvumo indeksas
Lietuvių mokslininkių darbai: 1.International Trade as a Factor of Cmpetitiveness: Comparison of Lithuania and Bulgarian Cases(2006) 2. Atskleistasis santykinis prana6umas: teorinis požiūris ir Lietuvos pieno sektoriaus analizės ES-15 atžvilgiu (2006); 3. The Changes of Lithuanian Export Competitiveness in the context of economic crisis(2011)	J.Čiburienė,G.Zaharieva(1); E.Serva, V.Vitunskienė(2); A.Sabonienė(3)	1. eksporto, importo analizė(1,2,3) 2. Atskleistasis santykinsis pranašumas RCA;(1,2,3)

Šaltinis: sudaryta autoriaus

2 PRIEDAS

LIETUVOS PREKYBA SU EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIMIS 2004 – 2007 M.

	2004 m.			2005 m.			2006 m.			2007 m.		
	Eksportas mln.Lt.	Importas mln.Lt	Balansas mln.Lt	Eksportas mln.Lt	Importas mln.Lt	Balansas mln.Lt	Eksportas mln.Lt	Importas mln.Lt	Balansas mln.Lt	Eksportas mln.Lt	Importas mln.Lt	Balansasmln.Lt
Airija	104,7	69	35,7	169,5	91,8	77,7	147,5	123,2	24,3	182,3	167	15,3
Austrija	79	388,4	-309,4	77,3	441	-363,7	108,1	586	-477,9	184,7	708,4	-523,7
Belgija	714,5	740,7	-26,2	617,5	962,6	-345,1	482,4	1321,3	-838,9	728,3	1774,4	-1046,1
Bulgarija	0	0	0	0	0	0	0	0	0	66,6	62,5	4,1
Čekijos Respublika	126	527	-401	190,5	643	-452,5	312,7	760,4	-447,7	388,8	959,3	-570,5
Danija	1228,9	1238,5	-9,6	1420,1	1300,3	119,8	1634,4	1533,9	100,5	1749,4	1687	62,4
Estija	1291,3	1109,1	182,2	1937	1222,8	714,2	2515,4	1639,3	876,1	2513,7	2198,3	315,4
Graikija	82,7	83,5	-0,8	28,7	41,1	-12,4	59,1	49,2	9,9	41,2	51,7	-10,5
Ispanija	484,8	329,8	155	883,1	438,8	444,3	740,6	625,3	115,3	609,2	1038,9	-429,7
Italija	539,4	1109,3	-569,9	631,5	1277,2	-645,7	822,8	1798,8	-976	981,3	2451,1	-1469,8
Jungtinė Karalystė	1373,8	806,3	567,5	1542,1	955,1	587	1714	1417,8	296,2	1968	1736	232
Kipras	21,6	209,7	-188,1	16,8	34,5	-17,7	64	17,7	46,3	15,2	14,1	1,1
Latvija	2629,9	1319	1310,9	3362,7	1707,9	1654,8	4303,9	2541,8	1762,1	5562,4	3365,5	2196,9
Lenkija	1243,6	2630,5	-1386,9	1812,3	3585	-1772,7	2361,4	5070,1	-2708,7	2713,7	6532,9	-3819,2
Liuksemburgas	0,8	75,1	-74,3	3,5	32,4	-28,9	18	31,1	-13,1	74,6	53,6	21
Malta	20,4	0,9	19,5	5,1	1,5	3,6	8	10,5	-2,5	21	8,9	12,1
Nyderlandai	1246,7	1386,2	-139,5	1005,7	1601,5	-595,8	1885,4	1988	-102,6	1295,2	2628,9	-1333,7
Portugalija	88	45,6	42,4	180,9	42,6	138,3	122,9	43,9	79	101,9	48,8	53,1
Prancūzija	1629,2	1105	524,2	2301,8	1209,7	1092,1	1626,8	1679,3	-52,5	1580	2153,1	-573,1
Rumunija	0	0	0	0	0	0	0	0	0	138,3	67,6	70,7
Slovakija	33	127,9	-94,9	50,7	170,6	-119,9	59,3	255,8	-196,5	80,5	314,8	-234,3
Slovėnija	9,8	103,7	-93,9	11,9	116,9	-105	17,7	143,3	-125,6	31,8	180,9	-149,1
Suomija	225,6	1154,9	-929,3	325,1	1325,1	-1000	335,8	1547,8	-1212	570,3	1720,5	-1150,2
Švedija	1305,1	1151,9	153,2	1633,1	1481,8	151,3	1749	1777,1	-28,1	1640,9	2301,9	-661
Vengrija	141,4	275,9	-134,5	137	364,4	-227,4	153,2	455,8	-302,6	193,6	582	-388,4
Vokietija	2649,8	5770,3	-3120,5	3075,5	6538,4	-3462,9	3344,9	7916,2	-4571,3	4534,4	9221,5	-4687,1

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

3PRIEDAS

LIETUVOS PREKYBA SU EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIMIS 2008 – 2011 M.

	2008 m.			2009 m.			2010 m.			2011 m.		
	Eksportas mln.Lt.	**Importas mln.Lt**	**Balansas mln.Lt**	**Eksportas mln.Lt**	**Importas mln.Lt**	**Balansas mln.Lt**	**Eksportas mln.Lt.**	**Importas mln.Lt**	**Balansas mln.Lt**	**Eksportas mln.Lt.**	**Importas mln.Lt**	**Balansas mln.Lt**
Airija	152,6	138,6	14	134,3	71,4	62,9	196,2	116,7	79,5	199,5	186,5	13
Austrija	166,7	642,5	-475,8	151,5	356,6	-205,1	184,3	443,8	-259,5	205,2	568,7	-363,5
Belgija	916,5	1751	-834,5	702,6	1345,7	-643,1	737,1	1991,8	-1254,7	800,6	2496,5	-1695,9
Bulgarija	93,1	86	7,1	59,7	66,4	-6,7	99,3	132,8	-33,5	138,6	110,7	27,9
Čekijos Respublika	399,8	1086,1	-686,3	278,7	842,8	-564,1	358,5	876,4	-517,9	444,9	1001,4	-556,5
Danija	2598	1560,9	1037,1	1552,8	1006,6	546,2	1621,8	1044,9	576,9	1482,6	1277,2	205,4
Estija	3169,8	2115,7	1054,1	2860,7	1188,6	1672,1	2727,3	1743,4	983,9	4620	2216,1	2403,9
Graikija	40,9	55,7	-14,8	57,4	41	16,4	52,3	45,9	6,4	49,3	54,7	-5,4
Ispanija	906,9	1043,1	-136,2	674	678,2	-4,2	565,7	755,3	-189,6	852	847,6	4,4
Italija	884	2598,2	-1714,2	811,8	1736,5	-924,7	1045,4	2013,9	-968,5	1259,3	2727,1	-1467,8
Jungtinė Karalystė	2567,8	1371,9	1195,9	1788,5	748,1	1040,4	2658	971,7	1686,3	2771,1	1285,7	1485,4
Kipras	20,2	98	-77,8	10,8	9,6	1,2	12,2	10,6	1,6	12,2	178,7	-166,5
Latvija	6442,2	3801	2641,2	4099,1	2904,9	1194,2	5058	3855,3	1202,7	7118,7	5230,5	1888,2
Lenkija	3207,8	7291,3	-4083,5	2927,1	4517,3	-1590,2	4178,8	5417	-1238,2	4832,6	7151,7	-2319,1
Liuksemburgas	96,3	93,3	3	43,9	31,6	12,3	30,6	34,5	-3,9	12,2	55,2	-43
Malta	25,6	6,3	19,3	2,1	4	-1,9	7	3,2	3,8	8,9	5,1	3,8
Nyderlandai	1896,5	2562,2	-665,7	2067,9	1835,4	232,5	3001,9	2718,6	283,3	4266	3942,8	323,2
Portugalija	151,2	50,1	101,1	141,7	39,9	101,8	136,2	47,2	89	171,5	61,5	110
Prancūzija	2682,4	2088,7	593,7	1305,3	1129,9	175,4	1791,2	1578,8	212,4	2880,5	1911,5	969
Rumunija	122,1	84,3	37,8	76	91,2	-15,2	126,6	109,9	16,7	154,5	120,3	34,2
Slovakija	93	329,4	-236,4	86,6	244,8	-158,2	88,5	367,9	-279,4	148	358,6	-210,6
Slovėnija	30,4	212,9	-182,5	78	208,8	-130,8	29,7	195,3	-165,6	37,6	196,2	-158,6
Suomija	760,8	1525,5	-764,7	673,2	847,7	-174,5	751,7	1092,7	-341	931,2	1644,1	-712,9
Švedija	1885,5	2170,1	-284,6	1473,4	1226,7	246,7	1953,5	2000,5	-47	2494	2598,7	-104,7
Vengrija	183,9	605,4	-421,5	183,1	465,8	-282,7	197,6	493,5	-295,9	271,3	619	-347,7
Vokietija	3974,6	8647,8	-4673,2	3943,3	5133,7	-1190,4	5341,7	6427,3	-1085,6	6472	7864,1	-1392,1

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento prie LR Vyriausybės pateiktus duomenis

4 PRIEDAS

LIETUVOS PREKIŲ GRUPIŲ EKSPORTAS Į EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIS 2004 – 2011 M.

Prekių grupės, klasifikuojamos skyriais pagal KN	**2004 m. tūkst JAV dolerių.**	**2005 m. tūkst JAV dolerių.**	**2006 m. tūkst JAV dolerių.**	**2007 m . tūkst JAV dolerių.**	**2008 m. tūkst JAV dolerių.**	**2009 m . tūkst JAV dolerių.**	**2010 m . tūkst JAV dolerių.**	**2011 m. tūkst JAV dolerių.**
Gyvi gyvūnai; gyvūninės kilmės produktai	294206	370775	433081	647120	630209	611622	680840	908363
Augaliniai produktai	146569	282905	223876	408015	558234	549283	585742	648533
Gyvūniniai arba augaliniai riebalai ir aliejus bei jų skilimo produktai; paruošti valgomieji riebalai; gyvūninis arba augalinis vaškas	17709	19451	32924	43924	55321	43497	31751	37771
Paruošti maisto produktai; nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas; tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai	309233	435712	593926	857783	925315	877383	991898	1130680
Mineraliniai produktai	1454028	2011760	2068241	1581558	4145529	2494495	3296021	5435128
Chemijos pramonės ir jai giminingų pramonės šakų produkcija	480865	578637	608266	927782	1410457	961451	1048477	1630387
Plastikai ir jų dirbiniai; kaučiukas ir jo dirbiniai	201482	305649	552611	1106487	1122940	847848	1075078	1363928
Žalios (neišdirbtos) odos, išdirbta oda, kailiai ir jų dirbiniai; pakinktai ir balnai; kelionės reikmenys, rankinės ir panašūs daiktai; dirbiniai iš gyvūnų žarnų (išskyrus šilkaverpių žarnas)	32300	31465	45109	57396	60056	50772	68682	96578
Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai	360564	415134	472361	683155	623940	448142	598857	768516
Medienos arba kitų pluoštinių celiuliozinių medžiagų plaušiena; perdirbti skirtas popierius arba kartonas (atliekos ir liekanos); popierius ir kartonas bei jų dirbiniai	57525	73081	90270	130147	136929	116323	154088	220088
Tekstilės medžiagos ir tekstilės dirbiniai	966132	918989	942538	987630	884994	682712	765241	867385
Avalynė, galvos apdangalai, skėčiai, skėčiai nuo saulės, lazdos, lazdos-sėdynės, vytiniai, botagai ir jų dalys; paruoštos naudoti plunksnos ir jų dirbiniai; dirbtinės gėlės; dirbiniai iš žmonių plaukų	17756	17816	23241	29909	35781	30543	25163	29237
Dirbiniai iš akmens, gipso, cemento, asbesto, žėručio	44277	63758	92044	121474	131779	95518	96218	118255

arba panašių medžiagų; keramikos dirbiniai; stiklas ir stiklo dirbiniai								
Gamtiniai arba dirbtiniu būdu išauginti perlai, brangakmeniai arba pusbrangiai akmenys, taurieji metalai, metalai, plakiruoti tauriuoju metalu, bei jų dirbiniai; dirbtinė bižuterija; monetos	14031	22615	41066	82584	88979	35144	59214	95070
Netaurieji metalai ir netauriųjų metalų dirbiniai	269087	330487	424649	606381	721922	461750	607271	831327
Mašinos ir mechaniniai įrenginiai; elektros įrenginiai; jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys	686542	885586	1059268	1188626	1061089	807593	950274	1217569
Antžeminio, oro, vandens transporto priemonės ir pagalbiniai transporto įrenginiai	364452	337573	526063	646248	719737	544677	628424	588002
Optikos, fotografijos, kinematografijos, matavimo, kontrolės, precizijos, medicinos arba chirurgijos prietaisai ir aparatai; laikrodžiai; muzikos instrumentai; jų dalys ir reikmenys	60215	73410	90796	133357	170024	165353	183843	217259
Ginklai ir šaudmenys; jų dalys ir reikmenys	181	176	2540	3148	2783	2774	4126	5573
Įvairūs pramonės dirbiniai	470235	553129	672626	861027	862416	776246	880576	1089963
Meno kūriniai, kolekcionavimo objektai ir antikvariniai daiktai	481	337	156	273	312	253	141	14
Prekės, kurioms taikomos specialiosios deklaravimo nuostatos	2684	464	966	1038	1071	308	663	16

Šaltinis: sudaryta pagal Tarptautinio prekybos centro duomenis

5 PRIEDAS

LIETUVOS PREKIŲ GRUPIŲ IMPORTAS Į EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIS 2004 – 2011 M.

Prekių grupės, klasifikuojamos skyriais pagal KN	**2004 m. tūkst JAV dolerių.**	**2005 m. tūkst JAV dolerių.**	**2006 m. tūkst JAV dolerių.**	**2007 m. tūkst JAV dolerių.**	**2008 m. tūkst JAV dolerių.**	**2009 m. tūkst JAV dolerių.**	**2010 m. tūkst JAV dolerių.**	**2011 m. tūkst JAV dolerių.**
Gyvi gyvūnai; gyvūninės kilmės produktai	154872	245049	302821	456482	662490	541792	618206	749052
Augaliniai produktai	209240	253034	412357	589137	941728	672437	941516	116584
Gyvūniniai arba augaliniai riebalai ir aliejus bei jų skilimo produktai; paruošti valgomieji riebalai; gyvūninis arba augalinis vaškas	62685	62420	64961	82671	139258	76584	86592	108194
Paruošti maisto produktai; nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas; tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai	406022	473426	643923	868432	1123026	931078	936504	1200700
Mineraliniai produktai	66269	100878	180453	233156	231676	184277	401307	753403
Chemijos pramonės ir jai giminingų pramonės šakų produkcija	811794	927107	136611	202592	221265	181884	206176	266836
Plastikai ir jų dirbiniai; kaučiukas ir jo dirbiniai	573822	747903	851908	105532	110390	731730	926935	117472
Žalios (neišdirbtos) odos, išdirbta oda, kailiai ir jų dirbiniai; pakinktai ir balnai; kelionės reikmenys, rankinės ir panašūs daiktai; dirbiniai iš gyvūnų žarnų (išskyrus šilkaverpių žarnas)	37818	40988	58425	84424	78814	44628	59996	81888
Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai	132361	163393	207536	317231	343379	196650	232061	299611
Medienos arba kitų pluoštinių celiuliozinių medžiagų plaušiena; perdirbti skirtas popierius arba kartonas (atliekos ir liekanos); popierius ir kartonas bei jų dirbiniai	241250	259795	314108	413051	481997	388652	483660	595741
Tekstilės medžiagos ir tekstilės dirbiniai	730937	717103	776075	942681	995016	749826	831328	980291
Avalynė, galvos apdangalai, skėčiai, skėčiai nuo saulės, lazdos, lazdos-sėdynės, vytiniai, botagai ir jų dalys; paruoštos naudoti plunksnos ir jų dirbiniai; dirbtinės gėlės; dirbiniai iš žmonių plaukų	53411	61618	87371	122593	149984	95107	82053	110209

Dirbiniai iš akmens, gipso, cemento, asbesto, žėručio arba panašių medžiagų; keramikos dirbiniai; stiklas ir stiklo dirbiniai	173345	217725	289435	391706	375272	189602	202161	287816
Gamtiniai arba dirbtiniu būdu išauginti perlai, brangakmeniai arba pusbrangiai akmenys, taurieji metalai, metalai, plakiruoti tauriuoju metalu, bei jų dirbiniai; dirbtinė bižuterija; monetos	11689	11620	20399	37743	44869	17927	30461	73220
Netaurieji metalai ir netauriųjų metalų dirbiniai	636720	810223	103832	144622	141707	707286	832596	115097
Mašinos ir mechaniniai įrenginiai; elektros įrenginiai; jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys	188838	220868	286290	365359	380437	205844	245202	325500
Antžeminio, oro, vandens transporto priemonės ir pagalbiniai transporto įrenginiai	129319	142625	220369	329762	316272	970196	157057	228456
Optikos, fotografijos, kinematografijos, matavimo, kontrolės, precizijos, medicinos arba chirurgijos prietaisai ir aparatai; laikrodžiai; muzikos instrumentai; jų dalys ir reikmenys	143345	184312	211651	273416	304397	206056	236021	328860
Ginklai ir šaudmenys; jų dalys ir reikmenys	1650	3171	3204	5727	7447	4957	4747	5267
Įvairūs pramonės dirbiniai	169560	206345	281099	407101	406473	234705	231738	286439
Meno kūriniai, kolekcionavimo objektai ir antikvariniai daiktai	97	102	455	1538	1307	301	186	95
Prekės, kurioms taikomos specialiosios deklaravimo nuostatos	54751	3879	12769	10528	8508	18733	1217	1527

Šaltinis: sudaryta pagal Tarptautinio prekybos centro duomenis duomenis

6 PRIEDAS

LIETUVOS DAUGIAUSIAI EKSPORTUOJAMŲ PREKIŲ GRUPIŲ, KLASIFIKUOJAMŲ KN SKYRIAIS, Į EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIS STRUKTŪRA 2011 M.

	1. V skyrius,%	Reitingas	2. VI skyrius,%	Reitingas,	3. VII skyrius,%	Reitingas	4. XVI skyrius,%	Reitingas	5. IV skyrius,%	Reitingas	6. XX skyrius,%	Reitingas
Airija	0,0	-	2,5	11	0,5	19	0,1	23-24	1,0	14	0,3	17
Austrija	0,0	-	0,1	21-22	1,5	17	1,0	15-16	0,9	15	0,7	12
Belgija	0,0	-	5,3	8	2,9	10-11	1,8	14	1,3	12	0,4	14-16
Bulgarija	0,1	11-16	0,9	15	0,3	21-22	0,6	19-20	0,4	17-19	0,1	20-23
Čekija	0,4	8-9	1,6	12	2,9	10-11	2,3	13	0,8	16	0,5	13
Danija	0,1	11-16	3,3	10	2,7	12	4,3	7	2,5	10	8,6	5
Estija	19,0	2	9,6	5	4,3	6	12,8	3	12,3	2	1,7	11
Graikija	0,0		0,0	-	0,0	-	0,2	21-22	0,2	22	0,4	14-16
Ispanija	1,8	10	0,6	16	1,8	15-16	3,0	9-10	1,1	13	4,0	9
Italija	0,1	11-16	0,2	19-20	3,0	9	5,1	6	2,1	11	4,4	8
Jungtinė Karalystė	7,4	6	11,1	4	2,1	14	2,8	11	9,1	4	10,3	3
Kipras	0,0	-	0,0		0,0	-	0,1	23-24	0,0	-	0,1	
Latvija	17,6	3	14,5	2	8,6	3	26,4	1	26,5	1	3,6	10
Lenkija	14,9	4	6,7	6	15,6	2	7,1	4	7,4	6	5,3	7
Liuksemburgs	0,0	-	0,0	-	0,3	21-22	0,0	-	0,0	-	0,0	-
Malta	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-
Nyderlandai	22,9	1	5,0	9	1,8	15-16	2,5	12	3,0	9	7,2	6
Portugalija	0,0	-	0,2	19-20	2,6	13	0,8	18	0,4	17-19	0,2	18-19
Prancūzija	8,7	5	11,9	3	5,7	5	3,1	8	3,9	8	9,3	4
Rumunija	0,0		0,8	15	0,4	20	1,0	15-16	0,3	20-21	0,4	14-16
Slovakija	0,1	11-16	0,3	18	1,1	18	0,9	17	0,4	17-19	0,1	20-23
Slovėnija	0,0		0,1	21-22	0,1	23	0,2	21-22	0,0	-	0,1	20-23
Suomija	0,4	8-9	0,4	17	3,8	8	3,0	9-10	6,7	7	2,2	9
Švedija	0,1	11-16	6,4	7	6,3	4	6,6	5	8,9	5	20,0	1-2
Vengrija	0,1	11-16	1,2	13	3,9	7	0,6	19-20	0,3	20-21	0,2	18-19
Vokietija	6,1	7	17,3	1	28,0	1	13,6	2	10,6	3	20,0	1-2

Šaltinis: sudaryta pagal Tarptautinio prekybos centro duomenis duomenis

7 PRIEDAS

LIETUVOS DAUGIAUSIAI EKSPORTUOJAMŲ PREKIŲ GRUPIŲ, KLASIFIKUOJAMŲ KN SKYRIAIS, Į EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIS STRUKTŪRA 2011 M.

	7. I skyrus, %	**Reitingas**	**8. XI skyrius, %**	**Reitingas**	**9. IX skyrius, %**	**Reitingas**	**10. XV skyrius, %**	**Reitingas**
Airija	0,2	16-19	1,0	16	0,2	17-19	0,1	20-23
Austrija	0,5	13	0,7	17	0,6	13	0,5	16-17
Belgija	3,5	7-8	4,2	8	4,9	9-10	1,1	13
Bulgarija	0,4	14-15	1,4	14-15	0,0	-	0,1	20-23
Čekija	0,4	14-15	1,4	14-15	0,4	15-16	1,5	12
Danija	1,8	10-11	11,5	3	11,2	4	5,7	6-7
Estija	5,3	6	2,9	11	3,3	11	9,5	4
Graikija	0,1	20-21	0,0	-	0,1	20-22	0,0	-
Ispanija	2,3	9	1,5	13	0,2	17-19	5,7	6-7
Italija	14,6	3	8,0	5	5,8	6	0,6	15
Jungtinė Karalystė	3,5	7-8	12,2	2	4,9	9-10	1,6	11
Kipras	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-
Latvija	13,1	4	6,3	7	7,9	5	26,2	1
Lenkija	14,7	2	3,2	10	11,7	3	13,0	3
Liuksemburgas	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-
Malta	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,3	19
Nyderlandai	9,3	5	1,9	12	5,7	7	2,4	10
Portugalija	0,1	20-21	0,3	18-19	0,2	17-19	0,1	20-23
Prancûzija	1,8	10-11	6,9	6	5,0	8	2,6	9
Rumunija	0,2	16-19	0,3	18-19	0,1	20-22	0,7	14
Slovakija	0,0	-	0,1	21	0,5	14	0,5	16-17
Slovėnija	0,0	-	0,0	-	0,1	20-22	0,1	20-23
Suomija	0,2	16-19	3,9	9	2,4	12	2,8	8
Švedija	1,4	12	10,7	4	12,2	2	9,1	5
Vengrija	0,2	16-19	0,2	20	0,4	15-16	0,4	18
Vokietija	26,3	1	21,3	1	22,1	1	15,4	2

Šaltinissudaryta pagal Tarptautinio prekybos centro duomenis

8 PRIEDAS

LIETUVOS DAUGIAUSIAI IMPORTUOJAMŲ PREKIŲ GRUPIŲ, KLASIFIKUOJAMŲ KN SKYRIAIS, Į EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIS STRUKTŪRA 2011 M.

	1. XVI skyrius	Reitingas	2. VI skyrius	Reitingas	3. XVII skyrius	Reitingas	4. IV skyrius	Reitingas	5. VII skyrius	Reitingas
Airija	0,8	18	1,0	18	0,1	18-21	0,4	19-20	0,2	19-21
Austrija	1,8	14	1,2	17	1,0	15	1,6	14-15	0,7	17
Belgija	2,2	13	21,1	1	4,4	9	2,8	9	4,0	8
Bulgarija	0,4	19	0,2	20-22	0,0	-	0,4	19-20	0,1	22-23
Čekija	2,8	10-11	2,0	13	2,9	10	2,5	11-12	3,9	9
Danija	4,1	9	1,9	14	2,8	11	2,5	11-12	1,7	15
Estija	2,8	10-11	2,7	8	6,6	7	4,4	8	5,9	5
Graikija	0,1	23	0,1	22-23	0,0	-	0,2	21-23	0,0	-
Ispanija	1,7	15	1,5	16	0,6	17	4,6	7	1,2	16
Italija	5,3	7	2,1	12	8,7	3	5,9	5	4,6	7
Jungtinė Karalystė	4,3	8	2,4	10	2,7	12-13	1,7	13	3,1	11
Kipras	0,0	-	0,2	20-22	2,4	14	0,0	-	0,0	-
Latvija	13,7	2	10,4	4	7,5	5	13,6	3	6,5	4
Lenkija	10,4	3	16,1	2	7,7	4	23,8	1	21,9	2
Liuksemburgas	0,3	20-21	0,0	-	0,1	18-21	0,0	-	0,1	22-23
Malta	0,0	-	0,1	23-24	0,0	-	0,0	-	0,0	-
Nyderlandai	7,9	4	9,7	5	5,7	8	5,6	6	4,8	6
Portugalija	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,2	21-23	0,2	19-21
Prancûzija	2,6	12	4,9	6	10,4	2	8,9	4	3,7	10
Rumunija	0,3	20-21	0,2	20-22	0,1	18-21	0,9	17	0,6	18
Slovakija	0,9	17	0,4	19	0,1	18-21	0,8	18	2,3	13
Slovėnija	0,2	22	1,8	15	0,0	-	0,2	21-23	0,2	19-21
Suomija	7,0	5	2,2	11	2,7	12-13	1,6	14-15	2,5	12
Švedija	6,6	6	2,6	9	7,3	6	1,4	16	7,4	3
Vengrija	1,0	16	3,1	7	0,9	16	2,6	10	2,2	14
Vokietija	22,8	1	12,3	3	25,3	1	13,7	2	22,0	1

Šaltinissudaryta pagal Tarptautinio prekybos centro duomenis

9 PRIEDAS

LIETUVOS DAUGIAUSIAI IMPORTUOJAMŲ PREKIŲ GRUPIŲ, KLASIFIKUOJAMŲ KN SKYRIAIS, Į EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIS STRUKTŪRA 2011 M.

	6. II skyrius, %	Reitingas	7. XV skyrius,%	Reitingas	8. XI skyrius, %	Reitingas	9. V skyrius, %	Reitingas	10. I skyrius, %	Reitingas
Airija	0,0	-	0,0	-	0,5	17-18	0,0	-	0,4	13-16
Austrija	0,1	19	2,1	10-12	0,8	16	0,1	14-18	0,1	17-18
Belgija	2,1	9	1,6	13	4,0	8	1,2	9	4,2	8
Bulgarija	0,6	12-13	0,3	20-21	0,5	17-18	0,0	-	0,0	-
Čekija	0,3	17-18	2,8	9	2,1	12-13	0,2	12-13	0,4	13-16
Danija	2,6	8	2,1	10-12	5,9	5	2,1	7	4,4	7
Estija	2,9	7	5,0	6	2,5	11	15,4	3	8,7	5
Graikija	0,3	17-18	0,1	23	0,4	19	0,1	14-18	0,1	17-18
Ispanija	6,0	5	1,0	16	3,7	10	0,1	14-18	1,9	9
Italija	8,0	4	7,1	5	19,7	1	0,3	11	0,4	13-16
Jungtinė Karalystė	0,5	14-16	1,1	15	9,3	4	0,2	12-13	0,5	12
Kipras	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-
Latvija	8,2	2-3	14,9	3	5,5	6	28,7	2	21,8	1
Lenkija	8,2	2-3	23,7	1	12,2	3	31,7	1	19,5	2
Liuksemburgas	0,0	-	0,7	17	0,1	23	0,0	-	0,0	-
Malta	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-
Nyderlandai	51,4	1	2,1	10-12	3,8	9	1,4	8	4,9	6
Portugalija	0,0	-	0,2	22	0,9	15	0,0	-	0,0	-
Prancûzija	1,1	10	1,4	14	4,1	7	0,5	10	1,1	10-11
Rumunija	0,0	-	0,5	18-19	0,3	19-20	0,0	-	0,0	-
Slovakija	0,5	14-16	3,3	8	0,2	21-22	0,1	14-18	0,0	-
Slovėnija	0,0	-	0,3	20-21	0,2	21-22	0,0	-	0,0	-
Suomija	0,5	14-16	4,3	7	1,6	14	5,9	5	1,0	10-11
Švedija	0,7	11	8,2	4	2,1	12-13	8,7	4	13,3	4
Vengrija	0,6	12-13	0,5	17-18	0,3	19-20	0,1	14-18	0,4	13-16
Vokietija	5,3	6	17,0	2	19,3	2	3,1	6	16,7	3

Šaltinis:sudaryta pagal Tarptautinio prekybos centro duomenis

10 PRIEDAS

LIETUVOS EKSPORTUOJAMŲ PREKIŲ ATSKLEISTOJO SANTYKINIO PRANAŠUMO RCA RODIKLIO REIKŠMĖS 2004- 2011 M.

	Prekių grupės, klasifikuojamos skyriais pagal KN	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m..	2011 m .
I	Gyvi gyvūnai; gyvūninės kilmės produktai	1,8	1,8	1,9	2,2	1,6	1,8	1,8	1,7
II	Augaliniai produktai	1,1	1,7	1,2	1,7	1,6	1,9	1,7	1,4
III	Gyvūniniai arba augaliniai riebalai ir aliejus bei jų skilimo produktai; paruošti valgomieji riebalai; gyvūninis arba augalinis vaškas	0,8	0,7	1,0	1,0	0,8	0,8	0,5	0,6
IV	Paruošti maisto produktai; nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas; tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai	1,2	1,4	1,7	1,9	1,5	1,6	1,7	1,4
V	Mineraliniai produktai	5,0	4,6	3,7	2,6	4,1	4,1	3,9	4,4
VI	Chemijos pramonės ir jai giminingų pramonės šakų produkcija	0,7	0,6	0,6	0,7	0,8	0,6	0,6	0,8
VII	Plastikai ir jų dirbiniai; kaučiukas ir jo dirbiniai	0,6	0,7	1,1	1,7	1,4	1,4	1,4	1,2
VIII	Žalios (neišdirbtos) odos, išdirbta oda, kailiai ir jų dirbiniai; pakinktai ir balnai; kelionės reikmenys, rankinės ir panašūs daiktai; dirbiniai iš gyvūnų žarnų (išskyrus šilkaverpių žarnas)	1,0	0,8	1,0	1,1	0,9	1,0	1,1	1,0
IX	Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai	5,0	4,6	4,6	5,1	4,1	3,9	4,5	4,1
X	Medienos arba kitų pluoštinių celiuliozinių medžiagų plaušiena; perdirbti skirtas popierius arba kartonas (atliekos ir liekanos); popierius ir kartonas bei jų dirbiniai	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
XI	Tekstilės medžiagos ir tekstilės dirbiniai	3,4	2,8	2,6	2,3	1,7	1,6	1,6	1,3
XII	Avalynė, galvos apdangalai, skėčiai, skėčiai nuo saulės, lazdos, lazdos-sėdynės, vytiniai, botagai ir jų dalys; paruoštos naudoti plunksnos ir jų dirbiniai; dirbtinės gėlės; dirbiniai iš žmonių plaukų	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2
XIII	Dirbiniai iš akmens, gipso, cemento, asbesto, žėručio arba panašių medžiagų; keramikos dirbiniai; stiklas ir stiklo dirbiniai	0,5	0,6	0,8	0,8	0,7	0,6	0,6	0,5
XIV	Gamtiniai arba dirbtiniu būdu išauginti perlai, brangakmeniai arba pusbrangiai akmenys, taurieji metalai, metalai, plakiruoti tauriuoju metalu, bei jų dirbiniai; dirbtinė bižuterija; monetos	0,4	0,5	0,7	1,0	1,0	0,5	0,5	0,5
XV	Netaurieji metalai ir netauriųjų metalų dirbiniai	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
XVI	Mašinos ir mechaniniai įrenginiai; elektros įrenginiai; jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys	0,5	0,5	0,5	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3
XVII	Antžeminio, oro, vandens transporto priemonės ir pagalbiniai transporto įrenginiai	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3
XVIII	Optikos, fotografijos, kinematografijos, matavimo, kontrolės, precizijos, medicinos arba chirurgijos prietaisai ir aparatai; laikrodžiai; muzikos instrumentai; jų dalys ir reikmenys	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,6	0,5	0,4
XIX	Ginklai ir šaudmenys; jų dalys ir reikmenys	0,1	0,0	0,6	0,6	0,5	0,5	0,7	0,7
XX	Įvairūs pramonės dirbiniai	3,1	3,0	3,3	3,3	2,5	2,8	2,9	2,7
XXI	Meno kūriniai, kolekcionavimo objektai ir antikvariniai daiktai	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
XXII	Prekės, kurioms taikomos specialiosios deklaravimo nuostatos	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Šaltinis: apskaičiuota pagal Tarptautinio prekybos centro duomenis

11 PRIEDAS

LIETUVOS EKSPORTUOJAMŲ PREKIŲ ATSKLEISTOJO SANTYKINIO PRANAŠUMO RCA RODIKLIO STATISTINĖS REIKŠMĖS 2004 – 2011 M.

		Min.	Maks.	Stand. Nuokryp.	Variacija	Vidurkis
I	Gyvi gyvūnai; gyvūninės kilmės produktai	1,6	2,2	0,2	12,28%	1,8
II	Augaliniai produktai	1,1	1,9	0,3	18,37%	1,5
III	Gyvūniniai arba augaliniai riebalai ir aliejus bei jų skilimo produktai; paruošti valgomieji riebalai; gyvūninis arba augalinis vaškas	0,5	1,0	0,2	22,85%	0,8
IV	Paruošti maisto produktai; nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas; tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai	1,2	1,9	0,2	14,41%	1,6
V	Mineraliniai produktai	2,6	5,0	0,7	17,68%	4,0
VI	Chemijos pramonės ir jai giminingų pramonės šakų produkcija	0,6	0,8	0,1	11,02%	0,7
VII	Plastikai ir jų dirbiniai; kaučiukas ir jo dirbiniai	0,6	1,7	0,4	32,28%	1,2
VIII	Žalios (neišdirbtos) odos, išdirbta oda, kailiai ir jų dirbiniai; pakinktai ir balnai; kelionės reikmenys, rankinės ir panašūs daiktai; dirbiniai iš gyvūnų žarnų (išskyrus šilkaverpių žarnas)	0,8	1,1	0,1	8,07%	1,0
IX	Mediena ir medienos dirbiniai; medžio anglys; kamštiena ir kamštienos dirbiniai; dirbiniai iš šiaudų, esparto arba iš kitų pynimo medžiagų; pintinės ir pinti dirbiniai	3,9	5,1	0,4	9,53%	4,5
X	Medienos arba kitų pluoštinių celiuliozinių medžiagų plaušiena; perdirbti skirtas popierius arba kartonas (atliekos ir liekanos); popierius ir kartonas bei jų dirbiniai	0,3	0,4	0,1	14,44%	0,4
XI	Tekstilės medžiagos ir tekstilės dirbiniai	1,3	3,4	0,7	33,48%	2,2
XII	Avalynė, galvos apdangalai, skėčiai, skėčiai nuo saulės, lazdos, lazdos-sėdynės, vytiniai, botagai ir jų dalys; paruoštos naudoti plunksnos ir jų dirbiniai; dirbtinės gėlės; dirbiniai iš žmonių plaukų	0,2	0,4	0,1	21,19%	0,3
XIII	Dirbiniai iš akmens, gipso, cemento, asbesto, žėručio arba panašių medžiagų; keramikos dirbiniai; stiklas ir stiklo dirbiniai	0,5	0,8	0,1	16,93%	0,6
XIV	Gamtiniai arba dirbtiniu būdu išauginti perlai, brangakmeniai arba pusbrangiai akmenys, taurieji metalai, metalai, plakiruoti tauriuoju metalu, bei jų dirbiniai; dirbtinė bižuterija; monetos	0,4	1,1	0,3	42,47%	0,6
XV	Netaurieji metalai ir netauriųjų metalų dirbiniai	0,5	0,5	0,0	4,01%	0,5
XVI	Mašinos ir mechaniniai įrenginiai; elektros įrenginiai; jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių dirbinių dalys ir reikmenys	0,3	0,5	0,1	17,74%	0,4
XVII	Antžeminio, oro, vandens transporto priemonės ir pagalbiniai transporto įrenginiai	0,3	0,4	0,1	15,66%	0,4
XVIII	Optikos, fotografijos, kinematografijos, matavimo, kontrolės, precizijos, medicinos arba chirurgijos prietaisai ir aparatai; laikrodžiai; muzikos instrumentai; jų dalys ir reikmenys	0,4	0,6	0,1	16,51%	0,5
XIX	Ginklai ir šaudmenys; jų dalys ir reikmenys	0,0	0,7	0,3	58,26%	0,5
XX	Įvairūs pramonės dirbiniai	2,5	3,3	0,3	9,34%	2,9
XXI	Meno kūriniai, kolekcionavimo objektai ir antikvariniai daiktai	0,0	0,3	0,1	79,76%	0,1
XXII	Prekės, kurioms taikomos specialiosios deklaravimo nuostatos	0,0	0,0	0,0	89,16%	0,0

Šaltinis: sudaryt pagal Tarptautinio prekybos centro duomenis